

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
Fakulta sociálnych vied

Barbora Blašková, Lukáš Košťal, Matúš Novák

Voľby a referendá na území Slovenskej republiky
od roku 1989 - 2020
(vysokoškolská učebnica)

Trnava, 2020

Autori: Mgr. Barbora Blašková
 Mgr. Lukáš Košťial
 Mgr. Matúš Novák

Recenzenti: PhDr. Jakub Bardovič, PhD.
 Mgr. Oskár Tóth

© UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
Fakulta sociálnych vied

© Mgr. Barbora Blašková, Mgr. Lukáš Košťial, Mgr. Matúš Novák

Vedecká monografia bola schválená Edičnou radou UCM a vedením Fakulty sociálnych vied UCM v Trnave.

Vydavateľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020

Vydanie: Prvé

ISBN 978-80-572-0061-1

OBSAH

Úvod.....	4
1 Parlamentné voľby po roku 1989.....	6
1.1 Voľby do Slovenskej národnej rady v roku 1990.....	8
1.2 Voľby do Slovenskej národnej rady v roku 1992.....	10
1.3 Voľby do Národnej rady SR v roku 1994	12
1.4 Voľby do Národnej rady SR v roku 1998	14
1.5 Voľby do Národnej rady SR v roku 2002	17
1.6 Voľby do Národnej rady SR v roku 2006	19
1.7 Voľby do Národnej rady SR v roku 2010	21
1.8 Voľby do Národnej rady SR v roku 2012	23
1.9 Voľby do Národnej rady SR v roku 2016	24
1.10 Voľby do Národnej rady SR v roku 2020	27
2 Voľby prezidenta Slovenskej republiky	29
2.1 Voľby prezidenta SR 1993	30
2.2 Voľby prezidenta SR 1999	30
2.3 Voľby prezidenta SR 2004	32
2.4 Voľby prezidenta SR 2009	34
2.5 Voľby prezidenta SR 2014	36
2.6 Voľby prezidenta SR 2019	39
3 Voľby do orgánov samosprávnych krajov	42
3.1 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2001	43
3.2 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2005	44
3.3 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2009	46
3.4 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2013	47
3.5 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2017	49
4 Voľby do orgánov samosprávy obcí	53
4.1 Voľby do orgánov samosprávy obcí 1990.....	55
4.2 Voľby do orgánov samosprávy obcí 1994.....	57
4.3 Voľby do orgánov samosprávy obcí 1998.....	58
4.4 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2002.....	60
4.5 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2006.....	61
4.6 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2010.....	63
4.7 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2014.....	65
4.8 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2018.....	67
4.9 Volebná účasť vo voľbách do orgánov samosprávy obcí.....	69
5 Voľby do Európskeho parlamentu	70
5.1 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2004	71
5.2 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2009	72
5.3 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2014	73
5.4 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019	74

6 Referendum na území SR	77
6.1 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 22.10.1994	78
6.2 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 23. – 24.5.1997	79
6.3 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 25. – 26.9.1998	80
6.4 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 11.11.2000	80
6.5 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 16. – 17.5.2003	81
6.6 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 3.4.2004	82
6.7 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 18.9.2010	83
6.8 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 7.2.2015	84
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	87

Úvod

V roku 1989 nastala v Československej socialistickej republike transformácia režimu. Po transformácii režimu sa v spoločnosti uplatnili demokratické prvky. Bolo zrušené ústavné zakotvenie „vedúcej úlohy KSC“ v spoločnosti, zanikla cenzúra a Štátna bezpečnosť. Postupne sa zavádzali demokratické inštitúty. Najvýznamnejším výdobytkom „Novembra 89“ je právo občanov na slobodné voľby a slobodnú súťaž politických strán a hnutí. Občania Slovenskej republiky môžu vďaka týmto politickým zmenám rozhodovať o budúcnosti štátu prostredníctvom svojich volených zástupcov. Inštitút volieb dáva občanom Slovenskej republiky možnosť zvoliť si zástupcov na celoštátnej, regionálnej a lokálnej úrovni. Pri významných celospoločenských otázkach môžu občania využiť inštitút referenda a rozhodnúť o smerovaní Slovenskej republiky.

Počas troch desaťročí demokratických volieb a slobodnej politickej súťaže sa kreovali volebné pravidlá. Vysokoškolský učebný text prináša prehľad volebných pravidiel pre jednotlivé typy volieb. Študijný materiál dopĺňa študentom základnú študijnú literatúru. Zameriava sa osobitne na poskytnutie sumáru volebného vývoja na území Slovenskej republiky. Text prináša ucelený pohľad na všetky druhy volieb a referend, ktoré sa konali na území Slovenskej republiky od roku 1989 po rok 2020. V rámci jednotlivých kapitol sa autori zameriavajú na definovanie právnych noriem, ktoré regulujú jednotlivé voľby. Sumarizujú legislatívne úpravy v nastavení volebných pravidiel.

Vysokoškolský učebný text obsahuje šesť hlavných kapitol, ktoré sa následne delia na jednotlivé podkapitoly. Autor v prvej kapitole prináša z dostupných zdrojov sumárny prehľad volieb do Národnej rady Slovenskej republiky od roku 1989 až po voľby do Národnej rady Slovenskej, ktoré sa konali v roku 2020. V kapitole sú definované volebné nastavenia a zmeny v právnych normách regulujúcich voľby do Národnej rady Slovenskej republiky. Kapitola sa zameriava na vývoj volieb a prináša sumár udalostí, ktoré mali vplyv na vývoj parlamentných volieb. Vymedzuje deskriptívne politické strany, ktorým sa podarilo získať potrebný počet hlasov, a tým splniť volebný prah pre vstup do najvyššieho zákonodarného zboru Slovenskej republiky. Druhá kapitola sa venuje prezidentským voľbám. Kapitola definuje volebné pravidlá a ich jednotlivé zmeny a sleduje vývoj pri jednotlivých prezidentských voľbách.

Tretia a štvrtá kapitola analyzujú vývoj volieb a volebných pravidiel v rámci samospráv. Prehľad volieb do Európskeho parlamentu ponúka piata kapitola. V šiestej kapitole autorka

vymedzuje referendum, ktoré predstavuje inštitút priamej demokracie, zameriava sa na jednotlivé referendá, ktoré sa v rámci Slovenskej republiky uskutočnili a oboznamuje čitateľa s ich predmetom, ale aj výsledkami.

Kolektív autorov pevne verí, že vysokoškolský učebný text bude prospešný a prinesie študentom ucelený prehľad jednotlivých typov volieb, ktoré sa konali na území Slovenskej republiky po roku 1989.

Trnava, apríl 2020

Kolektív autorov

1 Parlamentné voľby po roku 1989

Volebné pravidlá pre voľby do Slovenskej národnej rady a neskôr do Národnej rady Slovenskej republiky upravoval zákon č. 80/1990 Z. z. o voľbách do Slovenskej národnej rady. Podľa zákona č. 80/1990 Z. z. o voľbách do SNR, ktorý platil do 1. októbra 2004, sa uskutočnilo celkom 5 volieb (1990, 1992, 1994, 1998 a 2002) do SNR, resp. (od roku 1992) Národnej rady Slovenskej republiky. Zákon o voľbách do SNR bol nahradený zákonom č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky. Tento zákon kontinuálne nadviazal na zákon o voľbách do SNR. Podľa zákona č. 333/2004 Z. z. sa uskutočnili v Slovenskej republike 3 voľby (2006, 2010, 2012). Následne bol zákon nahradený zákonom č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Volebnú kampaň upravuje zákon č. 181/2014 Z. z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov. (Orosz, 2015)

V parlamentných voľbách na území Slovenskej republiky sa aplikuje systém pomerného zastúpenia v Národnej rade Slovenskej republiky. Do Národnej rady Slovenskej republiky sa volí 150 poslancov. Na účely volieb do Národnej rady SR tvorí územie Slovenskej republiky jeden volebný obvod. Aktívne volebné právo má každý občan Slovenskej republiky, ktorý najneskôr v deň konania volieb dovŕši 18 rokov veku. Obmedzením aktívneho volebného práva je zákonom ustanovené obmedzenie osobnej slobody z dôvodov ochrany verejného zdravia. Pasívne volebné právo má občan, ktorý najneskôr v deň konania volieb dovŕši 21 rokov veku a má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky. Prekážkou pri využití pasívneho volebného práva je výkon trestu odňatia slobody, právoplatné odsúdenie za úmyselný trestný čin, ak odsúdenie nebolo zahladené, pozbavenie spôsobilosti na právne úkony. (Zákon č. 180/2014 Z. z.)

V pôvodnej verzii zákona č. 180/2014 boli definované prekážky aktívneho volebného práva voliť: *a) zákonom ustanovené obmedzenie osobnej slobody z dôvodov ochrany verejného zdravia, b) výkon trestu odňatia slobody uložený za spáchanie obzvlášť závažného zločinu, c) pozbavenie spôsobilosti na právne úkony.* (§ 4 zákona, č. 180/2014 Z. z., časové verzie predpisu platné do 31. marca 2017) Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. PL. ÚS 2/2016 z 22. Marca 2017 rozhodol, že ustanovenie § 4 písm. b) a c) zákona č. 180/2014 Z. z nie je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, protokolom k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach.

Kandidátnu listinu môže podať politická strana alebo volebná koalícia, ktorá je registrovaná podľa osobitného predpisu. Na kandidátnej listine môže byť najviac taký počet kandidátov, aký je počet mandátov v príslušnom volebnom obvode. V prípade volieb do Národnej rady Slovenskej republiky je maximálny počet kandidátov 150. Poradie kandidátov na kandidátnej listine určuje politická strana. Volebná kaucia pre voľby do Národnej rady Slovenskej republiky je stanovená na 17 000 eur. Každému kandidujúcemu subjektu je vyžrebované číslo kandidátnej listiny. (Zákon č. 180/2014 Z. z.)

Volič môže voliť: vo volebnom okrsku, v ktorého zozname voličov je zapísaný alebo v ktoromkoľvek volebnom okrsku na základe hlasovacieho preukazu. Občan Slovenskej republiky, ktorý žije v zahraničí alebo sa v deň volieb nebude zdržiavať na území Slovenskej republiky môže využiť voľbu poštou. O voľbu poštou musí občan požiadať najneskôr 50 dní pred termínom konania volieb. Okrsková volebná komisia pri voľbách vydá voličovi hlasovacie lístky a prázdnu obálku. Každý hlasovací lístok obsahuje jeden kandidujúci subjekt. Volič vkladá do obálky jeden hlasovací lístok. Na hlasovacom lístku môže zakrúžkovaním poradového čísla uprednostniť najviac štyroch kandidátov. (Zákon č. 180/2014 Z. z.)

Volebný prah pre vstup do parlamentu je stanovený vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky na 5 % z celkového počtu hlasov pre samostatne kandidujúcu politickú stranu. Pre volebné koalície, ktoré pozostávajú z dvoch alebo troch politických strán je volebný prah 7 %. Pre koalície zo štyroch a viacerých politických strán je to 10 % z celkového počtu platných hlasov. Pri prerozdeľovaní mandátov sa uplatňuje Hagenbach-Bischoffová volebná formula v čiastočne modifikovanej podobe. Súčet platných hlasov odovzdaných pre politické strany a koalície, ktoré dosiahli potrebný počet hlasov sa vydá číslom 151. Číslo, ktoré vyšlo týmto delením, zaokrúhlené na celé číslo je republikovým volebným číslom. Celkový počet platných hlasov sa delí republikovým volebným číslom. Politickej strane, resp. koalícii sa prideliť toľko mandátov, koľkokrát je republikové volebné číslo obsiahnuté v súčte platných hlasov. Ak sa prideliť o jeden mandát viac ako 150, tak sa odoberie strane, ktorá mala najmenší zostatok delenia. Mandáty sa prednostne prerozdeľujú kandidátom, ktorí získali minimálne 3 % prednostných hlasov zo všetkých hlasov, ktoré získala politická strana. Zvyšné mandáty obsadzujú kandidáti podľa poradia na kandidátnej listine. (Zákon č. 180/2014 Z. z.)

1.1 Voľby do Slovenskej národnej rady 1990

Po tranzícii režimu v roku 1989 nastala zmena v politickom systéme Československej socialistickej republiky, ktorej nástupcom sa stala Česká a Slovenská federatívna republika. V Česko-Slovensku bol zavedený pluralitný demokratický systém, ktorý nahradil vládu jednej strany. Ústavným zákonom 79/1990 Zb. bol stanovený počet poslancov v Slovenskej národnej rade na 150, volebné obdobie Slovenskej národnej rady zvolenej po voľbách 1990 bolo stanovené na 24 mesiacov. Zákon č. 80/1990 Zb. o voľbách do Slovenskej národnej rady ustanovil volebné pravidlá pre voľby v roku 1990. Za poslanca do Slovenskej národnej rady mohol kandidovať občan Česko-Slovenska, ktorý v deň volieb dovŕšil 21 rokov a žil na území Slovenskej republiky. Aktívne volebné právo mali občania, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a ktorí v deň volieb dovŕšili 18 rokov veku. Aktívne volebné právo mohol občan SR využiť vo volebnom obvode v ktorom mal trvalý pobyt.

Zavedený bol systém pomerného zastúpenia. Tento systém nadväzoval na tradície 1. Československej republiky. Voľby do SNR sa konali v štyroch viacmandátových obvodoch. Štyri volebné obvody zodpovedali vtedajšiemu administratívno-teritoriálnemu členeniu. V Slovenskej republike to boli obvody: Hlavné mesto Bratislava, Západoslovenský kraj, Stredoslovenský kraj a Východoslovenský kraj. Volebné okrsky boli utvorené tak, aby zahŕňali spravidla 1000 voličov. Voľby riadila Slovenská volebná komisia. V jednotlivých krajoch to boli krajské volebné komisie, pod ktoré spadali okrskové subkomisie. Pred prvými slobodnými demokratickými voľbami na území Slovenskej republiky vzniklo viacero politických strán a hnutí. Do volieb mohla kandidovať politická strana alebo hnutie, ktoré malo minimálne 10 000 individuálnych členov. Ak nespĺňalo tento stanovený počet, tak bolo potrebné doložiť petíciu s chýbajúcim počtom členov. (Zákon č. 80/1990 Zb.)

Kvórum pre vstup do Slovenskej národnej rady bolo stanovené na 3 % z celkového počtu odovzdaných platných hlasov. Kvórum platilo aj pre samostatne kandidujúce subjekty, aj pre volebné koalície. Strany, ktoré prekročili hranicu 3 %, postúpili do prvého skrutínia. Mandáty v Slovenskej národnej rade sa pridelovali v dvoch skrutíniach, v prvom skrutíniu na úrovni volebných krajov podľa metódy prirodzeného kvocientu. V druhom skrutíniu sa mandáty prerozdievali na celorepublikovej úrovni podľa modifikovanej Hagenbach-Bischoffovej metódy. Prednostné hlasovanie nadobudlo vplyv na poradie pridelovania mandátov vtedy, ak ho využila najmenej 1/10 voličov príslušnej politickej strany a niektorý z kandidátov získal nadpolovičnú väčšinu (Orosz, 2015).

Vo voľbách do Slovenskej národnej rady v roku 1990 kandidovalo celkom 16 politických strán. Najsilnejšími politickými subjektmi na Slovensku boli Verejnost' proti násiliu (ďalej

VPN) a Kresťanskodemokratické hnutie (ďalej KDH). VPN možno charakterizovať ako revolučnú stranu, ktorá mala vo svojich štruktúrach tribúnov ľudu z Nežnej revolúcie ako Fedor Gál a Milan Kňažko. Predsedom VPN bol Fedor Gál. Politickým programom VPN bolo odstránenie komunistického režimu a vytvorenie demokratických pomerov v štáte. Paradoxom bolo, že vo VPN boli viacerí predstavitelia bývalého režimu vďaka ktorým VPN maximalizovala volebný výsledok. Z prostredia kresťanského, najmä katolíckeho, disentu vzniklo KDH. Predsedom KDH bol disident Ján Čarnogurský. KDH presadzovalo hodnoty spoločenskej morálky, podpory rodiny a uplatňovania kresťanských prvkov. Slovenská národná strana (ďalej SNS) ako prvý politický subjekt deklarovala cieľ vystúpenia z federácie a budovanie slovenskej štátnosti. Ďalšími kandidujúcimi politickými subjektami, ktoré prekročili prah zvoliteľnosti boli Komunistická strana Slovenska (ďalej KSS) , Spolužitie – Maďarské kresťanskodemokratické hnutie (ďalej MKDH), Demokratická strana (ďalej DS) a Strana zelených (ďalej SZ). (Mikuš, 2018)

Víťazom volieb do Slovenskej národnej rady v roku 1990 sa stala VPN, ktorá získala 29,35 % hlasov. To znamenalo 48 mandátov v SNR. Na druhej pozícii skončilo KDH. Pre KDH bol zisk 19,21 % a 31 mandátov sklamaním. Komunisti a národnári z SNS získali zhodne po 22 kresiel v SNR. Spolužitie získalo 8,66 %, čo znamenalo 14 mandátov. Vďaka trojpercentnému kvóru sa do SNR dostali DS a SZ. Volebná účasť vo voľbách dosiahla rekordných 95,39 %. Vďaka trojpercentnému volebnému kvóru prepadlo len 7,6 % hlasov.

Vládnu koalíciu po voľbách vytvorila VPN, KDH a DS. Predsedom vlády sa stal nominant z VPN Vladimír Mečiar. Predsedom Slovenskej národnej rady sa stal František Mikloško z VPN. Vláda s Vladimírom Mečiarom na čele nevydržala ani rok. Vo Verejnosti proti násiliu nastal vnútrostranícky konflikt kvôli ktorému opustila hnutie skupina okolo Vladimíra Mečiara, ktorý bol v tom čase najpopulárnejším politikom na území Slovenskej republiky. Následne vzniká nová vládna koalícia v zložení VPN, KDH, DS a zástupcovia maďarskej menšiny zo Spolužitia. Predsedom vlády sa stal predseda KDH Ján Čarnogurský.

Tabuľka č. 1: Voľby do SNR 1990

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Verejnosť proti násiliu (VPN)	991 285	29,35 %	48
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	648 782	19,21 %	31
Slovenská národná strana (SNS)	470 984	13,94 %	22
Komunistická strana Slovenka (KSS)	450 855	13,35 %	22

Spolužítie – Maďarské kresťanskodemokratické hnutie	292 636	8,66 %	14
Demokratická strana (DS)	148 567	4,40 %	7
Strana zelených (SZ)	117 871	3,49 %	6

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

1.2 Voľby do Slovenskej národnej rady 1992

Voľby do Slovenskej národnej rady v roku 1992 mali oproti predchádzajúcim voľbám do SNR v roku 1990 upravené pravidlá. Volebné obdobie bolo štvorročné. Novelizácia volebného zákona, ktorá bola ustanovená zákonom číslo 104/1992 Z. z. zmenila volebné kvórum pre vstup politických strán do Slovenskej národnej rady. Vo voľbách do SNR v roku 1992 bolo volebné kvórum pre samostatne kandidujúcu politickú stranu navýšené na 5%. Zmeny sa týkali pravidiel pre volebné koalície. Koalície, ktoré združovali dva alebo tri politické subjekty museli vo voľbách dosiahnuť hranicu 7 % na vstup do Slovenskej národnej rady. Koalície, ktoré zoskupovali najmenej štyri politické strany alebo hnutia museli mať volebný zisk na vstup do SNR 10 %. Pre strany, ktoré získali vo voľbách v roku 1990 aspoň 10 000 platných hlasov alebo boli zastúpené v SNR odpadla podmienka doloženia 10 000 členov, prípadne doloženia petície. Zmenené bolo rovnako pridelovanie mandátov v prvom skrutíniu, kde sa aplikovala modifikovaná Hagenbach-Bischoffovej metóda. Súčet platných hlasov odovzdaných vo volebnom kraji pre politické strany ktoré postúpili do prvého skrutínia, sa vydeli počtom mandátov, ktoré sa tomuto volebnému kraju pridelili zväčšeným o jeden; celé číslo, ktoré vyšlo týmto delením a zaokrúhlené na jednotky, je krajským volebným číslom.

V parlamentných voľbách do Slovenskej národnej rady kandidovalo 23 subjektov. Témou volebnej kampane sa stalo smerovanie a politické usporiadanie Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Najsilnejším politickým hráčom bolo Hnutie za demokratické Slovensko (ďalej HZDS), ktoré tvorila skupina odídenčov z Verejnosti proti násiliu. Okrem predsedu hnutia Vladimíra Mečiara do HZDS patrili Milan Kňažko, Ivan Gašparovič, Michal Kováč, Milan Čič, Augustín Marián Húska alebo Katarína Tóthová. Programom HZDS bol zväzok suverénnych republík s individuálnou medzinárodno-právnou subjektivitou. HZDS bolo pripravené prijať ústavu SR a vyhlásiť zvrchovanosť Slovenskej republiky. O novom usporiadaní Česko-Slovenska sa malo rozhodnúť v referende. (Volebný program HZDS, 1992) Druhým najsilnejším subjektom bola Strana demokratickej ľavice (ďalej SDL), ktorá sa postupne transformovala z pôvodnej Komunistickej strany Slovenska. Predsedom SDL bol Peter Weiss. Medzi ďalších významných aktérov v SDL patrili Pavol Kanis, Pavel Koncoš,

Róbert Fico... Programovými tézami bolo suverénne postavenie oboch republík v spoločnom štáte a ústavná deklarácia suverenity Slovenskej republiky. SDE bola však zameraná viac na klasické ľavicové témy a kritizovala najmä nárast nezamestnanosti. (Laluha, 2017)

KDH zastávalo umiernený postoj s cieľom rovnoprávneho usporiadania vzťahov medzi Českou a Slovenskou republikou. A to aj napriek tomu, že líder KDH Ján Čarnogurský vyslovil výrok o vlastnej hviezdičke na vlajke Európskej únie. Tézou Jána Čarnogurského bolo, aby sa ČSFR rozdelila pri vstupe do európskeho spoločenstva. KDH sa však zameriavalo viac na hodnotové otázky. Ďalšími predstaviteľmi KDH boli Ivan Šimko, Ladislav Pittner, Mikuláš Dzurinda alebo bývalý predseda SNR František Mikloško. Najotvorenjšími zástancami samostatnosti Slovenska boli národnári zo Slovenskej národnej strany. Programom bolo vyhlásenie samostatnosti a prijatie Ústavy SR. Hlavnými predstaviteľmi SNS boli Ľudovít Černák, Jozef Prokeš a Ján Slota. Zástupcovia maďarskej menšiny na Slovensku, volebná koalícia MKDH - Spolužitie - Maďarská ľudová strana zastávala postoj fungujúcej federácie. Hlavní predstavitelia zástupcov maďarskej menšiny boli Béla Bugár a Miklós Duray. (Laluha, 2017) (Urda, 2008)

Vo voľbách do Slovenskej národnej rady uspelo 5 politických subjektov. Zvýšené volebné kvórum znamenalo prepad až takmer 24 % platných hlasov. Volebná účasť bola oproti parlamentným voľbám v roku 1990 o 10 % nižšia, keď klesla na 84,20 %. Víťazom volieb do SNR sa stalo HZDS, ktoré získalo viac ako 37 %. Vďaka výraznému prepadu hlasov to však znamenalo až 74 mandátov v SNR. Druhá skončila ľavicová SDE so ziskom 14,70 %, čo znamenalo 29 mandátov. Výrazný prepad zaznamenalo KDH, ktoré dosiahlo 8,89 %. Výsledok 8 % dosiahli SNS a koalícia strán maďarskej menšiny, ktorá prekročila volebný prah iba o 0,42 %.

Tabuľka č. 2: Voľby do Slovenskej národnej rady v roku 1992

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS)	1 148 625	37,26 %	74
Strana demokratickej ľavice (SDE)	453 203	14,70 %	29
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	273 945	8,89%	18
Slovenská národná strana (SNS)	244 527	7,93 %	15
Maďarské kresťanskodemokratické hnutie – Spolužitie (MKDH)	228 885	7,42 %	14

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu Slovenskej republiky

Po parlamentných voľbách v Českej a Slovenskej federatívnej republike nastali rozhovory o budúcom usporiadaní vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi. Hlavnými aktérmi v ČSFR sú v tomto období premiéri Václav Klaus z ODS za Českú republiku a Vladimír Mečiar z HZDS za Slovenskú republiku. V júli roku 1992 sa dohodli Klaus a Mečiar na rozdelení ČSFR a vzniku dvoch samostatných republík. Dohodlo sa, že o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky sa nebude hlasovať v deklarovanom referende. Termín rozdelenia Českej a Slovenskej federatívnej republiky bol stanovený na 1. január 1993. Slovenská národná rada schválila Ústavu SR 1. septembra 1993, ktorá bola účinná od 1. októbra 1993. Názov Slovenská národná rada sa transformoval na Národná rada Slovenskej republiky. Definitívu za rozdelením federácie dal vládny návrh ústavného zákona č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorý bol schválený poslancami federálneho zhromaždenia 25. novembra 1992. (Mikuš, 2018)

HZDS vládlo samostatne s podporou SNS, ktorá nominovala do vlády ministra hospodárstva Ludovíta Černáka. Z druhej Mečiarovej vlády postupne odišli siedmi poslanci vrátane Milana Kňažka. Koncom októbra 1993 vznikla koalícia medzi HZDS a SNS. S tým však nesúhlasila skupina poslancov okolo L. Černáka a opustili stranu. Vo februári 1994 vytvorili poslanci HZDS okolo Jozefa Moravčíka vnútrostranícku frakciu Alternatíva politického realizmu. Táto frakcia presadzovala širokú vládnu koalíciu, ktorá by neobsahovala predsedov politických strán. Po spore s Mečiarom opustila HZDS aj Moravčíkova skupina. Vládna koalícia mala k dispozícii iba 65 poslancov. Po vyslovení nedôvery druhej Mečiarovej vlády sa až do predčasných volieb stal premiérom práve Jozef Moravčík. (Vlčej, 2016)

1.3 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 1994

Prvé voľby do Národnej rady v samostatnej Slovenskej republike mali rovnaké volebné pravidlá ako voľby do SNR v roku 1992. Zachoval systém pomerného zastúpenia. Volebné kvórum pre vstup do parlamentu predstavovalo 5 % pre politické strany kandidujúce samostatne, 7 % pre dvojkoalície alebo trojkoalície a 10 % pre štvorkoalície a viackoalície. Pre voľby do NR SR zostali zachované štyri viacmandátové volebné obvody. Pri pridelovaní mandátov sa uplatňovala naďalej modifikovaná Hagenbach-Bischoffovä metóda. Volič volil naďalej jednu kandidátnu listinu na ktorej mohol udeliť najviac 4 prednostné hlasy. Nárok na mandát na základe prednostných hlasov mal kandidát, ktorý získal najmenej 10 % prednostných hlasov, z celkového počtu platných hlasov odovzdaných pre politickú stranu v rámci volebného kraja. (Krištofik, 2001)

Najsilnejším subjektom na slovenskej politickej scéne zostalo, aj napriek pádu vlády, HZDS s predsedom Vladimírom Mečiarom. Do volieb HZDS kandidovalo v koalícii s Roľníckou stranou Slovenska. Predvolebná prezentácia HZDS sa týkala najmä zabezpečenia prosperity samostatnej Slovenskej republiky. V predvolebnej kampani naspievali politici z HZDS pieseň Vivat Slovakia, ktorá sa stala najznámejším výstupom z kampane. HZDS v kampani pomáhala aj verejnoprávna televízia STV. V prvý deň volieb Slovenská televízia odvysielala reportáž o tom ako Vladimír Mečiar nemohol odvoliť z dôvodu, že nebol zapísaný medzi voličmi v bratislavskom volebnom okrsku. (Mikuš, 2018)

Do predčasných volieb išiel s veľkými očakávaniami Peter Weiss, ktorý sa stal ako predseda Strany demokratickej ľavice lídrom kandidátnej listiny ľavicovej koalície Spoločná voľba. Maďarské strany sa tentokrát zoskupili do spoločnej kandidátky s názvom Maďarská koalícia s lídrom Bélom Bugárom. Stabilnou stranou zostalo KDH na čele s Jánom Čarnogurským. Odídenci z HZDS a SNS okolo Milana Kňažka kandidovali za Demokratickú úniu. Novým ľavicovým subjektom bolo Združenie robotníkov Slovenska (ďalej ZRS) pod vedením predsedu Jána Luptáka. SNS išla do volieb s predsedom Jánom Slotom.

Volebná účasť v prvých voľbách v samostatnej Slovenskej republike dosiahla 75,65 %. Volebný prepad bol 13,02 % hlasov pre strany, ktoré sa nedostali do Národnej rady. Vo voľbách opäť suverénne zvíťazilo Mečiarove HZDS, ktoré získalo takmer 35 % a 61 mandátov v Národnej rade. Zoskupenie ľavicových strán Spoločná voľba dosiahlo 10,42%, čo znamenalo zisk 18 mandátov. Koalícii sa podarilo prekročiť hranicu potrebnú pre vstup do Národnej rady iba o 0,42 %. Výsledok bol pre SV blamážou. Politické strany zastupujúce maďarskú menšinu v Maďarskej koalícii zmobilizovali voličov na juhu Slovenska a dosiahli viac ako 10 %. Oproti predchádzajúcim parlamentným voľbám si percentuálne polepšilo aj KDH, avšak po prepočítaní zisku na mandáty si pohoršili o jeden mandát. Demokratická únia získala 8,57 %. Združeniu robotníkov Slovenska sa podarilo získať 13 mandátov za 7,35 %. Tesne sa do NR SR dostala aj SNS.

Tabuľka č. 3: Voľby do NR SR 1994

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS)	1 005 488	34,97 %	61
Spoločná voľba (SV)	299 496	10,42 %	18
Maďarská koalícia (MK)	292 936	10,19 %	17
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	289 987	10,08 %	17
Demokratická únia (DÚ)	264 444	8,57 %	15

Združenie robotníkov Slovenska (ZRS)	211 321	7,35 %	13
Slovenská národná strana (SNS)	155 359	5,40 %	9

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

Po voľbách vytvára vládnu koalíciu HZDS so ZRS a SNS. Premiérom sa stáva po tretíkrát Vladimír Mečiar. Hneď po voľbách vyzvali členovia HZDS Ivan Lexa a Oľga Keltošová prezidenta, aby podal demisiu. Michal Kováč odmietol vymenovať Ivana Lexu ministrom privatizácie. Počas ustanovujúcej schôdze Národnej rady Slovenskej republiky obsadila v tej dobe tichá koalícia všetky predsednícke pozície vo výboroch. Koalícia odvolala všetkých členov STV a rozhlasu, generálneho prokurátora, nominantov v Národnom kontrolnom úrade a Fonde národného majetku. Všade boli dosadení nominanti HZDS. Táto noc v parlamente je známa ako „noc dlhých nožov“. Celé volebné obdobie sprevádzali závažné kauzy a Slovensko sa vzdŕaľovalo od vstupu do západných štruktúr NATO a EÚ. Na Slovensko pravidelne chodili demarše a kritika od západných diplomatov. Medzi najväčšie kauzy patrilo zavraždenie prezidentovho syna Michala Kováča ml. do Rakúska, zavraždenie Róberta Remiáša, zbavenie mandátu poslanca Gauliedera, Mečiarove amnestie, nový volebný zákon a zmarené referendum.

1.4 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 1998

Tesne pred voľbami do Národnej rady v roku 1998 bol účelovo opäť novelizovaný zákon o voľbách číslo 80/1990 Z. z. Najväčšou zmenou v zákone bolo zrušenie štyroch volebných krajov a vytvorenie jedného volebného obvodu z celého územia Slovenskej republiky. Vladimír Mečiar z HZDS ako najpopulárnejší politik mohol byť vďaka tejto novelizácii zákona lídrom kandidátnej listiny na celom území Slovenskej republiky. Cieľom tejto legislatívnej úpravy bolo maximalizovať volebný zisk HZDS. Ďalšou témou bola zmena pravidiel pre volebné koalície, ktorá mala byť opatrením proti vznikajúcej Slovenskej demokratickej koalícii (ďalej len SDK). Vládna koalícia zmenila pravidlá volebného prahu pre volebné koalície, tak, že na každú politickú stranu, ktorá bola jej súčasťou sa hľadelo ako na samostatne kandidujúcu politickú stranu. Inými slovami, ak sa napr. dvojčlenná volebná koalícia chcela dostať do parlamentu musela získať dvakrát 5% zo všetkých platne odovzdaných hlasov, ak išlo o trojčlennú koalíciu musela získať trikrát 5% hlasov... Päťkoalícia, akou pôvodne mala byť SDK, by tým pádom musela vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky získať až 25 %. Nakoniec SDK vznikla ako volebná strana. Rovnako postupovali aj zástupcovia maďarskej menšiny, ktorí vytvorili Stranu maďarskej koalície (ďalej SMK). (Mesežnikov, 1998)

Voľby 1998 možno označiť ako zápas o budúcnosť Slovenska. Najdôležitejšou témou politickej kampane pred parlamentnými voľbami v roku 1998 bola otázka budúcej zahraničnopolitickej orientácie Slovenskej republiky. Slovensko bolo za vlády Vladimíra Mečiara označené za čiernu dieru Európy. Zoskupenie SDK deklarovalo prozápadné postoje so snahou o začlenenie Slovenska do západných štruktúr NATO a Európskej únie. Z predvolebnej kampane zľudovel známy billboard, kde v pozadí Vladimíra Mečiara bola zobrazená malebná krajina. Problémom tohto reklamného banneru bolo, že fotografia v pozadí bola zo Švajčiarska. Obe hlavné politické subjekty viedli agresívnu kampaň, ktorá sa niesla v konfliktnnej línii Mečiar vs. antimečiar. (Mesežnikov, 1998)

SDK bolo zoskupenie piatich politických strán, ktoré formálne kandidovalo do parlamentných volieb ako politická strana. SDK tvorili: KDĽ, Demokratická únia (ďalej DÚ), DS, Sociálnodemokratická strana Slovenska (ďalej SDSS) a Strana zelených na Slovensku (ďalej SZNS). Pôvodne mala byť SDK zložená z troch subjektov, kde by nominovalo volebného lídra KDĽ, ktorým by sa stal jeho predseda Ján Čarnogurský. Mikuláš Dzurinda však z politických dôvodov priviedol do volebnej koalície ďalšie dva subjekty SDSS a SZS. Tieto subjekty nemali veľkú voličskú základňu, ale zohrali dôležitú úlohu pri rozdelení moci v SDK. Lídrom Slovenskej demokratickej koalície sa stal Mikuláš Dzurinda. Jeho pozícia bola v tom čase deklarovaná ako hovorca SDK. Pozícia hovorcu nahrádzala v SDK pozíciu predsedu. (Sudor - Palko, 2019)

Volebným programom Slovenskej demokratickej koalície bola Zmluva s občanmi Slovenska, ktorá obsahovala desať bodov. Najznámejším bodom a heslom kampane bolo zvýšenie plátov na dvojnásobnú úroveň, ktoré deklaroval Mikuláš Dzurinda. Medzi ďalšie body patrili zvýšenie dôchodkov, výstavba bytov... Najdôležitejším a spätne jediným bodom, ktorý sa podarilo SDK splniť bol sľub: *SDK sa zasadí o vstup Slovenska do NATO a EÚ*. (Kusý, 1998)

Zahraničná politika HZDS sa voči Severoatlantickej aliancii síce nevymedzovala, ale jej program možno označiť viac ako za formálny. HZDS malo v zahraničnej politike program *Občan a medzinárodné zmluvy*. Pri vstupe do NATO by Mečiarove hnutie podľa programu požadovalo referendum. V rovnakom programe však HZDS deklarovalo: Vstup SR do transatlantických a európskych štruktúr zabezpečiť na báze dôstojných a rovnocenných podmienok pri obhajovaní geopolitických štátnych záujmov. Programová téza nebola ďalej rozvetvená. Budúcnosť Slovenskej republiky v NATO videli aj SDĽ, SMK a SOP.SNS si predstavovala budúcnosť Slovenska v neutralite na spôsob Rakúska a Švajčiarska. Začlenenie do Európskej únie považovali sa kľúčovú prioritu SDK, SMK aj SDĽ. (Wlachovský, 1998) V

ekonomickej oblasti boli všetky strany a hnutia pomerne vágne a nepredkladali konkrétne programové priority, ale používali heslá ako potreba 5-7 % ekonomický rast, približovanie sa vyspelým štátom Európskej únie. (Kusý, 1998)

Predvolebná kampaň v roku 1998, ktorú môžeme označiť ako *Zápas o Slovensko* mala mobilizačný efekt, čo sa odzrkadlilo na vysokej volebnej účasti, ktorá dosiahla až 84,25 %. V parlamentných voľbách 1998 sme zaznamenali prepád iba necelých 6 % hlasov. HZDS opäť zvíťazilo v parlamentných voľbách, ale zisk 27 % bol pod očakávania Vladimíra Mečiara. Pre HZDS bol zisk 27 % nedostatočný najmä z dôvodu takmer nulového koaličného potenciálu. Druhej SDK sa podarilo získať len o jeden mandát menej ako víťaznému HZDS. To znamenalo, že vládu zostavoval líder kandidátnej listiny SDK Mikuláš Dzurinda. Spokojnosť s volebným výsledkom panovala v SDL, ktorej zisk sa šplhal k 15 %. Stabilné percentá si udržali zástupcovia maďarskej menšiny z SMK a národnári z SNS. Do Národnej rady sa dostala aj politická strana Rudolfa Schustera SOP.

Tabuľka č. 4: Voľby do NR SR 1998

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Hnutie za demokratické Slovensko a Roľnícka strana Slovenska (HZDS)	907 103	27,00 %	43
Slovenská demokratická koalícia (SDK)	884 497	26,33 %	42
Strana demokratickej ľavice (SDL)	492 507	14,66 %	23
Strana maďarskej koalície (SMK)	306 623	9,13 %	15
Slovenská národná strana (SNS)	304 839	9,07 %	14
Strana občianskeho porozumenia (SOP)	269 343	8,02 %	13

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

Po voľbách vznikla široká vládna koalícia v zložení SDK, SDL, SMK a SOP. Táto široká koalícia dosiahla v NR SR na ústavnú väčšinu vďaka čomu mohla vykonať dôležité reformy. Premiérom sa stal líder SDK Mikuláš Dzurinda. Programovými tézami vlády bolo stabilizovať ekonomiku, ozdraviť bankový sektor, zavedenie priamej voľby prezidenta a prijatie reformy verejnej správy. V zahraničnej politike bolo cieľ nasmerovať SR k Európskej únii, NATO a OECD a vyrovnanie vzťahov s Maďarskom. Počas vlády prichádza vo viacerých koaličných subjektoch k názorovým nezhodám v dôsledku čoho vznikajú nové politické subjekty ako napríklad Slovenská demokratická a kresťanská únia (ďalej SDKÚ) a strana Smer. Medzi najvýraznejšie názorové nezhody v rámci koaličných strán môžeme zaradiť napríklad: Nezhody medzi koaličnými partnermi pri predložení

požiadavky SMK na Komárňanskú župu. SOP obsadila vo vláde najmenší počet ministerských kresiel výmenou za podporu Rudolfa Schustera od koalíčných partnerov v prezidentských voľbách. (Vlčej, 2016)

1.5 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2002

Volebné pravidlá sa pred voľbami 2002 opäť mierne upravovali. Vo volebnom zákone bola opäť stanovené volebné kvórum pre dvojkoalície alebo trojkoalície na 7 %. 10 % museli na získanie mandátov dosiahnuť koalície, ktoré boli zložené najmenej zo štyroch politických subjektov. Aj po novelizácii zostalo celé územie Slovenskej republiky ako jeden volebný obvod.

Počas prvej vlády Mikuláša Dzurindu nastúpila Slovenská republika na reformy, ktorými sa priblížila k integrácii do štruktúr Severoatlantickej aliancie a Európskej únie. Začlenenie Slovenskej republiky do medzinárodných organizácií bolo aj v roku 2002 hlavnou témou predvolebnej kampane. Pred návratom Vladimíra Mečiara upozorňovali aj viacerí zahraniční predstavitelia. Návrat Mečiara na pozíciu premiéra alebo účasť HZDS vo vláde by mohla ohroziť rozbehnutý integračný proces. Reformy, ktoré vykonala prvá vláda Mikuláša Dzurindu sa podpísali na znížení preferencií vládnych strán a politikov. Mikuláš Dzurinda sa už nevrátil do KDH z ktorého bol delegovaný do SDK a založil vlastný politický projekt s názvom SDKÚ. Z DS prešiel do SDKÚ ekonóm Ivan Mikloš. Do strany vstúpila väčšina poslancov z DÚ na čele s Eduardom Kukanom. Z KDH prešli do SDKÚ okrem Mikuláša Dzurindu aj Ivan Šimko a Ladislav Pittner. Krátko pred parlamentnými voľbami SDKÚ uzavrela dohodu s DS o spolupráci vo voľbách v roku 2002. (Vlčej, 2016)

HZDS bolo stále najpopulárnejšou politickou stranou, ale popularita HZDS a predsedu Mečiara bola nižšia ako v deväťdesiatych rokoch. SDE sa rozpadla do troch politických subjektov, keď okrem SDE vznikla strana Smer, ktorú založil Robert Fico. Pred parlamentnými voľbami odišla zo strany aj skupina okolo bývalého predsedu Petra Weissa, ktorý zakložil stranu Sociálno-demokratická alternatíva. Rozpad postihol aj SOP, ktorá nedokázala nahradiť predsedu Rudolfa Schustera po vymenovaní za prezidenta Slovenskej republiky. Rozkol nastal aj v SNS v ktorej sa stala predsedníčkou Anna Malíková. Následne SNS opustil dovtedajší predseda Ján Slotka, ktorý založil Pravú Slovenskú národnú stranu. (Leška, 2011)

Strana Smer mala v parlamentných voľbách 2002 prívlastok „tretia cesta“. Strana nebola jednoznačne ideologicky vyprofilovaná aj napriek tomu, že ju zakladali bývalí ľavicoví politici z SDE. Strana Smer sa vymedzovala voči celému politickému spektru a deklarovala

pragmatické a neideologické riešenia. (Mikuš, 2018) Smer sa vymedzoval hlavne voči stranám SDKÚ a HZDS. Predseda Smeru Robert Fico bol za istých okolností ochotný akceptovať vládu Smeru a HZDS. Podmienkou však bolo, že súčasťou vlády by nemohol byť predseda HZDS Vladimír Mečiar. Trieštenie nastalo aj v HZDS, ktoré opustil po vnútrostraníckom spore Ivan Gašparovič. Ten následne založil spolu s ďalšími odídencami Hnutie za demokraciu (ďalej HZD). Vďaka televízii Markíza sa novým hráčom na politickej scéne stala strana Aliancia nového občana (ďalej ANO), ktorej predsedom bol majiteľ televízie Markíza Pavol Rusko. ANO sa profilovala ako liberálny politický subjekt. V Markíze bol pre ANO vyhradený prakticky neobmedzený priestor. Reportáže Markízy o predstaviteľoch ANO boli nekritické vďaka čomu sa strane podarilo dostať do Národnej rady Slovenskej republiky. Aliancia nového občana sa profilovala ako liberálna strana. Jedinou stranou, ktorá si udržala svoj stabilný elektorát bolo KDH. Zmena v KDH nastala na predsedníckej stoličke. Dlhoročného predsedu hnutia Jána Čarnogurského nahradil Pavol Hrušovský. Strana pokračovala vo svojom zameraní na tradične konzervatívne otázky. Predvolebným sľubom bolo usporiadanie vzťahov Slovenska a Vatikánu. SMK sa sústredila tradične na menšinové témy. (Leška, 2011)

Volebná účasť vo voľbách v roku 2002 dosiahla 70,06 %. Volebný prepad bol 18,2 %. Víťazom parlamentných volieb sa stalo opäť HZDS Vladimíra Mečiara. Zisk 36 mandátov za 19,60 % predstavoval najhorší výsledok hnutia od jeho vzniku a ďalšie štyri roky v opozícii. Mikuláš Dzurinda so stranou SDKÚ dosiahol zisk 15 %. Aj napriek nízkemu zisku vďaka rozloženiu síl v NR SR zostavoval aj po voľbách 2002 vládu. Smer vo svojich premiérových voľbách vďaka masívnej kampani získal 13,46 %. Rekordnému percentuálnemu zisku (11,16 %) sa mohli tešiť v Strane maďarskej koalície. KDH získalo obligátnych 8 percent. Takmer rovnaký zisk dosiahlo ANO. Prvýkrát v histórii samostatného Slovenska sa do parlamentu dostali komunisti z KSS. Do Národnej rady sa nedostali národnári ani zo Slovenskej národnej strany, ani zo Slotovej PSNS.

Tabuľka č. 5: Voľby do NR SR 2002

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS)	560 691	19,50 %	36
Slovenská demokratická a kresťanská únia (SDKÚ)	433 953	15,09 %	28
Smer	387 100	13,46 %	25
Strana maďarskej koalície (SMK)	321 069	11,16 %	20
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	237 202	8,25 %	15
Aliancia nového občana (ANO)	230 309	8,01 %	15

Komunistická strana Slovenska (KSS)	181 872	6,32 %	11
-------------------------------------	---------	--------	----

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu

Po voľbách zložil svoju druhú vládu Mikuláš Dzurinda. Koaličnými partnermi sa stali okrem SDKÚ aj SMK, KDH a hnutie ANO. Vládna koalícia mala počas volebného obdobia problémy s udržaním svojich poslancov. Po odchode poslancov okolo Ivana Šimka vláda vládla takmer celé volebné obdobie v menšinovom formáte. Dzurinda sa opieral o neformálnu podporu odídencov z HZDS. Známu pseudokauzou druhej Dzurindovej vlády bola kauza skupinka, keď premiér definoval imaginárnu skupinku, ktorá mala destabilizovať Slovenskú republiku. (Vlčej, 2016) Druhá vláda Dzurindu však nakoniec úspešne integrovala Slovenskú republiku do medzinárodných štruktúr a Slovenská republika sa počas volebného obdobia 02 – 06 stala členom Severoatlantickej aliancie a Európskej únie. Na Slovensko prišlo počas tohto obdobia veľké množstvo zahraničných investorov a tiež nastal výrazný rast ekonomických ukazovateľov. Vláda mala viacero škandálov. Pavol Rusko musel odstúpiť kvôli kauze zmenky. Vláda štvorročné volebné obdobie nevydržala, keď z vlády odišli ministri za KDH ako dôsledok toho, že Eduard Kukan odmietol predložiť vláde *Zmluvu o výhrade svedomia*. Táto zmluva bola súčasťou programového vyhlásenia vlády a KDH podľa slov Vladimíra Palka nemohlo konať inak. (Sudor - Palko, 2019)

1.6 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2006

Volebné pravidlá pre voľby v roku 2006 upravoval nový zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky. Volebné kvórum pre vstup do Národnej rady boli ponechané na rovnakých hraniciach. Zákon o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky zaviedol finančný cenzus. Kandidujúce subjekty museli pre vstup do volieb uhradiť volebnú kauciu vo výške 500 tisíc slovenských korún (16 596 €). V prípade, že politická strana získa 2 % hlasov, tak jej volebná kaucia bude vrátená. Účelom volebnej kaucie je zabrániť účasti vo voľbách takým subjektom, ktoré nemajú dostatočnú občiansku podporu a reálnu možnosť úspechu vo voľbách, pričom volebný úspech nebýva primárny cieľ takýchto subjektov. (Orosz, 2015) Aktívne volebné právo mohli podľa zákona využiť aj Slováci žijúci v zahraničí prostredníctvom hlasovania poštou. Parlamentné voľby trvali od roku 2006 jeden deň. Pri prideľovaní mandátov sa zvýšila váha prednostných hlasov. Nárok na mandát má kandidát príslušnej politickej strany, ktorý získa 3% prednostných hlasov z celkového počtu platných hlasov odovzdaných tejto politickej strane.

Politická strana Smer sa postupne transformovala na ľavicovú stranu. V európskych štruktúrach sa začlenila k sociálnodemokratickej frakcii. Smeru sa podarilo integrovať menšie

sociálnodemokratické strany na Slovensku a strana sa premenovala na Smer-SD (ďalej Smer). Programovými tézami Smeru bola sociálna spravodlivosť, solidarita a budovanie sociálneho štátu. (Mikuš, 2018) Robert Fico počas celého obdobia kritizoval sociálne opatrenia ministra sociálnych vecí Ľudovíta Kaník a ministra financií Ivana Mikloša. Vďaka sociálnej politike sa podarilo vyprofilovať Smer-SD ako ľavicovú stranu a Smer-SD dokázal pohltiť veľkú časť elektorátu HZDS. Dominantná konfliktná línia vo voľbách bola postavená aj výrazne na ideologických témach - konflikt ľavica vs. pravica.

HZDS pokračoval trend poklesu preferencií. Vďaka tomu sa podarilo hnutiu vyjsť z politickej izolácie a jedinou stranou, ktorá sa vymedzovala voči Mečiarovi a odmietala povolebnú spoluprácu s HZDS bolo KDĽ. Na pravom bloku sa jednoznačným lídrom stalo SDKÚ-DS, aj napriek tomu, že ju oslabil vznik Slobodného fóra (ďalej SF) do ktorého sa presunuli Zuzana Martináková a pôvodne aj Ivan Šimko. SNS sa zjednotila a predsedom sa opätovne stal Ján Slotá. (Vlčej, 2016)

Slovenská republika sa stabilizovala v transatlantických a európskych štruktúrach. Vo volebnej kampani chýbal efekt mobilizácie dôležitého zápasu. Volebná účasť bola z tohto dôvodu najnižšia v histórii. Volieb sa zúčastnilo 54,67 % oprávnených voličov. Strany, ktoré neprekročili volebné kvórum dosiahli spolu 12 %. Prvýkrát v ére samostatnej Slovenskej republiky vyhral parlamentné voľby iný subjekt ako HZDS. Víťazom sa stala strana Smer na čele s Robertom Ficom. Smer získal viac ako 29 %, čo znamenalo 50 mandátov v Národnej rade SR. Aj napriek vnútrostraníckym rozkolom a pádu vlády sa podarilo mobilizovať voličov strane Mikuláša Dzurindu SDKÚ-DS, ktorým sa podarilo získať 31 poslancov za 18,36 %. Do Národnej rady Slovenskej republiky sa vrátila SNS s volebným ziskom viac ako 11 %. SMK a SNS získala 20 mandátov. HZDS pokračovalo v prepade a dosiahlo svoj najhorší volebný výsledok, keď skončilo pod 9 %. KDĽ získalo tradičných 8 %.

Tabuľka č. 6: Voľby do NR SR 2006

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Smer-SD	560 691	29,14 %	50
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS)	422 815	18,36 %	31
Slovenská národná strana (SNS)	270 230	11,73 %	20
Strana maďarskej koalície (SMK)	269 111	11,68 %	20
Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS)	202 540	8,79 %	15
Kresťanskodemokratické hnutie (KDĽ)	191 443	8,31 %	14

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu

Po voľbách bolo na stole viacero variantov koalícií. Smer mal na stole dva varianty. Prvým bola vláda Smer-SD s KDH a SMK. Tento variant padol podľa interpretácií Smeru pre nerozhodnosť krídla Vladimíra Paľka v KDH. Vladimír Paľko povedal, že jeho krídlo bolo proti koalícii so Smerom, ale bolo pripravené rešpektovať rozhodnutie Rady KDH. V KDH nakoniec pomerom 6 ku 5 schválila prístupové rokovania so Smerom, ale pre dlhé rokovania sa Smer už medzitým dohodol so SNS a Mečiarovým HZDS. Mikuláš Dzurinda chcel zostaviť vládu v ktorej by bolo okrem SDKÚ-DS aj HZDS, SMK a KDH. Pre KDH bola vláda s Vladimírom Mečiarom nepripustná a tak sa Dzurindovi nepodarilo zložiť tretiu vládu. (Sudor – Palko, 2019)

Obdobie prvej vlády Roberta Fica sa nieslo v duchu nacionálneho populizmu, keď sa výrazne zhoršili vzťahy s Maďarskom. Hneď na začiatku vlády bola kauza útoku na Hedvigu Malinovou, nasledoval tvrdý represívny zásah proti fanúšikom maďarskej národnosti v Dunajskej Strede. Neskôr sa predstavitelia SR rozhodli nevpustiť na územie Slovenskej republiky prezidenta Maďarska Lászlóa Sólyoma, pravidelné výroky predsedu SNS Jána Slotu na adresu maďarských predstaviteľov. Maďarská karta sa využila aj v prezidentských voľbách v druhom kole medzi Ivanom Gašparovičom a Ivetou Radičovou. Významnými udalosťami vlády boli vstup Slovenskej republiky do eurozóny v roku 2009 a vstup do schengenského priestoru v roku 2007. (Vlčej, 2016)

1.7 Voľby do Národnej rady v roku 2010

Volebné pravidlá v roku 2010 zostali rovnaké ako vo voľbách v roku 2006. Pred parlamentnými voľbami sa počas volebnej kampane zverejnili nahrávky, ktoré sa týkali financovania SDKÚ a Smer-SD. Smer počas štvorročnej vlády pohltil svojich koaličných partnerov a prevzal im väčšiu časť ich voličov. SDKÚ postavilo na čelo kandidátnej listiny bývalú kandidátku na prezidentku Ivetu Radičovú. Mikuláš Dzurinda najskôr kandidoval ako predseda strany na druhej pozícii kandidátnej listiny. Neskôr, 10 dní pred konaním volieb, odstúpil z kandidátnej listiny.

Novým subjektom na slovenskej politickej scéne bola liberálna strana Sloboda a solidarita (ďalej SaS), ktorá priniesla do slovenskej volebnej kampane nový volebný marketing a výrazné zapájanie sociálnych sietí do mobilizácie voličov. Strana prinášala témy ako dekriminalizácia marihuany, registrované partnerstvá, zrušenie imunity poslancov. Predsedom strany a volebným lídrom bol Richard Sulík. Šéfom kampane bol Juraj Miškov. Roztrieštená zostala maďarská menšina, kde Béla Bugár po odchode z SMK založil stranu Most- híd, ktorá sa mala stať mostom medzi Slovákami, Maďarmi a ostatnými menšinami. SMK razila

v zastupovaní maďarskej menšiny razantnejšie postoje. Spolu s SNS a HZDS bojovali o samotné prekročenie volebného kvóra.

Volebná účasť dosiahla takmer 60 %. Prepadlo takmer 16 % hlasov. Suverénnym víťazom volieb sa stal Smer. V Národnej rade získali až 62 mandátov, ale z dôvodu malého zisku SNS a vypadnutiu HZDS z parlamentu nedokázali zostaviť vládnu koalíciu. SDKÚ zaznamenala s Ivetou Radičovou 15,42 %. Úspechom sa voľby skončili pre Slobodu a Solidaritu. Nový subjekt získal 12,15 %. KDH opäť skončilo na svojich 8 %. Do Národnej rady sa dostal s 8% aj Most – híd, ktorý sa stal jediným zástupcom maďarskej menšiny v parlamente. Pád HZDS mimo parlamentu označili už v ten večer najmä zástupcovia KDH ako koniec mečiarizmu.

Tabuľka č. 7: Voľby do NR SR 2010

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Smer-SD	880 111	34,80 %	62
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS)	390 042	15,42 %	28
Sloboda a Solidarita (SaS)	307 287	12,15 %	22
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	215 755	8,53 %	15
Most – Híd	205 538	8,13 %	14
Slovenská národná strana (SNS)	128 490	5,08 %	9

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu

Víťaz volieb Smer mal nízky koaličný potenciál. Vládu zostavovala líderka kandidátnej listiny SDKÚ Iveta Radičová. Vláda sa prakticky zostavila už počas volebnej noci, keď líderka SDKÚ navštívila centrály všetkých budúcich koaličných partnerov. Vládnu koalíciu tvorili SDKÚ-DS, SaS, Most a KDH. Iveta Radičová sa stala prvou premiérkou v histórii Slovenskej republiky. Robert Fico ihneď označil vládu ako zlepenec, čo sa ukázalo ako veľmi dobrá komunikačná stratégia. Vláda mala 79 poslancov. Problémom koalície bola závislosť koalície od podpory tzv. Obyčajných ľudí, ktorí sa dostali do parlamentu na kandidátke Slobody a solidarity. Združenie Obyčajných ľudí formulovalo odlišné stanoviská od strany SaS. Na kandidátnej listine Mostu sa dostali do parlamentu štyria politici OKS. Vnútna nejednotnosť sťažovala stabilitu a akcieschopnosť vládnej koalície. (Rybář, 2012) Vláda sa rýchlo dostala do krízy, keď v tajnej voľbe takmer zvolili opätovne za generálneho prokurátora Dobroslava Trnku, ktorý sa nestal generálnym prokurátorom o jeden hlas. Iveta Radičová by v prípade zvolenia Trnku podala demisiu. V druhej voľbe bol za generálneho prokurátora zvolený Jozef Čentěš, ktorého odmietol prezident Ivan Gašparovič vymenovať.

Do ďalšej krízy sa vláda dostala kvôli hlasovaniu o mechanizme euroval. SaS deklarovala, že za európsky finančný stabilizačný mechanizmus nezahlasuje. Premiérka Radičová napokon spojila hlasovanie o eurovale s hlasovaním o dôvere vlády. SaS sa rozhodla hlasovania nezúčastniť a vláde nebola vyslovená dôvera. V opakovanom hlasovaní podporili pristúpenie Slovenska k eurovalu aj poslanci za Smer-SD a euroval bol schválený. Vláda Ivety Radičovej bola poverená prezidentom Gašparovičom až do predčasných volieb. Novelizácia ústavy však vláde zakazovala prijímať významné opatrenia bez súhlasu prezidenta (Rybář, 2012)

1.8 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky 2012

Volebná kampaň 2012 sa niesla na vlně protestov kvôli spisu Gorila, ktorý bol zverejnený v decembri 2011. Spis zachytával korupčné správanie politikov a nominantov vládnej koalície a podnikateľského prostredia v rokoch 2005 a 2006. Po zverejnení spisu sa na území Slovenska konali najväčšie protesty od novembra 1989. (Rybář, 2012) Kauzu Gorila najlepšie komunikačne využívala strana Smer-SD aj napriek tomu, že Robert Fico bol jedným z politikov, ktorí sa vyskytli v spise a bolo zaznamenané jeho stretnutie so šéfom finančnej skupiny Penta Jaroslavom Haščákom v byte na Vazovovej ulici. Kampaň Smeru apelovala na zabezpečenie základných sociálnych istôt pre dôchodcov a nižšie pracujúce triedy. Sloganom kampane bolo heslo *Ludia si zaslúžia istoty*. Lídrom Smeru bol stranický predseda a bývalý premiér Robert Fico. (Ostertágová, 2012)

Na politickú stranu sa transformovalo neformálne hnutie obyčajných ľudí Igora Matoviča, ktorí kandidovali v parlamentných voľbách v roku 2010 na kandidátnej listine strany SaS. Igor Matovič založil politickú stranu s názvom Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (ďalej OĽaNO), ktorá mala štyroch členov. KDĽH nominovalo na prvé miesto na kandidátnej listine predseda strany Ján Fígel'. Dvojkou na kandidátke bol populárny minister vnútra Daniel Lipšic. Premiérka Iveta Radičová sa rozhodla po páde vlády už nekandidovať v parlamentných voľbách 2012. SDKÚ zaznamenala výrazný pokles. Lídrom na kandidátnej listine bol Mikuláš Dzurinda. Počas predchádzajúceho volebného obdobia nastali názorové rozkoly aj v strane SaS, ktorú opustilo viacero členov. (Struhár, 2012)

Volebná účasť dosiahla na 59,11 %. Vo voľbách prepadlo takmer 20 % hlasov. Víťazom s najvyšším počtom hlasov v histórii sa stáva Smer. V Národnej rade SR si zabezpečili 83 poslancov, čo znamenalo jednofarebnú vládu pre ďalšie volebné obdobie. Šestnásť poslancov získalo KDĽH a OĽaNO. Maďarskú menšinu naďalej zastupovala strana Most-Híd. SDKÚ získalo 6,09 %. Do parlamentu sa podarilo dostať aj SaS. Mimo parlamentu zostala SNS.

SMK zostala štvorpercentnou stranou. Zisk menej ako 1 % znamenal definitívny koniec HZDS a Vladimíra Mečiara v politike. (Štrauss, 2012)

Tabuľka č. 8: Voľby do NR SR 2012

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Smer-SD	1 134 280	44,41 %	83
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	225 361	8,82 %	16
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽaNO)	218 537	8,55 %	16
Most –Híd	176 088	6,89 %	13
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS)	155 744	6,09 %	11
Sloboda a Solidarita (SaS)	150 266	5,88 %	11

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu

Robert Fico zostavoval po voľbách druhú vládu, aj keď boli náznaky na ponuku vládnej koalície s KDH. Tentokrát ministerské kreslá obsadzoval iba z politikov Smeru a Smerom nominovaných nestraníkov. Druhá vláda Roberta Fica deklarovala, že počas vládnutia bude dôležitým pilierom plnenie sociálnej politiky. Smer zaviedol tzv. sociálne balíčky. Najznámejším opatrením druhej Ficovej vlády boli vlaky zadarmo pre študentov a dôchodcov.

1.9 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2016

V roku 2014 bol zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky zrušený zákonom č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon zaviedol 48-hodinové volebné moratórium pre všetky voľby. Štrnásť dní pred voľbami a v deň volieb zakazoval zverejňovať výsledky predvolebných prieskumov verejnej mienky až do uzavretia volebných miestností. Zriadená bola štátna komisia pre voľby a kontrolu financovania politických strán, ktorá riadi všetky typy volieb v Slovenskej republike. Štátna komisia má 14 členov. Desať členov do Štátnej komisie delegujú politické strany, ktoré v ostatných voľbách získali zastúpenie v Národnej rade Slovenskej republiky. Zvyšných členov štátnej komisie delegujú predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky, predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, generálny prokurátor a predseda Najvyššieho kontrolného úradu. Člen komisie musí mať trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, byť bezúhonný, spôsobilý na právne úkony v plnom rozsahu, mať vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a vek najmenej 35 rokov.

Volebnú kampaň upravoval podľa nových predpisov zákon č. 181/2014 Z. z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z.z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov. Volebná kampaň podľa znenia zákona začína dňom uverejnenia rozhodnutia o vyhlásení volieb v Zbierke zákonov Slovenskej republiky a končí 48 hodín pred dňom konania volieb. Vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky môže politická strana vynaložiť na volebnú kampaň najviac 3 milióny eur.

Predvolebnú kampaň výrazne ovplyvnila migračná kríza. Túto krízu sa snažili využiť takmer všetky politické strany s výnimkou Mostu –Híd, Siete a KDH. Masívnu kampaň proti príchodom migrantov viedol vládny Smer. Kampaň bola agresívna so sloganom *Chráňme Slovensko*. Proti príchodu migrantov na územie Slovenska výrazne vystupoval aj Richard Sulík, ktorý bol ako europoslanec pravidelne pozývaný do nemeckých diskusných relácií, ktoré následne zaplavovali slovenský internet. Igorovi Matovičovi sa podarilo zostaviť kandidátnu listinu s viacerými známymi osobnosťami. Na kandidátnej listine OĽaNO boli aj politici z hnutia NOVA na čele s Danielom Lipšicom. Najvýraznejším výstupom kampane bol boj proti korupcii a jasné vymedzenie sa voči strane Smer. (Bútorová, 2018)

Novým politickým subjektom na slovenskej politickej scéne bola strana #SIEŤ (ďalej Sieť), ktorej predsedom bol bývalý poslanec v Národnej rade Slovenskej republiky za KDH a neúspešný kandidát na prezidenta Radoslav Procházka, ktorý podobne ako Daniel Lipšic opustil počas volebného obdobia KDH. Strana Sieť bola dlhodobo považovaná za lídra spomedzi opozičných politických strán, ale neschopnosť predsedu Siete vymedziť sa voči povolebnej spolupráci so Smerom spôsobilo prechody voličov k subjektom, ktoré sa voči Smeru vyhranili. Do Národnej rady Slovenskej republiky sa vrátila po zmene predsedu a vylúčení Jána Slotu zo strany SNS. Nový predseda Andrej Danko dostával výrazný priestor v Tlačovej agentúre Slovenskej republiky a televízii TA3. Strane tiež pomohlo navrátiť voličov podpora a zviditeľnenie sa počas referenda o rodine. (Bútorová, 2018)

Migračná kríza vytiahla do politického mainstreamu krajne pravicovú stranu vtedajšieho predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja Mariana Kotlebu. Marian Kotleba a Ľudová strana Naše Slovensko sa zviditeľnili na mítingu proti migrácii v Bratislave, ktorý mal byť pôvodne apolitický, ale nakoniec na ňom vystúpili viacerí predstavitelia ĽSNS. Prívrženci ĽSNS viedli veľmi aktívnu kampaň na sociálnych sieťach. Pravidelne sa im darilo získavať stránky s veľkým publikom a dosahom cez ktoré zdieľali hoaxy a dezinformácie. Nápomocné im boli aj weby s alternatívnym spravodajstvom. Cez videá na sociálnej sieti Facebook sa podarilo získať popularitu aj Borisovi Kollárovi, ktorý pravidelne zdieľal videá s jeho postojom k migrácii. Boris Kollár podobne ako Kotlebovci na svojom profile šíril

dezinformácie prostredníctvom ktorých mu rástla sledovanosť. Most – Híd viedol umiernenú kampaň v ktorej sa síce vymedzil voči vládnej strane Smer, ale nedokázal vylúčiť povolebnú spoluprácu. (Krivý – Majo, 2018)

Volieb sa zúčastnilo takmer 60 % občanov. Štvrtýkrát po sebe zvíťazila vo voľbách Smer. Tentokrát však zaznamenala výrazný pokles a získala 28,28 % hlasov. V parlamente stratili až 34 mandátov. Na druhom mieste skončila SaS. Oproti predpovediam skončilo výrazne lepšie aj hnutie OĽaNO Igora Matoviča. Do parlamentu sa podarilo vrátiť aj národniarom. Migračná vlna dopomohla dostať sa do NR SR prvýkrát v histórii aj krajne pravicovému subjektu. Strana Mariana Kotlebu získala 8 %. Rovnako sa do parlamentu dostal aj Boris Kollár s hnutím Sme rodina. Strany, ktoré nemali agresívnu kampaň vo voľbách prepadli. Veľké sklamanie zažil najmä Radoslav Procházka, ktorý získal iba 5,60 %. Prvýkrát v histórii zostalo mimo parlamentu KDĽ.

Tabuľka č. 9: Voľby do NR SR 2016

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Smer-SD	737 481	28,28%	49
Sloboda a Solidarita (SaS)	315 558	12,10%	21
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti - NOVA (OĽaNO)	287 611	11,02%	19
Slovenská národná strana (SNS)	225 386	8,64%	15
Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS)	209 779	8,04 %	14
Sme rodina – Boris Kollár	172 860	6,62 %	11
Most – Híd	169 593	6,50 %	11
Sieť	146 205	5,60 %	10

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu

Po voľbách bola jednou z alternatív vytvorenie vládnej koalície bez strany Smer. Snahy o vytvorenie pravicovej vlády za tichej podpory Borisa Kollára boli okamžite ukončené, keď by do takto zostavenej vlády odmietla vstúpiť SNS. Prakticky okamžite sa podarilo zložiť tretiu vládu Robertovi Ficovi. (Baboš, 2018) Vládnu koalíciu tvorili Smer, SNS, Most a Sieť. Vstup do koalície znamenal rozklad strany Sieť, ktorú opustilo viacero poslancov na čele s podpredsedom Miroslavom Beblavým. Strana Sieť sa nakoniec už počas prvého roka vlády rozpadla a vládne len trojkoalícia. Trojkoalícia sa okrem poslancov, ktorí prešli zo Siete do Mostu spoliehala na hlasy troch poslancov Sme rodina, ktorí opustili poslanecký klub Sme rodina.

Vo februári 2018 bol zavraždený investigatívny novinár Ján Kuciak spolu s jeho snúbenicou. Po vražde nastali protesty v uliciach, ktoré požadovali odstúpenie ministra vnútra

Roberta Kaliňáka a neskôr aj premiéra Roberta Fica. Na zásadnú rekonštrukciu vlády vyzýval aj prezident Andrej Kiska. Počas protestov nastala vládna kríza. Strana Most bola pripravená opustiť vtedajšiu vládnu koalíciu. Po rokovaní nakoniec podal demisiu Robert Fico a vznikol kabinet Petra Pellegriniho. Vládna koalícia postupne stratila ďalších poslancov v Národnej rade. Ďalšie problémy nastávajú pri voľbe ústavných sudcov, ktorú blokovala strana Smer. Nakoniec boli ústavní sudcovia zvolení vo verejnej voľbe aj napriek spočiatku odmietavému postoju Smeru. (Kern, 2020)

1.10 Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2020

Približne štyri mesiace pred voľbami do Národnej rady Slovenskej republiky parlament schválil novelu volebného zákona, ktorá zakazovala médiám zverejňovať výsledky volebných prieskumov 50 dní do konania volieb do Národnej rady Slovenskej republiky. Prezidentka Zuzana Čaputová sa rozhodla novelizáciu nepodpísať a predložila zákon na preskúmanie na Ústavný súd Slovenskej republiky. Plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodlo o pozastavení účinnosti zákona a v platnosti zostalo pred parlamentnými voľbami 14-dňové moratórium na prieskumy verejnej mienky. (Prušová, 2019)

Vo voľbách kandidovalo 25 subjektov. Lídrom kandidátnej listiny politickej strany Smer prvýkrát v histórii strany nebol predseda strany Robert Fico. Volebným lídrom bol premiér Peter Pellegrini. Strana nemala volebný program a predstavila iba tri volebné priority. OĽaNO s predsedom Igorom Matovičom pokračovalo v stratégii vymedzovania sa voči politike strany Smer a bolo najvýraznejšou opozičnou silou vo volebnej kampani. Volebná koalícia PS-Spolu prezentovala umiernenú progresívnu politiku. Lídrom kandidátnej listiny bol Michal Truban. Politickú stranu sa rozhodol založiť aj exprezident Andrej Kiska. Strana Za ľudí nebola ideologicky jednoznačne vyprofilovaná. Sme rodina s predsedom Borisom Kollárom sa zameriavala na sociálny program. Extrémistickú ĽSNS viedol do volieb predseda strany Marian Kotleba. Rozkol nastal pomerne tesne pred voľbami v strane SaS, keď po vnútrostraníckom konflikte opustilo stranu krídlo Ľubomíra Galka, ktoré malo dovtedy väčšinu v republikovej rade strany. SaS viedol do volieb Richard Sulík. (TASR, 2020)

Vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky zvíťazilo hnutie OĽaNO. Stalo sa tak len treťou politickou stranou, ktorej sa podarilo zvíťaziť v histórii samostatnej Slovenskej republiky v parlamentných voľbách. Strana Smer obsadila druhú pozíciu a v Národnej rade bude najsilnejšia opozičná politická strana. Strany Sme rodina a ĽSNS získali 8 %. Do Národnej rady sa dostali aj SaS a strana Za ľudí. Tesne sa do parlamentu nedostala dvojkoalícia PS-Spolu, ktorej na prekročenie prahu zvoliteľnosti chýbalo menej ako tisíc

hlasov. Druhé volebné obdobie zostalo mimo parlamentu aj KDH. Prvýkrát nebude mať zastúpenie v parlamente maďarská menšina, keď sa do Národnej rady Slovenskej republiky nedostali strany SMK a Most. Do parlamentu sa nedostala ani ďalšia strana zo strán bývalej vládnej koalície – SNS. Potvrdilo sa, že koalíčné vládnutie so stranou Smer je pre politické strany likvidačné. Medzi neúspešné subjekty sa zaradila aj Dobrá voľba a strana Vlast'.

Tabuľka č. 9: Voľby do NR SR 2016

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti – NOVA ZMENA ZDOLA, KRESŤANSKÁ ÚNIA (OĽaNO)	721 166	25,02	53
Smer-SD	527 172	18,29	38
Sme rodina	237 531	8,24	17
Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS)	229 660	7,97	17
Koalícia Progresívne Slovensko a SPOLU - občianska demokracia	200 780	6,96	0
Sloboda a Solidarita (SaS)	179 246	6,22	13
Za ľudí	166 325	5,77	12

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu

Vládu zostavoval predseda OĽaNO Igor Matovič. Už pred voľbami vylúčil predseda OĽaNO z povolebnej spolupráce strany Smer a krajne pravicovú ĽSNS. Tým pádom boli v matematickej teórii štyri varianty na zostavenie vlády. Igor Matovič deklaroval, že preferuje vládu ústavnej väčšiny so stranami Sme rodina, SaS a Za ľudí. Sme rodina a SaS s takouto vládnu koalíciou súhlasili a ihneď pristúpili k rokovaniam o zostavení vlády. Strana Za ľudí najskôr zvolala predsedníctvo strany. Nakoniec aj strana Za ľudí pristúpila k rokovaniam o zostavení vlády. O zostavení vlády rokovala Veronika Remišová namiesto predsedu strany exprezidenta Andreja Kisku, ktorý sa vzdal kvôli zdravotným problémom poslaneckého mandátu. Vládnu koalíciu tvoria OĽaNO, Sme rodina, SaS a Za ľudí. Predsedom vlády je Igor Matovič. Vládna koalícia má v Národnej rade Slovenskej republiky ústavnú väčšinu 95 poslancov. (TASR, 2020)

2 Voľby prezidenta Slovenskej republiky

Ústava Slovenskej republiky pôvodne vychádzala z tradícií ústavného vývoja a zásad republikánskeho parlamentarizmu, keď ustanovila voľbu prezidenta národnou radou; k zvoleniu prezidenta bol potrebný súhlas 3/5 väčšiny všetkých poslancov a to bezvýhradne, teda aj pri akýchkoľvek ďalších opakovaných voľbách. Po parlamentných voľbách v roku 1998 vládna koalícia presadila ústavnú zmenu ústavným zákonom č. 9/1999 Z. z., kde sa definovala priama voľba prezidenta: *Prezidenta volia občania Slovenskej republiky v priamych voľbách tajným hlasovaním na päť rokov. Právo voliť prezidenta majú občania, ktorí majú právo voliť do Národnej rady Slovenskej republiky.* (Orosz, 2015)

Priamu voľbu prezidenta upravoval zákon číslo 46/1999 Z. z. z 18. marca 1999 o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov. V roku 2014 bol tento zákon nahradený zákonom číslo 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákonom číslo 181/2014 Z. z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov.

Pri voľbe prezidenta sa aplikuje dvojkolový systém absolútnej väčšiny hlasov zo všetkých oprávnených voličov. Celé územie Slovenskej republiky tvorí pri voľbe prezidenta jednomandátový volebný obvod. (Horváth, 2004) Za prezidenta je zvolený kandidát, ktorý získal 50 % + 1 platných hlasov oprávnených voličov. Ak ani jeden z kandidátov nezíska potrebnú väčšinu hlasov voličov, tak sa do 14 dní uskutoční druhé kolo volieb. Do druhého kola volieb postupujú tí dvaja kandidáti, ktorí získali v prvom kole najväčší počet platných hlasov voličov, pričom v druhom kole je za prezidenta zvolený ten kandidát, ktorý získal najväčší počet platných hlasov. (Orosz, 2015)

Ústava Slovenskej republiky (460/1992 Z. z.) upravuje podmienky pre kandidatúru na prezidenta. Za prezidenta možno zvoliť každého občana Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný za poslanca Národnej rady Slovenskej republiky a v deň voľby dosiahol vek 40 rokov. Tá istá osoba môže byť zvolená za prezidenta najviac v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach. Pri predložení kandidatúry musí kandidát priložiť občiansku petíciu s pätnástimi tisícmi platnými podpismi občanov SR alebo minimálne pätnásť podpisov poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Odvolanie prezidenta je možné prostredníctvom ľudového hlasovania. Prezident je odvolaný v prípade, že sa za jeho odvolanie v ľudovom hlasovaní vysloví nadpolovičná väčšina všetkých oprávnených voličov. (Horváth, 2005) Aktívne volebné právo má občan SR, ktorý môže voliť do Národnej rady, to jest najneskôr

v deň volieb musí dovŕšiť 18 rokov. Volebnú kampaň upravuje zákon č. 181/2014 Z.z. Kandidát na prezidenta môže na svoju volebnú kampaň vynaložiť najviac 500 000 € vrátane DPH spolu pre obidve kolá volieb.

2.1 Voľby prezidenta Slovenskej republiky 1993

Prvýkrát bol prezident v Slovenskej republike volený formou nepriamej voľby na trinástej schôdzi Národnej rady SR. Podľa uznesenia č. 114 NR SR z 22. decembra 1992 k návrhu volebného poriadku na voľbu prezidenta Slovenskej republiky prezidenta Slovenskej republiky volila Národná rada Slovenskej republiky tajným hlasovaním na päť rokov. Pasívne volebné právo bolo stanovené na 35 rokov. Na zvolenie bola potrebná trojpäťtinová väčšina hlasov všetkých poslancov, teda 90 hlasov. Návrhy kandidátov na prezidenta mohli podávať poslanci. Voľba prezidenta na schôdzi národnej rady sa konala bez rozpravy. Ak nebol prezident zvolený, uskutočnila sa do 14 dní opakovaná voľba prezidenta. Ak nebol prezident zvolený ani v opakovanej voľbe, uskutočnila sa nová voľba prezidenta na niektorej z ďalších schôdzi národnej rady. Pri každej novej voľbe prezidenta sú vylúčení kandidáti, o ktorých poslanci hlasovali v predchádzajúcej voľbe prvého kola alebo opakovanej voľbe.

V prvej voľbe kandidovalo päť kandidátov. Nikomu sa nepodarilo získať potrebných 90 hlasov. Do opakovanej voľby postúpili Roman Kováč a Milan Ftáčnik. V opakovanej voľbe získal najvýraznejšiu podporu v Národnej rade kandidát Roman Kováč, ktorému sa však podarilo získať iba 78 hlasov, takže musela byť vypísaná nová voľba prezidenta. Druhá voľba sa konala na 15. schôdzi NR SR. Do druhej voľby bol prihlásený iba jediný kandidát Michal Kováč, ktorého navrhlo HZDS. Podarilo sa mu získať tiež podporu Slovenskej národnej strany a Strany demokratickej ľavice. Vďaka tejto podpore získal v druhej voľbe hlasy od 106 poslancov Národnej rady SR a stal sa prvým prezidentom samostatnej Slovenskej republiky po roku 1993.

2.2 Voľby prezidenta Slovenskej republiky 1999

V roku 1999 sa v Slovenskej republike prvýkrát uskutočnila priama voľba prezidenta. Pri voľbe prezidenta sa uplatňuje väčšinový volebný systém s absolútnou väčšinou. Základné volebné pravidlá pre voľbu prezidenta upravuje Ústava Slovenskej republiky. Úprava slovenskej ústavy pri priamej voľbe prezidenta priniesla aj niektoré zmeny v otázkach pasívneho volebného práva. Víťazný kandidát musel v prvom kole získať nadpolovičnú väčšinu hlasov zo všetkých oprávnených voličov. V prípade, že takýto počet hlasov žiadny z kandidátov nezískal nasledovalo druhé kolo. V druhom kole zvíťazil kandidát, ktorý získal

viac hlasov. Zvýšila sa hranica pasívneho práva oproti voľbe v parlamente, a to z pôvodných 35 na 40 rokov. (Horváth – Juhás, 2012)

Vládna koalícia v zložení SDK, SDL, SMK a SOP podporila v prezidentských voľbách bývalého komunistického funkcionára, košického primátora a v tom čase predsedu SOP Rudolfa Schustera. SOP vyjednávalo podporu Rudolfa Schustera pri rokovaniach o zostavení vládnej koalície, keď sa vzdalo ministerského kresla za podporu v priamej voľbe prezidenta. (Vlčej, 2016) Problém s podporou bývalého komunistu Schustera malo KDĽ. (Sudor – Palko, 2019)

HZDS podporilo do prezidentských volieb svojho predsedu Vladimíra Mečiara. Vladimír Mečiar sa rozhodol kandidovať z dôvodu, že podľa jeho názoru vládna koalícia pomocou štátnych orgánov uväznila Ivana Lexu. HZDS bolo a napriek volebnej porážke stále najpopulárnejšou stranou na Slovensku. Za prezidenta sa rozhodol kandidovať aj prvý prezident samostatného Slovenska Michal Kováč, ktorý sa však neskôr kandidatúry vzdal a rozhodol sa v prezidentských voľbách podporiť Rudolfa Schustera. Ako nezávislá kandidátka sa rozhodla kandidovať bývalá veľvyslankyňa SR v Rakúsku Magdaléna Vášáryová. Počas kampane iniciovali politici z kresťanskodemokratickej platformy v SDK iniciatívu Traja za jedného pre Slovensko. Pointou iniciatívy bolo, že dvaja kandidáti sa vzdajú v prospech najsilnejšieho z trojice Magda Vášáryová, Michal Kováč a Juraj Švec. Na túto výzvu nakoniec nereflektovali a Michal Kováč sa vzdal v prospech Rudolfa Schustera. Za SNS kandidoval jej predseda a žilinský primátor Ján Slota, ktorý si chcel posilniť pozíciu voči straníckej opozícii na čele s Annou Malíkovou. Ján Slota počas kampane dokonca vyzýval Vladimíra Mečiara na odstúpenie v jeho prospech. (Vlčej, 2016)

Volebná účasť v prvom kole dosiahla takmer 74 %. V prvom kole prezidentských volieb zvíťazil Rudolf Schuster, ktorý získal 47,38 %. Schuster mal vo voľbách silnú podporu najmä na východe Slovenska. Do druhého kola postúpil spolu so Schusterom predseda HZDS Vladimír Mečiar, ktorý získal 37,24%. Vo voľbách prepadla Magdaléna Vášáryová, ktorá získala iba 6,60 %. Výsledok pod očakávania dosiahol aj predseda SNS Ján Slota, ktorý dosiahol menej ako 3 % a skončil až za bývalým politikom HZDS Ivanom Mjartanom.

Tabuľka č. 10: Voľby prezidenta SR v roku 1999

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Rudolf Schuster	1 396 950	47,38 %
Vladimír Mečiar	1 097 956	37,24%
Magdaléna Vášáryová	196 635	6,60 %

Ivan Mjartan	105 903	3,59 %
Ján Slota	73 836	2,50 %
Boris Zala	29 697	1,01 %
Juraj Švec	24 077	0,82 %
Juraj Lazarčík	15 386	0,52 %
Michal Kováč *	5 425	0,18 %
Ján Demikát	4 537	0,15 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

* vzdal sa kandidatúry

Po výsledkoch prvého kola bol veľkým favoritom kandidát vládnej koalície Rudolf Schuster. Vladimír Mečiar bol na Slovensku vnímaný ako hrozba pre ďalšie smerovanie Slovenska a dostal sa do pozície, že aj napriek stále obrovskej popularite by v druhom kole prezidentských volieb nedokázal poraziť takmer žiadneho kandidáta, keďže veľa voličov vo voľbách volilo „*proti Mečiarovi*“. Volebná účasť stúpila oproti prvému kolu ešte o 2 % a volieb sa zúčastnilo viac ako tri štvrtiny oprávnených voličov. Jednoznačné víťazstvo zaznamenal Rudolf Schuster, ktorý získal viac ako 1,7 milióna hlasov. Vladimír Mečiar získal v druhom kole o 200 tisíc hlasov viac ako v prvom, ale jeho zisk nedosiahol ani na zisk Rudolfa Schustera z prvého kola.

Tabuľka č. 11: Voľby prezidenta SR v roku 1999

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Rudolf Schuster	1 727 481	57,18 %
Vladimír Mečiar	1 293 642	42,82 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

2.3 Voľby prezidenta SR 2004

Druhá priama voľba prezidenta SR sa konala v roku 2004. O kandidatúre na post prezidenta uvažovali už viac ako rok pred voľbami politik KDĽK a bývalý predseda SNR František Mikloško a minister zahraničných vecí za SDKÚ Eduard Kukan. Nakoniec obaja kandidovali na post prezidenta. Vládna koalícia sa nedohodla na spoločnom postupe a bol predpoklad, že hlasy pravicových voličov sa budú trieštiť. Vlastného kandidáta ohlásila aj strana Pavla Ruska ANO, ktorá podporila predsedu Bratislavského samosprávneho kraja Ľubomíra Romana. Kandidatúru opätovne ohlásil trojnásobný premiér a predseda HZDS Vladimír Mečiar. Kandidovať sa rozhodol aj jeho niekdajší blízky spolupracovník, bývalý predseda NR SR a bývalý popredný politik HZDS Ivan Gašparovič z HZD. (Školka, 2004)

Prezident Rudolf Schuster ohlásil kandidatúru aj v druhej priamej voľbe prezidenta. O tradičného pravicového voliča sa rozhodol zabojsovať bývalý veľvyslanec Slovenska v Spojených štátoch amerických Martin Bútor, ktorého na kandidatúru vyzvalo 50 osobností spoločenského a kultúrneho života. Najsilnejšia strana podľa prieskumov Smer sa rozhodla podporiť Ivana Gašparoviča vďaka jeho národno-sociálnym postojom. Ivana Gašparoviča podporila vo voľbách aj Slotovej SNS. SMK nepostavila do volieb vlastného kandidáta a rozhodla sa pre kresťanské hodnoty podporiť kandidatúru Františka Mikloška. Eduarda Kukana sa rozhodli nepodporiť pre jeho postoje ako ministra zahraničných vecí. Parlamentná KSS nepodporila ani nepostavila žiadneho kandidáta. Kandidát ANO Ľubo Roman sa rozhodol z volieb odstúpiť ešte pred oficiálnym začiatkom kampane. ANO podporilo Eduarda Kukana. (Školkay, 2004)

V roku 2004 Slovenská republika vstúpila do Severoatlantickej aliancie a do Európskej únie. To bolo dôvodom prečo v kampani nezohrávala dôležitú úlohu ďalšia zahraničnopolitická orientácia ako tomu bolo v posledných parlamentných a prezidentských voľbách. Gašparovič prezentoval víziu národného a sociálneho štátu. Mečiarova kampaň bola v tradičnom duchu, keď sa prezentoval ako silný líder. Podľa predpokladov boli favoritmi volieb kandidát SDKÚ Eduard Kukan a líder HZDS Vladimír Mečiar. (Benedikovičová, 2004)

K prvému kolu prišlo odovzdať svoj hlas takmer 48 % oprávnených voličov. Víťazom prvého kola sa stal Vladimír Mečiar, ktorý získal 32,74 % hlasov. O veľké prekvapenie sa postaral Ivan Gašparovič, ktorý porazil o 4 tisíc hlasov Eduarda Kukana, ktorý sa ako kandidát s najväčšou kampaňou a najväčší favorit volieb nedostal do druhého kola. Na štvrtom mieste skončil prezident Rudolf Schuster. Najkonzervatívnejší voliči roztrieštili svoje hlasy takmer rovnako medzi Františka Mikloška a Martina Bútoru. (Benedikovičová, 2004)

Tabuľka č. 12: Voľby prezidenta SR v roku 2004

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Vladimír Mečiar	650 242	32,74 %
Ivan Gašparovič	442 564	22,28 %
Eduard Kukan	438 920	22,10 %
Rudolf Schuster	147 549	7,43 %
František Mikloško	129 474	6,52 %
Martin Bútor	129 387	6,51 %
Ján Králik	15 873	0,80 %
Jozef Kalman	10 221	0,51 %

Július Kubík	7 734	0,39 %
Jozef Šesták	6 785	0,34 %
Stanislav Bernát	5 719	0,29 %
Eubomír Roman*	1 806	0,09 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

* Vzdal sa kandidatúry

Gašparovič sa pred druhým kolom volieb zameril na mobilizáciu voličov s cieľom dosiahnuť čo najvyššiu účasť. Aktívne sa v mobilizácii angažovala aj strana Smer, ktorá podporovala Ivana Gašparoviča. Gašparovič sa v televíznych debatách ospravedlnil za svoje chyby z minulosti. Vladimír Mečiar sa naďalej prezentoval ako štátnik a zakladateľ Slovenskej republiky. V kampani bol voči Gašparovičovi útočný a označil ho za zradcu. Gašparovičovi sa podarilo voči Mečiarovi úspešne vymedziť a v druhom kole prezidentských volieb jednoznačne porazil Vladimíra Mečiara. Vladimír Mečiar sa o post prezidenta neúspešne uchádzal po druhýkrát. Ukázalo sa, že pre väčšinu voličov bol Mečiar neakceptovateľný. Účasť v druhom kole bola len 43,5 %. (SITA, 2004)

Tabuľka č. 13: Voľby prezidenta SR v roku 2004

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Ivan Gašparovič	1 079 592	59,91 %
Vladimír Mečiar	722 368	40,09 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

2.4 Voľby prezidenta SR 2009

V tretích priamych voľbách prezidenta kandidovalo iba 7 kandidátov. Po prvom volebnom období v prezidentskom úrade sa Ivan Gašparovič rozhodol opäť kandidovať na post prezidenta. Do volieb sa rozhodol kandidovať ako občiansky kandidát. Kandidatúru predstavil s podporou osobností z kultúry a športu. Kľúčovou však bola pre Gašparoviča podpora najsilnejšej politickej strany Smer. Spolu so Smerom sa rozhodla Gašparoviča podporiť aj druhá najsilnejšia strana vládnej koalície SNS. Kampaň bola založená na národnom a sociálnom princípe ako v predchádzajúcich voľbách. Gašparovičov volebný tím sa snažil vyzdvihnúť rovnako kontinuitu a spoluprácu s vládou. Deklaroval, že Gašparovič spolupracoval s oboma vládami počas prvého vykonávania prezidentského mandátu. (Vlček, 2016)

Opozícia sa dohodla do prezidentských volieb na spoločnom postupe. Do volieb o prezidentský úrad sa opozícia dohodla na podpore bývalej ministerky práce, sociálnych vecí

a rodiny Ivety Radičovej. Kandidátku podporovali SDKÚ-DS, KDH, SMK a mimoparlamentná OKS. Hlavným odkazom kampane bol apel na zmenu a slušnosť. Iveta Radičová sa predstavovala ako kandidátka pre všetkých občanov Slovenska, keď mala volebné plagáty a reklamy aj v maďarčine a rómčine. (Bútorová, 2009)

Opäť sa rozhodol kandidovať František Mikloško, ktorého nepodporilo KDH z ktorého odišiel, ale nová strana KDS, ktorú spoluzakladal s Vladimírom Palkom. Za vládne ĽS-HZDS nekandidoval tretíkrát Vladimír Mečiar, ale strana podporila málo známeho chemika Milana Melníka. Za SF kandidovala jeho predsedníčka Zuzana Martináková. Prvá časť kampane bola menej výrazná a bez výraznejšieho konfliktu. (Sme.sk, 2009)

Prvého kola sa zúčastnilo historicky najmenej voličov, keď sa ho zúčastnilo iba 43,6 % voličov. Prvé kolo vyhral Ivan Gašparovič, ale s výrazne menším náskokom ako sa očakávalo. Rozdiel medzi Gašparovičom a Radičovou 8 %. Rozdiely medzi postupujúcou dvojicou a zvyšnými kandidátmi bol markantný. Nad 5% sa dostali už len František Mikloško a Zuzana Martináková. (Sme.sk, 2009)

Tabuľka č. 14: Voľby prezidenta SR v roku 2009

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Ivan Gašparovič	876 061	46,71 %
Iveta Radičová	713 735	38,05 %
František Mikloško	101 573	5,42 %
Zuzana Martináková	96 035	5,12 %
Milan Melník	45 985	2,45 %
Dagmar Bollová	21 378	1,14 %
Milan Sidor	20 862	1,11 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

Volebná kampaň pred druhým kolom bola útočnejšia. Ivan Gašparovič musel zmobilizovať voličov. Oproti situácii pred piatich rokov, keď zvolil umiernený postoj a nechal útočiť Vladimíra Mečiara bol tentokrát on tým, ktorý zvolil ofenzívne vedenie kampane. Výraznú úlohu zohrala maďarská karta. Ivan Gašparovič sa prezentoval na svojich billboardoch spolu s politikom SNS Jánom Slotom, ktorý bol najviac negatívne vnímaný politik na juhu Slovenskej republiky. Iveta Radičová naopak svoju kampaň robila aj na juhu Slovenska, kde ju sprevádzali politici SMK. Pre kontext je dôležité uviesť, že počas prvej vlády Roberta Fica bolo napätie medzi SR a Maďarskom. (Kern, Čavojec, 2009)

Ofenzívna kampaň sa Ivanovi Gašparovičovi podarila a volebná účasť sa v druhom kole zvýšila o 8 %. Do volebných miestností prišlo viac ako 51,5 % voličov. Ivan Gašparovič

suverénne obhájil post prezidenta so ziskom 55,53 %. Výrazne sa zvýšila volebná účasť v regiónoch, kde bývala tradične úspešná SNS. Predstavitelia SNS sa medzi prvým a druhým kolom výrazne zapojili do kampane. Umiernené vedenie kampane zo strany Ivety Radičovej nebolo dostatočne efektívne. (Prušová, 2009)

Tabuľka č. 15: Voľby prezidenta SR v roku 2009

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Ivan Gašparovič	1 234 787	55,53 %
Iveta Radičová	988 808	44,47 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

2.5 Voľby prezidenta SR 2014

Po desaťročnom úradovaní Ivana Gašparoviča na poste prezidenta sa konali štvrté priame prezidentské voľby. Prvýkrát v histórii Slovenskej republiky sa rozhodol kandidovať na post prezidenta vládnucci predseda vlády. Prezidentské voľby sa konali v polovici druhej vlády Roberta Fica. O kandidatúre Roberta Fica na post prezidenta v roku 2014 sa hovorilo prakticky od úvodu druhej vlády Smeru. Robert Fico bol počas obdobia 2006-2014 takmer neustále najobľúbenejším politikom v štáte. Robert Fico predstavil kandidatúru na prezidenta pompézne, keď na tlačovej konferencii predstavil spolu s programom viac ako 50 významných osobností z politického, sociálneho, kultúrneho a športového prostredia. Okrem nich podporili R. Fica aj zahraniční štátnici Miloš Zeman, Francois Holland a predseda európskeho parlamentu Martin Schultz. Okrem toho získal Fico aj podporu Konfederácie odborových zväzov. (Rybář, Spáč, Voda, 2014) Robert Fico kandidoval ako politický kandidát s podporou strany Smer. (Horváth, Machyniak, 2015)

Ďalším oficiálne ohláseným kandidátom na prezidenta bol podnikateľ Andrej Kiska, ktorý bol do roku 2013 známy najmä ako zakladateľ charitatívnej organizácie Dobrý anjel. Na informačnú kampaň plánoval minúť jeden milión euro (Limit na volebnú kampaň bol 130-tisíc eur. To však platí iba na výdavky priamo počas kampane vymedzenej zákonom.) z vlastných finančných zdrojov. Informačnú kampaň spustil rok pred prezidentskými voľbami. (TASR, 2013) Andrej Kiska sa už od úvodu kampane ostro vyhradzoval voči vládnucej strane Smer. Témy kampane na ktoré Kiska poukazoval boli najmä justícia, sociálna spravodlivosť, zdravotníctvo a školstvo. Na tieto sektory však prezident nemá priamy politický dosah. (Rybář, Spáč, Voda, 2014)

Ďalším kandidátom, ktorý sa rozhodol oznámiť kandidatúru na prezidenta už rok pred konaním prezidentských volieb bol poslanec NR SR Radoslav Procházka, ktorý vo februári

2013 opustil KDH. Politický profil Radoslava Procházku bol ovplyvnený pôsobením v KDH. Okrem poslanca bol v rámci svojej profesionálnej kariéry tiež zástupcom Slovenskej republiky pred Európskym súdnym dvorom. (Horváth, Machyniak, 2014) Prezentoval sa ako prezident, ktorý by prezidentský post zastával aktívne. Ako ústavný právnik sa prezentoval svojim náhľadom na vykonávanie prezidentského úradu. Tvrdil, že by po náleze ústavného súdu mohol vymenovávať, nevymenovávať resp. odvolávať vedenie Ústavného súdu, predsedu Najvyššieho súdu... (Rybář, Spáč, Voda, 2014) Procházku podporil vo voľbách arcibiskup Bezák. (TASR, 2014)

Svoju kandidatúru na post prezidenta predstavil aj tribún ľudu počas nežnej revolúcie a bývalý minister zahraničných vecí a kultúry Milan Kňažko. Aj Kňažko sa ostro vymedzil voči politike Smeru. Kňažka podporila SDKÚ a z výrazných osobností získal podporu Milana Lasicu. Prvýkrát v histórii sa rozhodla postaviť kandidáta SMK. Kandidátom SMK bol Gyula Bárdos. KDH do volieb podporilo dlhoročného politika a bývalého predsedu hnutia Pavla Hrušovského. (Horváth – Machyniak, 2014)

Volebná kampaň bola ofenzívna. Na prvých dvoch pozíciách boli v prieskumoch verejnej mienky pomerne suverénne Robert Fico a Andrej Kiska, ktorý mal náskok pred Procházkom a Kňažkom. (Čikovský, 2014) Počas predvolebnej kampane získal Radoslav Procházka podporu Slobody a solidarity. Trojica kandidátov Kiska – Procházka – Kňažko sa pred prvým kolom volieb dohodli na vzájomnej podpore úspešného kandidáta v druhom kole volieb. V televíznych debatách viedol ofenzívnu kampaň aj Robert Fico, ktorý zaútočil najmä na podnikanie Andreja Kisku, ktorého označil za úžerníka. Rovnako tiež varoval pred Kiskom kvôli jeho údajnej príslušnosti k scientológom. Tieto obvinenia v konečnom výsledku vyzneli absurdne a pomohli Kiskovi stať sa vyzývateľom R. Fica. (Rybář, Spáč, Voda, 2014)

Prvého kola prezidentských volieb sa dňa 15. marca 2014 zúčastnilo 1 914 021 (43,40 %) voličov. Podľa výsledku sa nepodarilo dostatočne zmobilizovať voličov predsedovi vlády Robertovi Ficovi, ktorý síce vyhral prvé kolo, ale získal iba 28 %, čo bolo výrazne menej ako ukazovali preferencie. Do druhého kola postúpil z druhého miesta podnikateľ Andrej Kiska, ktorý na Fica stratil 4 %. Výrazný nárast zaznamenal po televíznych debatách R. Procházka, ktorému podľa analytikov výrazne vyšiel záver kampane. Získal viac ako 21 %. Štvrté miesto pripadlo Milanovi Kňažkovi, ktorý získal necelých 13 %. Nad 5 % získal aj zástupca maďarskej menšiny Gyula Bárdos. Výsledky prvého kola značili, že s veľkou pravdepodobnosťou bude zvolený Andrej Kiska, keďže podpora týchto kandidátov dosiahla až 63 %. (Rybář, Spáč, Voda, 2014)

Tabuľka č. 16: Voľby prezidenta SR v roku 2014

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Robert Fico	531 919	28,00 %
Andrej Kiska	455 996	24,00 %
Radoslav Procházka	403 548	21,24 %
Milan Kňažko	244 401	12,86 %
GyulaBárdos	97 035	5,10 %
Pavol Hrušovský	63 298	3,3 %
Helena Mezenská	45 180	2,37 %
Ján Jurišta	12 209	0,64%
Ján Čarnogurský	12 207	0,64 %
Viliam Fischer	9 514	0,50 %
Jozef Behýl	9 126	0,48 %
Milan Melník	7 678	0,40 %
Jozef Šimko	4 674	0,24 %
Stanislav Martinčko	2 547	0,13 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

Pred druhým kolom Robert Fico pokračoval v ofenzívnej kampani a na tlačových konferenciách a v televíznych debatách zverejňoval rozsudky firiem Andreja Kisku. Opäť označil Andreja Kisku za „úžerníka“. Nezhody nastali aj medzi opozičnými kandidátmi. Fraška sa stala z tlačovej konferencie, ktorej sa mali zúčastniť okrem Kisku aj Radoslav Procházka a Milan Kňažko. Na tlačovú besedu Milan Kňažko vôbec neprišiel a Radoslav Procházka nevyslovil jasnú podporu Andrejovi Kiskovi. Procházka sa neskôr toto zlyhanie snažil napraviť a jasne podporil Andreja Kisku v druhom kole volieb. Kisku podporil aj kandidát SMK Gyula Bárdos. Na to sa Robert Fico opäť snažil vytiahnuť maďarskú kartu, ale tentokrát to nemalo taký mobilizačný efekt ako v predchádzajúcich voľbách prezidenta. Druhého kola sa zúčastnilo viac ako 50 % voličov. Andrej Kiska jednoznačne porazil v druhom kole R. Fica. Rozdiel medzi kandidátmi bol takmer 18 %. (Rybář, Spáč, Voda, 2014)

Tabuľka č. 17: Voľby prezidenta SR v roku 2014

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Andrej Kiska	1 307 065	59,38 %
Robert Fico	893 841	41,61 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

2.6 Voľby prezidenta Slovenskej Republiky 2019

Voľba prezidenta sa uskutočnila podľa nového zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nahradil zákon č. 46/1999. Volebnú kampaň upravoval zákon č. 181/2014 Z. z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Dôležitým faktorom pre prezidentské voľby v roku 2019 bolo to, či ohlásí kandidatúru vtedajší prezident Andrej Kiska. Kiska definitívne vylúčil kandidatúru v prezidentských voľbách v máji 2018. (Praus, 2018) Prvým kandidátom, ktorý ohlásil kandidatúru na post prezidenta Slovenskej republiky bol jeden zo zakladajúcich členov SaS Róbert Mistrík. Mistríka sa v prezidentských voľbách rozhodla podporiť jeho pôvodná strana SaS. K podpore SaS sa pridala aj nová strana Spolu. Do prezidentských volieb kandidoval s úmyslom byť občianskym kandidátom na základe petície. (TASR, 2018) Najsilnejšia vládna strana Smer prostredníctvom svojich predstaviteľov deklarovala, že ideálnym kandidátom na prezidenta, ktorého by strana Smer mohla nominovať alebo podporiť, by bol minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák. Minister Lajčák kandidatúru konštantne odmietal. (TASR, 2018)

Mimoparlamentné novovznikajúce hnutie Progresívne Slovensko sa rozhodlo do prezidentských volieb postaviť vlastnú kandidátku. Stala sa ňou právnička z neziskovej organizácie Via Iuris, známa občianska aktivistka z kauzy pezinská skládka, Zuzana Čaputová. V tom čase brali Zuzanu Čaputovú ako zástupkyňu novej liberálnej politickej strany, ktorej úlohou je zviditeľniť práve nový subjekt. (TASR, 2018) Ďalším kandidátom, ktorý sa profiloval ako opozičný voči politike vládnej koalície na čele so Smerom bol bývalý predseda SNR a dlhoročný politik KDĽ František Mikloško. Mikloška vyzvalo kandidovať na prezidenta 50 osobností z konzervatívnych kruhov medzi ktoré patrili herec Štefan Bučko a osobnosti najmä z katolíckeho a občianskeho disentu z čias socializmu. (Gehrerová, 2019)

Prvýkrát hrali v prezidentských voľbách výraznejšiu úlohu antisystémoví kandidáti. Parlamentná strana ĽSNS podporovala v prezidentských voľbách jej predsedu Mariana Kotlebu, ktorý kandidoval ako občiansky kandidát. Ďalším kandidátom, ktorý sa prezentoval ako antisystémový bol bývalý minister spravodlivosti a bývalý predseda Najvyššieho súdu Štefan Harabin. Harabin sa vyhraňoval voči celému politickému systému. V prezidentských voľbách kandidoval ako občiansky kandidát. Parlamentné hnutie Sme rodina v prezidentských voľbách podporilo podpredsedu hnutia Milana Krajniaka. Vládny Smer nakoniec predstavil kandidáta až v januári. Do prezidentských volieb nominoval úspešného eurokomisára Maroša Šefčoviča. (SITA, 2019) Zvláštny postoj k voľbám zaujala SNS, ktorá nepostavila vlastného kandidáta a ani oficiálne nepodporila žiadneho z kandidátov. OĽaNO

plánovalo podporiť jedného z trojice kandidátov Róbert Mistrík, Zuzana Čaputová a František Mikloško. (TASR, 2019)

Počas volebnej kampane prebiehala v Národnej rade voľba ústavných sudcov. Na sudcu Ústavného súdu kandidoval aj predseda strany Smer Robert Fico. Následne sa stalo témou volebnej kampane vymenovanie Roberta Fica za ústavného sudcu. Zuzana Čaputová a Robert Mistrík vyhlásili, že by Roberta Fica nevymenovali za ústavného sudcu. (Korda, 2019) Významnou témou kampane sa stali registrované partnerstvá a adopcie detí homosexuálnymi párami. Zuzana Čaputová a Róbert Mistrík mali rovnaký postoj aj v tomto bode a vyjadrili súhlas s registrovanými partnerstvami a adopciami detí párami rovnakého pohlavia. Maroš Šefčovič sa vyjadril, že by ako prezident nepodporoval ani jednu z týchto otázok, čo nekorešpondovalo s jeho dovtedajšími postojmi počas politickej kariéry. Z kultúrno-etických otázok sa darilo ťažiť kandidátom antisystému Štefanovi Harabinovi a Marianovi Kotlebovi. Medzi opozičnými kandidátmi vznikla obava, že sa zopakuje rok 2004 a v druhom kole budú musieť voliči opozície voliť medzi menším zlom. Z tohto dôvodu sa Róbert Mistrík rozhodol vzdať sa kandidatúry a podporiť v prezidentských voľbách Zuzanu Čaputovú, čo ju okamžite katapultovalo na suverénne prvé miesto v predvolebných prieskumoch. (TASR, 2019)

V prvom kole dosiahla volebná účasť 48,7 %. Podľa očakávania v prvom kole jednoznačne zvíťazila Zuzana Čaputová, ktorá získala viac ako 40 %. Do druhého kola prezidentských volieb postúpil z druhého miesta kandidát Smeru Maroš Šefčovič, ktorého zisk bol iba 18,7 %. Výrazný zisk dosiahli antisystémoví kandidáti Harabin, resp. Kotleba, ktorí získali dokopy až štvrtinu hlasov. Zo zvyšných kandidátov zaujal nízky zisk Bélu Bugára, ktorý ako najpopulárnejší politik na juhu Slovenska získal iba 3,1 %.

Tabuľka č. 18: Voľby prezidenta SR v roku 2019

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Zuzana Čaputová	870 415	40,57 %
Maroš Šefčovič	400 379	18,66 %
Štefan Harabin	307 823	14,34 %
Marian Kotleba	222 935	10,39 %
František Mikloško	122 916	5,72 %
Béla Bugár	66 667	3,10 %
Milan Krajniak	59 464	2,77 %
Eduard Chmelár	58 965	2,74 %
Martin Daňo	11 146	0,53 %
Róbert Švec	6 567	0,30 %
Juraj Zábajník	6 219	0,28 %

Ivan Zuzula	3 807	0,17 %
Bohumila Tauchmannová	3 535	0,16 %
Robert Mistrík*	3 318	0,15 %
József Menyhárt*	1 208	0,05 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

* vzdal sa kandidatúry

Kampaň pred druhým kolom prezidentkých volieb sa začala už počas volebnej noci, keď Maroš Šefčovič ostro vystúpil proti Zuzane Čaputovej a zameral sa na ochranu tradičných hodnôt. Nakoniec Šefčovič viedol umiernenú kampaň. (Harman, 2019) Podľa analytikov sa snažil limitovať straty a dosiahnuť dôstojnú porážku. V druhom kole dosiahla volebná účasť 41,80 %. Do prezidentského úradu bola prvýkrát zvolená žena. Zuzana Čaputová získala viac ako jeden milión hlasov, čo znamenalo 58,40 %.

Tabuľka č. 19: Voľby prezidenta SR v roku 2019

Kandidát	Počet hlasov	Percentuálny zisk
Zuzana Čaputová	1 056 582	58,40 %
Maroš Šefčovič	752 403	41,59 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

3 Voľby do orgánov samosprávnych krajov

Voľby do orgánov samosprávnych krajov sa na území Slovenskej republiky prvýkrát uskutočnili po reforme verejnej správy v roku 2001. Volebné pravidlá upravoval zákon číslo 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku. Vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov sa aplikoval väčšinový volebný systém. Pri voľbe predsedov samosprávnych krajov sa využíval dvojkolový väčšinový systém. Kandidát musel získať nadpolovičnú väčšinu zo všetkých platných hlasov. V prípade, že sa mu to nepodarilo, tak nasledovalo druhé kolo. Pri voľbe poslancov si volič vyberal z hlasovacieho lístka, na ktorom boli abecedne zoradení všetci kandidáti na poslancov samosprávneho kraja v príslušnom volebnom obvode. Volič mal právo voliť toľko poslancov, koľko prináležalo jeho volebnému obvodu. Podľa zákona o voľbách do orgánov samosprávnych krajov sa uskutočnili prvé štyri voľby do orgánov samosprávnych krajov. (Orosz a kol., 2015)

Zákon o voľbách do samosprávnych krajov bol zrušený zákonom č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon bol pred voľbami do orgánov samosprávnych krajov novelizovaný. Pri voľbe predsedov samosprávnych krajov bola zrušená dvojkolová voľba a od roku 2017 sa predseda samosprávneho kraja volí v jednom kole. Aplikuje sa väčšinový systém, to jest víťazí kandidát, ktorý získa najviac hlasov. Pre voľby poslancov zastupiteľstiev sa v každom samosprávnom kraji utvoria jednomandátové volebné obvody alebo viacmandátové volebné obvody, v ktorých sa volia poslanci zastupiteľstva pomerne k počtu obyvateľov samosprávneho kraja. Volič volí najviac toľko kandidátov, koľko má byť v príslušnom volebnom obvode zvolených poslancov zastupiteľstva. Pri voľbe poslancov si volič vyberá z hlasovacieho lístka, na ktorom sú abecedne zoradení všetci kandidáti na poslancov samosprávneho kraja v príslušnom volebnom obvode. Kandidátna listina obsahuje kandidátov politických strán, koalícii aj nezávislých kandidátov. Politická strana, resp. koalícia môže nominovať maximálne taký počet kandidátov, koľko má byť v príslušnom volebnom obvode zvolených poslancov zastupiteľstva.

Aktívne volebné právo v týchto voľbách má každý občan SR alebo cudzinec, ktorý dovŕši v deň volieb 18 rokov, ktorý má trvalý pobyt v obci, ktorá patrí do územia samosprávneho kraja. Na pasívne volebné sa vzťahujú rovnaké pravidlá. Pasívne volebné právo, to jest možnosť kandidovať na predsedu samosprávneho kraja, má obyvateľ samosprávneho kraja, ktorý dovŕši v deň volieb minimálne 25 rokov. Ku kandidatúre musí kandidát priložiť

1 000 podpisov občanov, ktorí majú trvalý pobyt v príslušnom samosprávnom kraji. Kandidátom nemusí byť štátny občan Slovenskej republiky. Na poslanca samosprávneho kraja môže kandidovať obyvateľ samosprávneho kraja, ktorý najneskôr v deň volieb dovŕši 18 rokov. Nezávislý kandidát na poslanca samosprávneho kraja musí ku kandidatúre priložiť petíciu so 400 podpismi občanov, ktorí majú trvalý pobyt vo volebnom obvode v ktorom kandiduje. Národná rada Slovenskej republiky rozhodla o jednorázovom päťročnom volebnom období pre obdobie 2017-2022. Po tomto volebnom období sa budú konať voľby do orgánov samosprávnych krajov spolu s voľbami do orgánov samosprávy obcí.

3.1 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2001

Prvýkrát sa do samosprávnych krajov volilo na konci roka 2001. Voľby do orgánov samosprávnych krajov nevzbudili príliš veľký záujem verejnosti a prvého kola sa zúčastnilo necelých 24 % voličov. Jediným samosprávnym krajom, kde bol zvolený kandidát na predsedu už v prvom kole bol Bratislavský samosprávny kraj. Historicky prvým zvoleným predsedom kraja sa stal kandidát pravice Ľubomír Roman, ktorý kandidoval za koalíciu KDĽ, ANO, SMK-MKP, DS a SDKÚ. Vo volebnom súboji porazil Milana Čiča za koalíciu HZDS, SĽE, SOP, SZS a Smeru.

Tabuľka č. 20: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v 1. kole v roku 2009

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Bratislavský	Ľubomír Roman	KDĽ, ANO, SMK-MKP, DS, SDKÚ	56,49 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

V zvyšných siedmych krajoch sa uskutočnilo druhé kolo. Volebná účasť sa v druhom kole znížila a hlasovania sa zúčastnilo 22,61 % voličov. V trnavskom kraji do druhého kola postúpili slovenský kandidát Peter Tomeček, ktorý kandidoval v koalícii Smer, SOP a HZDS. Jeho súperom bol regionálny politik z SMK József Kvarda. Vo voľbách rozhodlo majoritné obyvateľstvo a prvým predsedom Trnavského samosprávneho kraja sa stal Peter Tomeček. Slovensko-maďarský súboj o post predsedu samosprávneho kraja sa odohrával aj v Nitrianskom samosprávnom kraji, kde sa predsedom stal Milan Belica za koalíciu SOP, STRED, SĽE a HZDS. Na druhom mieste skončil kandidát SMK Miklós Fehér.

V Trenčianskom samosprávnom kraji v druhom kole suverénne zvíťazil kandidát HZDS Štefan Štefanec, ktorý získal v druhom kole viac hlasov ako Anna Záborská z koalície SDKÚ,

KDH a DS. Volebná účasť v Žilinskom samosprávnom kraji dosiahla len 10 % oprávnených voličov, čo bol dôsledok ignorovania volieb voličmi pravicových strán, keďže do druhého kola postúpili kandidáti Jozef Tarčák z HZDS a predsedníčka SNS Anna Malíková. Jozef Tarčák získal v druhom kole viac ako 80 % hlasov. Tesný súboj bol v Banskobystrickom samosprávnom kraji, kde Milan Marčok z koalície Smeru - HZDS porazil Jozefa Mikuša z koalície SDKÚ, KDH, ANO a DS. V Prešovskom samosprávnom kraji rozhodlo o víťazovi menej ako 300 hlasov. Predsedom samosprávneho kraja sa stal Peter Chudík z koalície Smer – HZDS. Porazený bol kandidát koalície SDKÚ – KDH Juraj Kopčák. V Košickom samosprávnom kraji zvíťazil konzervatívny kandidát Rudolf Bauer z koalície DS – KDH.

Tabuľka č.21: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v 2. kole v roku 2001

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Banskobystrický	Milan Marčok	Smer, HZDS	52,36 %
Košický	Rudolf Bauer	DS, KDH	59,48 %
Nitriansky	Milan Belica	SOP, STRED, SDE, HZDS	61,37 %
Prešovský	Peter Chudík	Smer, HZDS	50,11 %
Trenčiansky	Štefan Štefanec	HZDS	67,92 %
Trnavský	Peter Tomeček	Smer, SOP, HZDS	61,48 %
Žilinský	Jozef Tarčák	HZDS	80,38 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

3.2 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2005

Druhé krajské voľby od zavedenia samosprávnych krajov nevzbudili výrazný voličský záujem. V prvom kole využilo právo voliť iba 18 % občanov. Druhého kola sa zúčastnilo 11 % voličov. Žiadny z kandidátov na predsedov samosprávnych krajov nebol zvolený v prvom kole. V Bratislavskom samosprávnom kraji do druhého kola postúpil viacnásobný starosta mestskej časti Bratislava-Petržalka Vladimír Bajan, ktorý kandidoval ako nezávislý kandidát. V kampani ho však aktívne podporovala strana Smer. Jeho protikandidátom bol predseda kraja z prvého volebného obdobia Ľubomír Roman, ktorý kandidoval ako kandidát vládnych strán s výnimkou KDH. V druhom kole zvíťazil Vladimír Bajan a stal sa novým predsedom Bratislavského samosprávneho kraja.

V Trnavskom samosprávnom kraji zvíťazil v prvom kole regionálny politik KDH Jozef Klokner, ktorého podporovala DS a SDKÚ. Jeho protikandidátom bol v druhom kole politik HZDS Tibor Mikuš. Tibor Mikuš získal v druhom kole o 10 % viac hlasov ako Jozef Klokner

a stal sa predsedom Trnavského samosprávneho kraja. Nitriansky predseda kraja Milan Belica zvíťazil v prvom kole. Jeho vyzývateľom mal byť László Szigeti z SMK, ktorý sa však vzdal kandidatúry a podporil kandidáta SDKÚ Jána Grešša. Belica zvíťazil v druhom kole, keď získal až tri štvrtiny hlasov. Vyrovnaný súboj bol v prvom kole aj v Trenčianskom samosprávnom kraji, kde do druhého kola postúpili Pavol Sedláček a Miroslav Chovanec. Prvé kolo síce vyhral Chovanec, ale v druhom kole získal post predsedu kraja Pavol Sedláček za koalíciu ANO, ĽS-HZDS, PSNS a ZSNS.

Žilinský samosprávny kraj mal nového predsedu, ktorým sa stal Juraj Blanár, ktorý ako kandidát koalície Smer, ANO, HZD a SNS porazil Jozefa Tarčáka z HZDS. Banskobystrický samosprávny kraj mal v druhom kole najtesnejší výsledok, keď rozdiel medzi kandidátmi bol iba tisíc hlasov. Predsedom Banskobystrického samosprávneho kraja sa stal Milan Murgaš za koalíciu Smer, HZD, KDH, SNS a SZS. V druhom kole porazil poslanca Jozefa Mikuša. V Košickom samosprávnom kraji nastala zmena na poste predsedu. Zdenko Trebuľa za koalíciu HZD a Smer porazil predsedu kraja z prvého volebného obdobia Rudolfa Bauera z KDH. V Prešovskom samosprávnom kraji obhájil svoju pozíciu Peter Chudík za koalíciu Smer, HZD a SNS.

Krajské voľby mali opäť nízku volebnú účasť (18% v prvom kole, 11 % v druhom kole). Podľa politológa Grigorija Mesežnikova od roku 1998 postupne klesá záujem o politiku. Ďalšie dôvody nízkej účasti boli nízka informovanosť o činnosti samospráv, malá aktivita politických strán a nízka efektivita volebnej kampane. Nárast zaznamenali na počtoch poslancov aj strany vládnej koalície SDKÚ, ktoré získalo 64 poslancov a KDH. S voľbami bolo spokojné aj hnutie ANO. (TASR, 2005)

Tabuľka č. 22: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v roku 2005

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Bratislavský	Vladimír Bajan	Nezávislý	67,39 %
Banskobystrický	Milan Murgaš	Smer, HZD, KDH, SNS, SZS	50,88 %
Košický	Zdenko Trebuľa	Smer, HZD	57,52 %
Nitriansky	Milan Belica	ASV, KSS, ĽB, ĽS-HZDS, PSNS, ZSNS	74,08%
Prešovský	Peter Chudík	Smer, HZD, SNS	53,03 %
Trenčiansky	Pavol Sedláček	ANO, ĽS-HZDS, PSNS, ZSNS	51,83 %
Trnavský	Tibor Mikuš	ĽB, ĽS-HZDS, PSNS, ZSNS	54,74 %

Žilinský	Juraj Blanár	Smer, ANO, HZD, SNS	51,35 %
----------	--------------	---------------------	---------

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

3.3 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2009

V roku 2009 sa konali v poradí tretie voľby do krajských zastupiteľstiev. Vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov v roku 2009 nastal oproti posledným voľbám mierny nárast vo volebnej účasti. Volebná účasť v prvom kole bola 22,90 %. V Bratislavskom samosprávnom kraji boli hlavnými kandidátmi Vladimír Bajan a Pavol Frešo. Vtedajší predseda kraja Bajan kandidoval ako nezávislý kandidát s podporou koalície Smer-SD, HZDS, SZS a HZD. Pavol Frešo kandidoval za koalíciu SDKÚ-DS, KDH, SMK, OKS a SaS. Prvé kolo skončilo výhrou Freša, ktorý však nezískal potrebnú nadpolovičnú väčšinu hlasov. Jedným zo štyroch predsedov samosprávnych krajov, ktorým sa podarilo získať mandát už v prvom kole bol v Trnavskom samosprávnom kraji Tibor Mikuš, ktorý kandidoval ako nezávislý kandidát s podporou Smeru, ND, SNS a SZ. Za ním skončil Gábor Gál z Mostu-Híd. Tibor Mikuš absolvoval druhé volebné obdobie.

Predsedom Nitrianskeho samosprávneho kraja zostal aj po voľbách v roku 2009 Milan Belica, ktorý kandidoval ako kandidát koalície Smer-SD, SDKÚ-DS a KDH. Milan Belica obhájil pozíciu a porazil kandidátku maďarskej menšiny Ágnes Biró z SMK. Svoj mandát získal už v prvom kole. Voliči v Trenčianskom samosprávnom kraji rozhodli o postupe Pavla Sedláčka z koalície HZDS, Smer a SNS a Martina Fedora z koalície SDKÚ-DS, KDH, SaS a OKS. V Žilinskom samosprávnom kraji zvíťazil v prvom kole jednoznačne politik Smeru Juraj Blanár, ktorého podporila aj SNS, HZDS, HZD, SZ a SF. Medzi ním a druhým v poradí bol rozdiel viac ako 40 %. Relatívne tesný bol súboj medzi Vladimírom Maňkom, ktorý kandidoval za koalíciu Smer a HZDS, a Jozefom Mikušom, ktorý získal podporu celého pravicového spektra. O predsedovi BBSK rozhodli voliči v druhom kole. V Prešovskom samosprávnom kraji tesne ušlo prvokolové víťazstvo Petrovi Chudíkovi. Zdenko Trebuľa obhájil post predsedu v Košickom samosprávnom kraji, keď získal viac ako 60 % voličov. (SME, 2009)

Tabuľka č. 23: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v 1. kole v roku 2009

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Košický	Zdenko Trebuľa	SMER-SD, SMK-MKP, ĽS-HZDS, SF, HZD, S.O.S., MOST-HÍD, LIGA	62,25 %
Nitriansky	Milan Belica	SMER-SD, SDKÚ-DS, KDH	60,27 %

Trnavský	Tibor Mikuš	Nezávislý	52,99 %
Žilinský	Juraj Blanár	SMER-SD, SNS, ĽS-HZDS, HZD, SZ, SF	63,20 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

V druhom kole v každom samosprávnom kraji získali pozície predsedu kandidáti, ktorí zvíťazili aj v prvom kole. V Bratislave získal post predsedu kraja Pavol Frešo. Najtesnejší súboj bol v Banskobystrickom samosprávnom kraji, kde Vladimír Maňka porazil Jozefa Mikuša. Predsedom Trenčianskeho samosprávneho kraja sa stal Pavol Sedláček. Post predsedu VÚC obhájil Peter Chudík. Víťazom volieb do orgánov samosprávnych krajov sa jednoznačne stala strana Smer, ktorá získala 33 percent poslancov a obsadila 6 predsedov samosprávnych krajov. Krajské voľby boli porážkou pre pravicu. Druhého kola sa zúčastnilo 18,39 percenta voličov. (SME, 2009)

Tabuľka č. 24: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v 2. kole v roku 2009

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Banskobystrický	Vladimír Maňka	SMER-SD, ĽS-HZDS	53,70 %
Bratislavský	Pavol Frešo	SDKÚ-DS, KDH, SMK-MKP, OKS, SaS	60,50 %
Prešovský	Peter Chudík	SMER-SD, ĽS-HZDS, HZD, SZS	54,06 %
Trenčiansky	Pavol Sedláček	ĽS-HZDS, SMER-SD, SNS	59,08 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

3.4 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2013

Voľby do vyšších územných celkov zaznamenali v roku 2013 porovnateľnú účasť s predchádzajúcimi voľbami do orgánov samosprávnych krajov. Volebná účasť v prvom kole volieb do VÚC dosiahla 21,65 %. V Bratislavskom samosprávnom kraji sa kandidoval predseda BSK Pavol Frešo. Za stranu Smer kandidovala na post predsedkyne samosprávneho kraja europoslankyňa Monika Beňová. Ďalším kandidátom bol exminister kultúry Daniel Krajcer kandidujúci za hnutie NOVA.

Prekvapivý výsledok zaznamenali v Banskobystrickom samosprávnom kraji, kde sa do druhého kola okrem europoslancu za Smer a predsedu kraja Vladimíra Maňku, prebojoval zástupca krajnej pravice Marian Kotleba, ktorý bol dovtedy známy ako bývalý vodca strany Slovenská pospolitosť, ktorá bola rozpustená. Marian Kotleba sa v kampani prezentoval

populistickými jednoduchými riešeniami rómskej problematiky. V prvom kole dokázal poraziť bývalého ministra práce, sociálnych vecí a rodiny Ľudovíta Kaníka, ktorý mal podporu z pravicového spektra politických strán s výnimkou KDĽ, ktoré podporovalo Vladimíra Maňku. Po tomto výsledku sa ostro voči opozícii vyhradil premiér Robert Fico, ktorý predniesol výrok: „Prehrať s Kotlebom je vážna vec. Kotlebu porazí aj vreca zemiakov.“ Fico vôbec nepochyboval o víťazstve Maňku nad Kotlebom. (Benedikovičová, 2013)

Tabuľka č. 25: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v 1. kole v roku 2013

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Prešovský	Peter Chudík	Smer-SD, Náš kraj, SMS	54,01 %
Trenčiansky	Jaroslav Baška	Smer-SD	53,45 %
Žilinský	Juraj Blanár	Smer-SD, SNS, SZ	53,78 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

V Bratislavskom kraji zvíťazil v prvom kole Pavol Frešo, ale nepodarilo sa mu získať nadpolovičnú väčšinu hlasov. Do druhého kola s ním postúpila kandidátka strany Smer Monika Beňová. Posty predsedov VÚC získali v prvom kole politici Smeru Juraj Blanár (Žilinský samosprávny kraj), Peter Chudík (Prešovský samosprávny kraj) a Jaroslav Baška (Trenčiansky samosprávny kraj). Aj v ďalších vyšších územných celkoch zvíťazili kandidáti vládnej strany Smer. V Trnavskom samosprávnom kraji vyhral prvé kolo nezávislý kandidát Tibor Mikuš, ktorý kandidoval s podporou strany Smer. V Košickom samosprávnom kraji postúpili do druhého kola predseda kraja Zdenko Trebuľa a historicky prvý predseda Košického samosprávneho kraja Rudolf Bauer. Najviac poslaneckých mandátov v krajských zastupiteľstvách získala strana Smer, ktorá samostatne získala takmer 30 % poslaneckých mandátov. Ďalších 13 % ich získala v koalícii s KDĽ.

V kampani pred druhým kolom sa politické strany nepostavili jednoznačne na podporu pre kandidáta Vladimíra Maňku. Viacero opozičných strán podporilo Maňku len formálne a nemobilizovalo voličov proti krajne pravicovému Kotlebovi. Protikandidát Vladimíra Maňku Ľudovít Kaník sa rozhodol pred druhým kolom nepodporiť žiadneho z kandidátov na post predsedu Banskobystrického samosprávneho kraja. Regionálna banskobystrická SDKÚ rovnako nevyslovila podporu ani jednému z kandidátov. (Krempaský, 2013)

Až druhé kolo volieb do orgánov samosprávnych krajov vzbudilo vďaka výsledku z Banskej Bystrice záujem verejnosti. Volebná účasť bola v druhom kole v piatich krajoch

nad 18 percent. V BBSK sa predsedom stal extrémista Marian Kotleba, ktorý zdolal europoslancu Vladimíra Maňku o 10 %. Vďaka tomuto výsledku sa Slovenská republika dostala do novín po celom svete. Robert Fico označil za víťazku Kotlebovho víťazstva opozíciu. Opozícia za víťazku označila politiku vládnej strany Smer a neriešenie rómskeho problému politikmi Smeru. Jediným krajom, kde bol úspešný kandidát opozície bol bratislavský. Pavol Frešo v BSK porazil Moniku Beňovú a obhájil post predsedu kraja. (Benedikovičová, 2013)

Tabuľka č. 26: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v 1. kole v roku 2013

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Bratislavský	Pavol Frešo	SDKÚ, KDH, MOST-HÍD, SaS, SMK-MKP, OKS, SZ	74,24 %
Banskobystrický	Marian Kotleba	Ľudová strana Naše Slovensko	55,53 %
Košický	Zdenko Trebuľa	Smer-SD, Most-Híd, SMK	53,07 %
Nitriansky	Milan Belica	Smer-SD	55,61 %
Trnavský	Tibor Mikuš	Nezávislý	60,26 %

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

3.5 Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2017

Osem mesiacov pred voľbami do orgánov samosprávnych krajov rozhodla Národná rada o zmene volebného systému. Dvojkolová voľba bola zmenená na jednokolovú. Návrh bol z dielne poslancov najsilnejšej strany Smer. Poslanci argumentovali najmä ušetrením 2,4 milióna eur za druhé kolo volieb a väčšou motiváciou prísť voliť, keď bude voľba iba jednokolová. Opozícia proti tomuto návrhu vystupovala a nedokázala nájsť zhodu s koalíčnymi poslancami. Jednokolovú voľbu kritizoval aj predseda NR SR Andrej Danko. (Dugovič, 2017) Poslanci tiež rozhodli o zosúladení termínu regionálnych a komunálnych volieb. Volebné obdobie bolo v tomto období stanovené na päť rokov.

Hlavným motívom volieb do vyšších územných celkov v roku 2017 bolo spájanie síl naprieč celým politickým spektrom v Banskobystrickom samosprávnom kraji proti predsedovi BBSK Marianovi Kotlebovi, zástupcovi krajne pravicovej Ľudovej strany Naše Slovensko, ktorý vo voľbách v roku 2013 porazil v krajských voľbách Vladimíra Maňku. Médiá robili tlak na to, aby sa politické strany dohodli na spoločnom postupe. (Vražda, 2017)

Ako prvý výrazný kandidát vydal vyhlásenie o kandidatúre podnikateľ Ján Lunter. Lunter zostavil do krajských volieb tím, ktorého členovia kandidovali na poslancov v celom kraji.

Podnikateľ bol porovnávaný s Andrejom Kiskom. Kandidátom Slobody a solidarity sa stal Martin Klus. Klusa podporili všetky strany, ktoré sa dohodli vo voľbách na spoločnom postupe. Tými boli SaS ešte OĽaNO a KDH a pridali sa k nim aj OKS a NOVA. Ako ďalší oznámil kandidatúru na post predsedu kraja generálny riaditeľ múzea SNP v Banskej Bystrici Stanislav Mičev, ktorý bol známy svojimi protifašistickými postojmi. Mičev bol kritikom Kotlebu počas celého štvorročného funkčného obdobia. (Vražda, 2017)

Spomínaní traja kandidáti Lunter, Klus a Mičev uzavreli memorandum o vzájomnej podpore kandidáta, ktorý bude najsilnejší zo spomínanej trojice v septembrovom prieskume. (Fajčíková, 2017) Vládna koalícia sa rozhodla nenavrhnúť žiadneho z kandidátov a vyčkávať. V auguste sa stretol s Jánom Lunter vicepremiér a druhý muž Smeru Peter Pellegrini, ktorý deklaroval podporu za stranu Smer Jánovi Lunterovi. Lunter bol v tom čase jednoznačným lídrom spomedzi danej trojice. Ján Lunter získal neskôr aj podporu Mostu – Híd, SNS a novovzniknutého Progresívneho Slovenska. Na začiatku októbra sa na základe prieskumov preferencií postupne vzdali kandidatúry Martin Klus a Stanislav Mičev, ktorí dodržali slovo a podporili vo voľbách Jána Luntera. (Mikušovič, Vražda, 2017)

Na ostatnom území Slovenska bola kampaň v konfliktnej línii Smer proti tzv. demokratickej opozícii. Demokratickú opozíciu vytvorili strany SaS, OĽaNO a KDH. Na spoločnom postupe a podpore jednotlivých kandidátov sa dohodli v každom kraji s výnimkou Bratislavského samosprávneho kraja, kde KDH odmietlo podporiť kandidáta SaS Juraja Drobu pre jeho liberálne postoje voči interrupciám a registrovaným partnerstvám. V jednokolovej voľbe mohli opoziční kandidáti poraziť kandidátov Smeru jedine spoločným postupom. (Postoj, 2017) V BSK okrem Drobu kandidovali ako nezávislí kandidáti predseda BSK Pavol Frešo, starosta bratislavského Nového Mesta Rudolf Kusý, starosta Vajnora Ján Mrva a exprimátor Milan Ftáčnik. Milana Ftáčnika podporil vo voľbách Smer.

V Trnavskom samosprávnom kraji boli hlavnými kandidátmi predseda TTSK Tibor Mikuš, ktorý získal podporu Smeru a SNS. Protikandidátom opozičných síl bol politik Obyčajných ľudí Jozef Viskupič. V Trenčianskom samosprávnom kraji bol veľkým favoritom volieb predseda kraja Jaroslav Baška, ktorého vyzývateľkou bola opozičná kandidátka Renáta Kaščáková. Aj nitriansky kraj mal jasného favorita, ktorým bol Milan Belica, predseda VÚC od prvých volieb v roku 2001. Zaujímavý súboj sa mal odohrávať v žilinskom kraji. Predsedu kraja Juraja Blanára zo strany Smer chcela vo voľbách nahradiť poslankyňa za OĽaNO Erika Jurinová. V prešovskom kraji nominovalo proti predsedovi PSK Petrovi Chudíkovi opozičného kandidáta KDH. Tým sa stal podpredseda KDH a primátor Levoče Milan Majerský. V Košickom samosprávnom kraji Smer nominoval svojho podpredsedu a primátora

Košic Richarda Rašiho. Za opozíciu kandidoval občiansky aktivista Rastislav Trnka. (Kováčová, 2018)

Tabuľka č. 27: Zvolení predsedovia samosprávnych krajov v roku 2017

Samosprávny kraj	Zvolený predseda	Politická príslušnosť	Percentuálny zisk
Bratislavský	Juraj Droba	SaS, OĽaNO, NOVA, SMK, OKS, DÚ	20,42 %
Banskobystrický	Ján Lunter	Nezávislý	48,54 %
Košický	Rastislav Trnka	OĽaNO, SaS, KDĽ, NOVA, Šanca	37,80 %
Nitriansky	Milan Belica	Smer-SD, SNS, Most-Híd	34,11 %
Prešovský	Milan Majerský	KDĽ, SaS, OĽaNO, NOVA	40,36 %
Trenčiansky	Jaroslav Baška	Smer-SD, SNS, Most-Híd	49,98 %
Trnavský	Jozef Viskupič	OĽaNO, SaS, KDĽ, OKS, Zmena zdola, DÚ	42,91 %
Žilinský	Erika Jurinová	OĽaNO, SaS, KDĽ, OKS, NOVA	43,68

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

Oproti predchádzajúcim krajským voľbám výrazne vzrástla volebná účasť. Volieb sa zúčastnilo takmer 30 % oprávnených voličov. Voľby do vyšších územných celkov v roku v roku 2017 priniesli zmeny až v šiestich samosprávnych krajoch. Dvaja predsedovia samosprávnych krajov obhájili svoju funkciu - politici Smeru Jaroslav Baška v Trenčianskom samosprávnom kraji a Milan Belica v Nitrianskom samosprávnom kraji. Ján Lunter sa stal v BBSK jednoznačným víťazom krajských volieb, keď po úspešnej mobilizácii voličov získal post predsedu kraja so ziskom takmer 100 tisíc hlasov. Získal viac ako dvojnásobok hlasov oproti bývalému predsedovi kraja Mariánovi Kotlebovi. Volebná účasť v BBSK dosiahla až viac ako 40 %.

Vo voľbách boli úspešní opoziční a nezávislí kandidáti. Opozičnému zoskupeniu síl sa podarilo získať až piatich predsedov samosprávnych krajov. Dvaja úspešní kandidáti Jurinová a Viskupič patrili k hnutiu OĽaNO, Juraj Droba z BSK kandidoval ako kandidát SaS. Prešovský predseda samosprávneho kraja Milan Majerský bol kandidátom z KDĽ. V Košickom samosprávnom kraji zdolal Rastislav Trnka ako kandidát opozície bývalého ministra zdravotníctva a člena predsedníctva strany Smer Richarda Rašiho. Voľby v KSK boli najtesnejšie. Bolo zvolených až 161 nezávislých kandidátov na poslancov. Vládny Smer bol

aj napriek výrazným stratám najúspešnejšou stranou počtom získaných poslaneckých mandátov, ktorých získal 89. Druhé KDĽ získalo 46 poslancov. Po voľbách boli spokojnejší v opozícii, keďže sa opozičným kandidátom podarilo získať až päť samosprávnych krajov. (Hanus, Majchrák, 2017)

4 Voľby do orgánov samosprávy obcí

Inými slovami, aj komunálne voľby sú voľby poslancov zastupiteľstiev, starostov obcí, mestských častí a primátorov miest, ktoré sa konajú každé štyri roky na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním. Každý obyvateľ obce, mesta alebo mestskej časti má právo voliť a byť volený, ak spĺňa zákonom ustanovené podmienky.

Po roku 1989 sa, na základe zmien v ústave, do právneho systému znovu zaviedol samosprávny model lokálnej demokracie. Slovenskou národnou radou, ktorá vtedy predstavovala parlament Slovenskej republiky, bol v septembri 1990 schválený Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Týmto zákonom bola územná samospráva na miestnej úrovni obnovená právne aj fakticky. Prijatie zákona o obecnom zriadení znamenalo založenie tzv. duálneho modelu verejnej správy, ktorý predpokladá existenciu štátnej správy založenej na princípe hierarchie (podriadenosti územne nižších článkov vyšším) a samosprávy založenej na princípe najvyššej legitimity zvoleného orgánu v príslušnom území, bez väzieb podriadenosti voči iným orgánom (Mesežnikov a kol., 2015).

Slovenskou národnou radou schválený Zákon o voľbách do orgánov samospráv obcí č. 346/1990 Zb., na základe ktorého boli priamou voľbou volení poslanci zastupiteľstiev miest, obcí a mestských častí a tiež priamo volení starostovia a primátori miest v jednokolových priamych voľbách. Právo voliť, tzv. aktívne volebné právo, mali do roku 2014 na základe vtedy platného Zákona č. 346/1990 Zb. obyvatelia Slovenskej republiky, ktorí mali v obci, meste alebo mestskej časti trvalý pobyt a najneskôr v deň konania volieb dovŕšili minimálnu požadovanú vekovú hranicu 18 rokov života. Podľa neskoršej novelizácie vyššie uvedeného zákona sa právo voliť uznáva aj cudzincom, ktorí majú trvalý pobyt v danej obci. Naopak, právo byť volený, tzv. pasívne volebné právo, má každý obyvateľ obce, mesta alebo mestskej časti, u ktorého nenastali prekážky vo výkone volebného práva podľa príslušného Zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obce a najneskôr v deň konania volieb dovŕšil minimálnu vekovú hranicu ustanovenú zákonom, ktorá je pre funkciu starostu alebo primátora 25 rokov a funkciu poslanca mestského alebo obecného zastupiteľstva 18 rokov, rovnako ako pri aktívnom volebnom práve (Mesežnikov a kol., 2015).

Voľby do orgánov samosprávy obcí by sme mohli rozdeliť do dvoch skupín. Prvú skupinu tvoria voľby pred prijatím nového zákona o podmienkach výkonu volebného práva a druhú skupinu tvoria voľby po roku 2014, kedy nastalo prijatie nového zákona. Pri novelizácii v roku 2014 boli prijaté dva zákony, ktoré takpovediac nanovo zadefinovali právnu úpravu volieb na všetkých úrovniach, vrátane komunálnych. Prvým zákonom

týkajúcim sa novelizácie je Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva, ktorý predstavuje akési zhrnutie všetkých doterajších volebných zákonov, podľa ktorých sa v minulosti vykonávali všetky druhy volieb. Pravdepodobne medzi najvýznamnejšiu zmenu je možno zaradiť vytvorenie Štátnej komisie pre voľby a kontrolu financovania politických strán, ktorá vystupuje ako nezávislý orgán. Druhým prijatým zákonom v rámci spomínanej novelizácie je Zákon č. 181/2014 Z. z. o volebnej kampani, ktorý, ako je už z jeho názvu evidentné, upravuje predvolebnú kampaň a určuje jej hranice od jej vedenia až po financovanie (Jacková, 2020).

V rámci volieb starostov obcí a primátorov miest a mestských častí sa v obci vytvára jednomandátový volebný obvod, v ktorom sa následne volí väčšinovým volebným systémom. Kandidátov na starostov a primátorov navrhujú politické strany a to v každej obci iba jedného kandidáta. Kandidovať za starostu a primátora môže aj nezávislý kandidát, ktorý však musí pripojiť k svojej kandidačnej listine aj petíciu na podporu jeho kandidatúry s počtom podpisov, ktorý je priamo úmerný k počtu obyvateľov danej obce, mesta alebo mestskej časti. Pri voľbách poslancov do obecných a mestských zastupiteľstiev sa v každej obci vytvárajú viacmandátové volebné obvody, v ktorých sa volia poslanci väčšinovým volebným systémom. Následne sa v týchto viacmandátových obvodoch volia poslanci pomerne k počtu obyvateľov, avšak najviac 12 poslancov v rámci jedného volebného obvodu. V mestách, ktoré majú mestské časti (t. j. Bratislava a Košice), je možné utvoriť aj jednomandátové volebné obvody, ale iba v prípade, ak na počet obyvateľov mestskej časti pripadá iba jeden poslanec. Ak nastane v nejakej obci prípad, že sa má zvoliť iba 12 alebo menej poslancov, je možné utvoriť iba jeden volebný obvod. Počet volebných obvodov, ako aj počet poslancov v nich určuje obecné, respektíve mestské zastupiteľstvo. Avšak najneskôr 65 dní pred voľbami. Komunálne voľby vyhlasuje predseda Národnej rady Slovenskej republiky. Deň konania komunálnych volieb musí byť známy najneskôr 90 dní pred ich konaním (Orosz a kol., 2015).

Pri komunálnych voľbách stojí za zmienku spomenúť aj činnosť legislatívneho zboru, ktorá bola v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky. Poslanci Národnej rady Slovenskej republiky počas legislatívneho procesu schválili cez poslanecký pozmeňujúci návrh ustanovenie, v ktorom v stručnosti požadovali ako podmienku kandidatúry na funkciu primátora mesta a starostu obce minimálne stredoškolské vzdelanie. V prípade, žeby osoba, ktorá chce na túto funkciu kandidovať, danú požiadavku nespĺňala, nemohla by predložiť platnú kandidatúru a kandidovať na túto funkciu. Následne sa po tomto kroku spustila ako verejná, tak aj odborná vlna kritiky. Z radov vtedajších zákonodarcov sa rozhodlo dňa 15. januára 2015 podať návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky 35 opozičných poslancov na

čele s Danielom Lipšicom. V predloženom návrhu apelovali predovšetkým na porušenie ústavných práv a pripomínali všeobecnosť volebného práva. Následne dňa 22. marca 2017 na neverejnom zasadnutí Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol v prospech podávateľov návrhu a tvrdí, že „*napadnutá právna úprava bola podrobená testu proporcionality, v rámci ktorého sme dospeli k záveru, že získaním minimálneho stredného vzdelania podľa § 16 ods. 4 školského zákona nie je vhodným prostriedkom na dosiahnutie cieľa spočívajúceho v dodržiavaní právneho poriadku zo strany osôb vykonávajúcich funkciu starostu obce, resp. primátora mesta.*“ Zároveň podotkol, že „*zavedenie vzdelanostného cenzu ako predpokladu pre možnosť kandidovať vo voľbách a byť volený na funkciu starostu obce (primátora mesta) nepredstavuje nevyhnutný prostriedok pre zabezpečenie riadneho výkonu funkcie starostu obce, resp. primátora mesta je možné dosiahnuť aj prostredníctvom iných opatrení, ako len získaním aspoň stredného vzdelania podľa § 16 ods. 4.*“ (Ústavný súd Slovenskej republiky, 2017). Rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky v danej veci bolo jednoznačné, zákon, ktorý bol prijatý v zákonodarnom zbore, je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky.

4.1 Voľby do orgánov samosprávy obcí 1990

Komunálne voľby sa konali dva po sebe nasledujúce dni, 23. a 24. novembra 1990. Historicky predstavovali prvé slobodné voľby poslancov zastupiteľstiev, starostov obcí a primátorov miest, ktoré prebehli po páde komunistického režimu. Vo voľbách odovzdalo svoj hlas 63,75% z 3 661 717 oprávnených voličov. Táto účasť doposiaľ v rámci komunálnych volieb na Slovensku prekonaná nebola, preto ich možno považovať za najúspešnejšie z hľadiska účasti (Štatistický úrad SR, 2020).

Tabuľka č. 28: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 1990

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Komunistická strana Slovenska - Slovenská demokratická ľavica	660	24,20
2.	Kresťanskodemokratické hnutie	541	19,80
3.	Verejnosc' proti násiliu	477	17,50
4.	Nezávislí kandidáti	454	16,60
5.	Bez politickej príslušnosti	192	7,00
6.	Spolužitie (ESWS)	102	3,70
7.	Nemá uvedenú pol. príslušnosť	61	2,20
8.	Slovenská národná strana	43	1,60
9.	Hnutie poľnohospodárov SR	43	1,60

10.	Demokratická strana	37	1,40
-	Ostatné politické strany a politické koalície	116	4,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Výsledky zvolených starostov obcí, primátorov miest a mestských častí mali „nádych“ nie dávno rozpadnutého režimu, kedy najväčšie zastúpenie v radoch primátorov miest a starostov obcí mala práve Kominunistická strana Slovenska spolu so Slovenskou demokratickou ľavicou. Počet primátorov a starostov tejto koalície strán bol 660, čo predstavovalo 24,20% z celkového počtu. Následne druhé najvyššie zastúpenie mala strana Kresťanskodemokratické hnutie s 541 poslancami (19,80%). Treťou stranou, ktorá získala najviac primátorov miest a starostov obcí, bola práve strana, ktorá sa vo veľkej miere pričínala o pád bývalého režimu, Verejnosť proti násiliu mala zastúpenie v 477 mestách či obciach čo predstavovalo 17,50% z celkového počtu odovzdaných hlasov. Za zmienku stojí zaujímavosť umiestnenia nezávislých kandidátov, pretože prvé slobodné voľby boli zároveň aj poslednými, kedy prvenstvo vo voľbách starostov obcí a primátorov miest nepatrilo práve nezávislým kandidátom.

Tabuľka č. 29: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 1990

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Kresťanskodemokratické hnutie	10564	27,40
2.	Verejnosť proti násiliu	7844	20,40
3.	Komunistická strana Slovenska – Slovenská demokratická ľavica	5252	13,60
4.	Bez politickej príslušnosti	3236	8,40
5.	Spolužitie (ESWS)	2417	6,30
6.	Nezávislí kandidáti	1702	4,40
7.	Slovenská národná strana	1233	3,20
8.	Hnutie poľnohospodárov SR	1177	3,10
9.	Nemá uvedenú politickú príslušnosť	1173	3,00
10.	Maďarské kresťanskodemokratické hnutie	1153	3,00
-	Ostatné politické strany a politické koalície	2739	7,12

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

V zastupiteľstvách miest a obcí získali najviac mandátov poslanci s politickou príslušnosťou Kresťanskodemokratického hnutia v počte 10 564, čo predstavuje 27,40% z celkového počtu zvolených poslancov. Na druhom mieste s 7844 poslancami sa umiestnila

strana Verejnosť proti násiliu, jej kandidáti dostali dôveru od 20,40% zúčastnených voličov. Nasledovala koalícia strán Komunistická strana Slovenska spolu so Slovenskou demokratickou ľavicou so ziskom 5252 poslancov, čo percentuálne vyjadruje dôveru od 13,60% voličov. Všetky ďalšie politické subjekty, ktoré sa umiestnili za vyššie spomenutými stranami získali dôveru od voličov menšiu ako 10%.

4.2 Voľby do orgánov samosprávy obcí 1994

V poradí prvé voľby do orgánov samosprávy obcí v ére samotej Slovenskej republiky sa konali rovnako ako predošlé v roku 1990, dva po sebe nasledujúce dni a to 18. a 19. novembra 1994. Volebná účasť bola 52,42% z 3 859 180 zaregistrovaných voličov, v porovnaní s voľbami v roku 1990 predstavovala pokles o viac ako 10%.

Najväčší záujem o komunálne voľby bol v okrese Svidník, kde volebná účasť presiahla hranicu 70-tich percent, naopak najnižší záujem prísť rozhodnúť o svojich zástupcoch bol v hlavnom meste, v Bratislave prišla k volebným urnám iba jedna tretina oprávnených voličov. V rámci celej Slovenskej republiky sa v 92 obciach komunálne voľby nekonali alebo v nich nebol zvolený starosta či dostatočný počet potrebných poslancov (Štatistický úrad SR, 2020).

Tabuľka č. 30: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 1994

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	800	28,48
2.	Strana demokratickej ľavice	502	17,87
3.	Hnutie za demokratické Slovensko	446	15,88
4.	Kresťanskodemokratické hnutie	415	14,77
5.	Spolužitie (ESWS)	131	4,66
6.	Hnutie poľnohospodárov SR	69	2,46
7.	Demokratická strana	62	2,21
8.	Maďarská občianska strana - MPP	62	2,21
9.	Slovenská národná strana	58	2,06
10.	Kresťanská sociálna únia Slovenska	58	2,06
-	Ostatné politické strany a politické koalície	191	7,34

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Voľby starostov obcí a primátorov miest v roku 1994 „odštartovali“ trend nezávislých kandidátov. So ziskom 28,48% vyhrali práve nezávislí kandidáti, za nimi nasledovala strana

Slovenská demokratická ľavica s 502 (17,87%) primátormi miest a starostami obcí. Hnutie za demokratické Slovensko malo zastúpenie v 446 (15,88%) mestách a obciach. Štvrté miesto v rámci počtu starostov a primátorov získalo Kresťanskodemokratické hnutie - 14,77%. Zvyšné strany mali oproti vyššie spomenutým politickým subjektom výrazne menej zástupcov.

Tabuľka 31: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 1994

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Hnutie za demokratické Slovensko	8005	22,78
2.	Kresťanskodemokratická strana	6920	19,69
3.	Slovenská demokratická ľavica	5498	15,65
4.	Nezávislý kandidáti	2664	7,58
5.	Spolužitie	2215	6,30
6.	Hnutie poľnohospodárov SR	1608	4,58
7.	Maďarské kresťanskodemokratické hnutie	1367	3,89
8.	Slovenská národná strana	1311	3,73
9.	Demokratická strana	1142	3,25
10.	Kresťanská sociálna únia Slovenska	842	2,40
-	Ostatné politické strany a politické koalície	3285	10,15

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Pri pohľade na počet zvolených poslancov podľa politického subjektu v rámci celého Slovenska možno konštatovať, že najviac zástupcov mala strana Hnutie za demokratické Slovensko s počtom 8005 (22,78%). Druhou najúspešnejšou politickou stranou vo voľbách v roku 1994 bola strana Kresťanskodemokratické hnutie so ziskom 6920 (19,69%) poslancov. Slovenská demokratická ľavica si delila 5498 kresiel v rámci zastupiteľstiev miest a obcí, čo predstavuje 15,65%.

4.3 Voľby do orgánov samosprávy obcí 1998

Už v poradí tretie voľby do orgánov samosprávy obcí od roku 1989 a druhé komunálne voľby v rámci samostatného Slovenska sa konali 18. a 19. decembra 1998. Celoslovenská účasť bola 53,95% z 4 025 000 oprávnených voličov, čo v porovnaní s predošlými komunálnymi voľbami v roku 1994 bola o viac ako jedno percento vyššia (Štatistický úrad SR, 2020).

Tabuľka č. 32: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 1998

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	816	28,20
2.	Hnutie za demokratické Slovensko	602	20,80
3.	Strana demokratickej ľavice	401	13,80
4.	Strana maďarskej koalície	224	7,70
5.	Kresťanskodemokratické hnutie	220	7,60
6.	Slovenská národná strana	114	3,90
7.	Strana občianskeho porozumenia	X *	2,20
8.	Demokratická strana	X *	2,10
9.	Demokratická únia Slovenska	X *	2,10
-	Ostatné politické strany a politické koalície	X *	11,60

Zdroj: Horváth Peter, 2007 – vlastné spracovanie

* - nezistený údaj

Trend nezávislých kandidátov na primátorov miest a starostov obcí sa prejavil aj pri komunálnych voľbách v roku 1998, keď práve oni mali najviac zástupcov v slovenských mestách a obciach (816 poslancov – 28,20%). Za nimi nasledoval politický subjekt Hnutie za demokratické Slovensko (602 poslancov – 20,80%). Tretím najúspešnejším politickým subjektom bola Strana demokratickej ľavice (401 poslancov – 13,80%), ktorá zároveň uzatvára hranicu strán, ktoré získali viac ako 10% zástupcov v mestách a obciach.

Tabuľka č. 33: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 1998

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Hnutie za demokratické Slovensko	X *	23,00
2.	Strana demokratickej ľavice	X *	16,30
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	X *	12,10
4.	Strana maďarskej koalície	X *	10,60
5.	Nezávislí kandidáti	X *	9,00
6.	Slovenská národná strana	X *	6,00
7.	Demokratická strana	X *	3,70
8.	Demokratická únia	X *	2,40
9.	Strana občianskeho porozumenia	X *	2,30
-	Ostatné politické strany a politické koalície	X *	14,60
-	Ostatné politické strany a politické	X *	14,60

koalície

Zdroj: Horváth Peter, 2007 – vlastné spracovanie

* - nezistený údaj

Tak, ako aj v predošlých voľbách, najviac zástupcov spomedzi poslancov zastupiteľstiev miest a obcí mala strana Hnutie za demokratické Slovensko, a to 23,00%. So ziskom 16,30% nasledovala Strana demokratickej ľavice. Na treťom mieste sa umiestnilo so ziskom 12,10% Kresťanskodemokratické hnutie. Hranicu viac ako 10% uzatvára Strana maďarskej koalície, ktorej zástupcovia získali od voličov 10,60% dôveru.

4.4 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2002

V poradí tretie voľby do orgánov samosprávy obcí v ére samostatného Slovenska sa konali 6. a 7. decembra 2002. Volebná účasť prvýkrát v rámci komunálnych volieb nepresiahla hranicu 50%, k volebným urnám prišlo iba 49,51% z 4 177 546 oprávnených voličov. Politologička Soňa Szomolányi sa vyjadrila, že v porovnaní s parlamentnými voľbami, tieto komunálne voľby budú viac o osobnostiach ako o politických stranách, „dôležitý je pritom faktor veľkosti sídla – čím je menšia obec či mesto, tým je aj menej rozhodujúca stranícka voľba“ (TASR, 2002).

Tabuľka č. 34: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2002

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	951	32,66
2.	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	384	13,19
3.	Strana maďarskej koalície	233	8,00
4.	Kresťanskodemokratické hnutie	206	7,07
5.	Strana demokratickej ľavice	128	4,39
6.	Slovenská demokratická a kresťanská únia	127	4,36
7.	SMER	68	2,33
8.	Aliancia nového občana	59	2,02
9.	Kresťanskodemokratické hnutie, Slovenská demokratická strana	46	1,58
10.	Slovenská národná strana	38	1,30
-	Ostatné politické strany a politické koalície	671	23,10

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

V decembrových komunálnych voľbách mali najväčšie zastúpenie, rovnako ako pri predošlých, nezávislí kandidáti (951 starostov a primátorov – 32,66%). S výrazne menším ziskom percent nasledovala Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko (384 primátorov a poslancov – 13,19%). Treťou najúspešnejšou stranou v rámci starostov a primátorov bola Strana maďarskej koalície (233 – 8%).

Tabuľka č. 35: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2002

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	3564	16,59
2.	Kresťanskodemokratické hnutie	2904	13,52
3.	Nezávislí kandidáti	2892	13,46
4.	Strana maďarskej koalície	2050	9,54
5.	Strana demokratickej ľavice	1619	7,53
6.	Slovenská demokratická a kresťanská únia	1066	4,96
7.	SMER	968	4,50
8.	Slovenská národná strana	673	3,13
9.	Aliancia nového občana	626	2,91
10.	Komunistická strana Slovenska	460	2,14
-	Ostatné politické strany a politické koalície	4655	21,72

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Pri počte zvolených poslancov do obecných a mestských zastupiteľstiev mala najviac zástupcov Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko, v počte 3564 (16,59%). Druhou najúspešnejšou stranou so ziskom 2904 (13,52%) bolo Kresťanskodemokratické hnutie. Na treťom mieste v počte zvolených poslancov sa umiestnili nezávislí kandidáti, ktorých bolo zvolených 2892, čo predstavuje 13,46%.

4.5 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2006

Voľby do orgánov samosprávy obcí v roku 2006 sa konali 2. decembra v spomínanom roku. V porovnaní s predošlými komunálnymi voľbami bola zmena v tom, že sa nekonali dva dni, ale iba jeden deň. Účasť ani pri týchto voľbách neprekvapila a potvrdil sa trend upadajúcej účasti voličov. K volebným urnám sa rozhodlo prísť presne 47,65% zo 4 306 280 oprávnených voličov, čo je o necelé dve percentá menej ako v predchádzajúcich komunálnych voľbách. Čo sa týka účasti v mestách, tak sa oproti voľbám v roku 2002 zvýšila, naopak

v obciach účasť klesla. Najvyššia účasť bola vo volebnom obvode Námestovo (60,22%), naopak najnižšia účasť bola v Košiciach (26,54%) (Štatistický úrad SR, 2020).

Tabuľka č. 36: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2006

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	895	30,83
2.	SMER – sociálna demokracia	419	14,43
3.	Strana maďarskej koalície – MKP	215	7,40
4.	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko	212	7,30
5.	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko, Slovenská národná strana, SMER – sociálna demokracia	197	6,78
6.	Kresťanskodemokratické hnutie	162	5,58
7.	Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	129	4,44
8.	Slovenská národná strana	85	2,92
9.	Kresťanskodemokratické hnutie, Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	69	2,37
10.	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko, SMER – sociálna demokracia	68	2,34
-	Ostatné politické strany a politické koalície	452	14,89

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

V komunálnych voľbách v roku 2006 bolo celkovo zvolených 2903 primátorov miest a starostov obcí. Z toho bolo až 895 (30,83%) nezávislých kandidátov. Spomedzi starostov a primátorov, ktorí kandidovali za jeden politický subjekt, bolo najviac zvolených za stranu SMER – sociálna demokracia, a to 419, čo predstavuje 14,43%. Na ďalšom mieste sa umiestnila Strana maďarskej koalície – MKP, ktorá mala svojich zástupcov na čele 215 miest a obcí na Slovensku.

Tabuľka č. 37: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2006

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	SMER – sociálna demokracia	4043	19,00
2.	Nezávislí kandidáti	3638	17,10
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	2605	12,24
4.	Ľudová strana – hnutie za demokratické Slovensko	2492	11,71
5.	Strana maďarskej koalície – MKP	1952	9,17
6.	Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana	1446	6,79
7.	Slovenská národná strana	1169	5,49
8.	Kresťanskodemokratické hnutie, Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana	613	2,88
9.	Ľudová strana – hnutie za demokratické Slovensko, Slovenská národná strana, SMER – sociálna demokracia	470	2,20
10.	Slovenská národná strana, SMER – sociálna demokracia	310	1,45
-	Ostatné politické strany a politické koalície	2534	11,23

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Zvolených bolo 15 037 poslancov, ktorí kandidovali za jeden politický subjekt, pričom najúspešnejšia bola strana SMER – sociálna demokracia so ziskom 4043 poslancov (19,00%). Za nimi sa umiestnili nezávislí kandidáti so ziskom 3638 poslancov (17,10%). Na ďalšom mieste nasledujú poslanci Kresťanskodemokratickej strany (2605 poslancov – 12,24%). Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko uzatvára politické subjekty, ktoré získali viac ako 10%, so ziskom 11,71% (2492 poslancov).

4.6 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2010

Komunálne voľby boli vyhlásené predsedom parlamentu a následne sa aj uskutočnili 27. novembra 2010. Účasť v rámci Slovenskej republiky ani pri týchto voľbách nepresiahla 50% hranicu, kedy k volebným urnám prišlo iba 49,69% oprávnených voličov. Najvyššou účasťou sa môže popýšiť obec Havranec v okrese Svidník, kde prišlo k volebným urnám 100% oprávnených voličov, naopak najmenej voličov prišlo odovzdať svoj hlas v obci Kremná (okres Stará Ľubovňa), kde bola účasť iba 15,85% (Štatistický úrad SR, 2020).

Tabuľka č. 38: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2010

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	979	33,67
2.	SMER – sociálna demokracia	599	20,60
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	161	5,53
4.	Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana	159	5,46
5.	Strana maďarskej koalície – MKP	129	4,43
6.	MOST-HÍD	95	3,26
7.	Ľudová strana – hnutie za demokratické Slovensko	78	2,68
8.	Kresťanskodemokratické hnutie, Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana	78	2,68
9.	Ľudová strana – hnutie za demokratické Slovensko, SMER – sociálna demokracia	73	2,51
10.	Slovenská národná strana	60	2,06
-	Ostatné politické strany a politické koalície	496	16,44

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Aj v týchto komunálnych voľbách patrilo prvenstvo nezávislým kandidátom, kedy práve oni boli zvolení na čelo až v 979 (33,67%) mestách a obciach. Za nimi sa s takmer 10 percentným prepadom umiestnila strana SMER – sociálna demokracia so ziskom 599 starostov a primátorov, čo predstavuje 20,60%. S veľmi veľkým odstupom od strany SMER – sociálna demokracia sa umiestnili starostovia a primátori s politickou príslušnosťou Kresťanskodemokratického hnutia (161 – 5,53%).

Tabuľka č. 39: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2010

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	4764	22,66
2.	SMER – sociálna demokracia	4576	21,76
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	2591	12,32
4.	Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana	1772	8,43

5.	Ľudová strana – hnutie za demokratické Slovensko	1245	5,92
6.	Strana maďarskej koalície – MKP	1194	5,68
7.	Slovenská národná strana	938	4,46
8.	MOST-HÍD	908	4,31
9.	Kresťanskodemokratické hnutie, Slovenská demokratická a kresťanská únia – demokratická strana	251	1,19
10.	Sloboda a solidarita	212	1,00
-	Ostatné politické strany a politické koalície	2569	11,60

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Vo voľbách v roku 2010 nastala v porovnaní s minulými, ktoré sa konali v roku 2006, zmena v prvenstve poslancov zastupiteľstiev. Keď v roku 2006 mala najviac zástupcov v radoch poslancov strana SMER – sociálna demokracia, tak v roku 2010 túto stranu porazili nezávislí kandidáti so ziskom 4764 poslancov, čo predstavuje 22,66%. V len tesnom závесе za nimi nasledovala strana SMER – sociálna demokracia, ktorá mala zastúpenie v počte 4576 poslancov (21,76%). Tretie miesto z posledných komunálnych volieb potvrdilo Kresťanskodemokratické hnutie so ziskom 2591 poslancov (12,32%).

4.7 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2014

Komunálne voľby v roku 2014 sa konali 15. novembra. Volilo sa v 2926 obciach a mestách. Volebná účasť predstavovala 48,34% (Štatistický úrad SR, 2014).

V porovnaní s predchádzajúcimi voľbami - v roku 2010 - sa prihlásilo menej kandidátov na post starostov a primátorov. Jozef Vlčej sa k tejto situácii vyjadril nasledovne: „Z jedného pohľadu je to určitý nezájem občanov o politiku a celkovo o veci verejné. Súčasne občania pociťujú pri potenciálnej kandidatúre väčšiu mieru zodpovednosti ako v minulých rokoch“ (Vedecký obzor, 2015, s. 15). Môžeme poznamenať, že v komunálnych voľbách 2014 sme boli svedkami čiastočnej generačnej obmeny, ktorá sa prejavila na postoch primátorov slovenských miest. Za spomenutie jednoznačne stojí i víťazstvo 32-ročného Petra Bročku, ktorý kandidoval ako nezávislý kandidát v Trnave.

Tabuľka č. 40: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2014

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	1104	37,95
2.	SMER – sociálna demokracia	847	29,11
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	122	4,19

4.	Strana maďarskej koalície – MKP	107	3,67
5.	MOST-HÍD	87	2,99
6.	Kresťanskodemokratické hnutie, SMER-SD	68	2,33
7.	SIETĚ	52	1,78
8.	Slovenská národná strana, SMER-SD	50	1,71
9.	Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	48	1,65
10.	Slovenská národná strana	41	1,40
-	Ostatné politické strany a politické koalície	383	12,54

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Najúspešnejšími boli nezávislí kandidáti, počet primátorov a starostov bol 1104, čo vyjadruje 37,95%. Na druhom mieste sa umiestnili kandidáti strany SMER – sociálna demokracia v 847 obciach či mestách, čo predstavuje 29,11%. Strana, ktorá si mohla pripísať tretie miesto, bola strana Kresťanskodemokratické hnutie, ktorá získala 122 postov (4,19%).

Tabuľka č. 41: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2014

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	6000	28,91
2.	SMER – sociálna demokracia	5123	24,68
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	2190	10,55
4.	Strana maďarskej koalície – MKP	1151	5,54
5.	Slovenská národná strana	841	4,05
6.	MOST-HÍD	829	3,99
7.	Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana	816	3,93
8.	SIETĚ	660	3,18
9.	Strana demokratického Slovenska	336	1,61
10.	NOVA	252	1,21
-	Ostatné politické strany a politické koalície	2555	11,30

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Na rozdiel od predchádzajúcich volebných období prišlo v zastupiteľstvách miest a obcí k zmene, keďže voliči prestali mať dôveru ku kandidátom so straníckou orientáciou. Najviac mandátov získali práve nezaradení poslanci bez politickej orientácie, v počte 6000, čo predstavuje 28,91% z celkového počtu zvolených poslancov. Na druhom mieste, s 5123 poslancami, sa umiestnila strana SMER – sociálna demokracia, ktorá ovládla aj parlamentné

voľby v predošlých rokoch. Jej kandidáti získali 5123 mandátov, čo predstavuje 24,68% zúčastnených voličov. Na treťom mieste, s veľkou stratou oproti predstaviteľom prvých dvoch strán, skončili poslanci Kresťanskodemokratického hnutia so ziskom 2190 poslancov, čo percentuálne vyjadruje 10,55%.

4.8 Voľby do orgánov samosprávy obcí 2018

Komunálne voľby sa konali v sobotu 10. novembra 2018 v 2919 obciach Slovenskej republiky. Boli to prvé voľby po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice. Táto vražda výrazným spôsobom poznačila politickú situáciu na Slovensku. V zoznamoch bolo konkrétne zapísaných 4 494 400 voličov (Štatistický úrad SR, 2018).

Tieto komunálne voľby boli prvými, ktoré prebiehali podľa nového volebného zákona prijatého v roku 2014. Na túto skutočnosť upozornil aj Peter Novotný z mimovládnej organizácie Občianske oko: „Platí nový volebný kódex, kde sú upravené všetky pravidlá pre voľby a referendá spolu v jednom zákone. Nové pravidlá pre financovanie a vedenie volebnej kampane, pre moratóriá, sú upravené podobne pre rôzne typy volieb. V aktuálnych komunálnych voľbách sa tieto pravidlá uplatňujú po prvýkrát, takže bude zaujímavé vyhodnotiť ich uplatňovanie potom, ako voľby prebehnú“ (TASR, 2018).

Taktiež Novotný spomenul v rozhovore pre TASR jednu z noviniiek, ktorou bola povinnosť pre kandidátov a politické strany, mať zriadený transparentný účet. Údaje o novelizácii volebného zákona, ktorá prebehla v roku 2014 môžeme vidieť v úvode tejto kapitoly.

Tabuľka č. 42: Počet a podiel zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2018

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených starostov obcí, primátorov miest, starostov mestských častí	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	1232	42,42
2.	SMER – sociálna demokracia	592	20,38
3.	Slovenská národná strana	160	5,50
4.	Kresťanskodemokratické hnutie	157	5,40
5.	Slovenská národná strana, SMER – sociálna demokracia	142	4,88
6.	MOST-HÍD	127	4,37
7.	Strana maďarskej koalície – MKP	115	3,96
8.	MOST-HÍD, Slovenská národná strana, SMER – sociálna demokracia	45	1,54
9.	MOST-HÍD,	41	1,41

	SMER – sociálna demokracia		
10.	MOST-HÍD, Strana maďarskej koalície – MKP	31	1,06
-	Ostatné politické strany a politické koalície	258	8,41

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Na základe údajov zo Štatistického úradu SR môžeme poznamenať, že nezávislí kandidáti sa umiestnili na prvom mieste v počte 1232, čo predstavuje 42,42%. Prvenstvo by mali politické strany vnímať ako varovanie, žeby mali sústrediť svoju pozornosť na prácu v regiónoch. Následne, na druhom mieste sa umiestnil SMER – sociálna demokracia, priazeň mu prejavilo 20,38% zo zúčastnených voličov. Treťou stranou bola Slovenská národná strana, ktorej prejavilo dôveru 5,50% voličov.

Tabuľka č. 43: Počet a podiel poslancov zvolených do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev podľa jednotlivých politických strán a nezávislých kandidátov za SR v roku 2018

	Názvy politických strán a nezávislí kandidáti	Počet zvolených poslancov do obecných, mestských, miestnych zastupiteľstiev	Podiel v %
1.	Nezávislí kandidáti	7301	35,36
2.	SMER – sociálna demokracia	3692	17,88
3.	Kresťanskodemokratické hnutie	2350	11,38
4.	Slovenská národná strana	1678	8,12
5.	Strana maďarskej koalície – MKP	1248	6,04
6.	MOST-HÍD	915	4,43
7.	Slovenská národná strana, SMER – sociálna demokracia	292	1,41
8.	SPOLU	285	1,38
9.	Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, Sloboda a solidarita	172	0,83
10.	NÁRODNÁ KOALÍCIA	151	0,73
-	Ostatné politické strany a politické koalície	2562	11,63

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

Podobne, ako vo volebnom období v roku 2014 v zastupiteľstvách miest a obcí mali voliči dôveru ku kandidátom bez straníckej orientácie, tí získali 7301 mandátov, čo predstavuje 35,36% z celkového počtu zvolených poslancov, čo značí nárast oproti predošlému obdobiu takmer o 8%. Na druhom mieste, s 3692 poslancami, sa umiestnili poslanci strany SMER – sociálna demokracia, čo predstavovalo dôveru od 17,88% zúčastnených voličov. Na tretej pozícii to boli predstavitelia Kresťanskodemokratického hnutia so ziskom 2350 poslancov, čo percentuálne vyjadruje 11,38% voličov.

4.9 Volebná účasť vo voľbách do orgánov samosprávy obcí

Voľby do orgánov samosprávy miest, obcí a mestských častí patria v rámci Slovenskej republiky k voľbám prvoradého významu. Ak porovnáme volebnú účasť s voľbami, ktoré sa konajú pri iných voľbách, zistíme, že je na podmienky Slovenskej republiky pomerne vysoká. V nižšie uvedenej tabuľke je uvedený rok konania volieb a percentuálna účasť voličov. Doposiaľ najvyššia volebná účasť na komunálnych voľbách bola v roku 1990, kedy svoj hlas odovzdalo až 63,75% voličov. Zatiaľ, čo do roku 2000 volebná účasť vo všetkých troch komunálnych voľbách presiahla hranicu päťdesiatich percent, po roku 2000 sa volebná účasť potáca na hranici polovice oprávnených voličov (50%). Takáto účasť je dokonca porovnateľná s účasťou v parlamentných alebo prezidentských voľbách a zároveň značne prevyšujúca regionálne voľby a voľby do Európskeho parlamentu. Grigorij Mesežnikov sa pokúsil vymedziť problém volebnej účasti: „*Faktor volebnej účasti priamo súvisí so schopnosťou kandidátov a politických strán osloviť voličov a mobilizovať ich na hlasovanie vo svoj prospech. Túto možnosť im poskytujú aktivity v rámci predvolebnej kampane, pričom intenzita, kvalita a efektivita týchto aktivít závisí aj od ich finančného zabezpečenia*“ (Mesežnikov a kol. 2015, s. 16).

Tabuľka č. 44: Volebná účasť v percentách v rámci komunálnych volieb na Slovensku 1990-2018

Rok konania komunálnych volieb	Účasť v %
1990	63,75
1994	52,42
1998	53,95
2002	49,51
2006	47,65
2010	49,69
2014	48,34
2018	48,67

Zdroj: Štatistický úrad SR, 2020 – vlastné spracovanie

5 Voľby do Európskeho parlamentu

Volebné pravidlá pre voľby do Európskeho parlamentu upravujú zákony č. 180/2014 Z. z. a č. 181/2014 Z. z., ktoré nahradili zákon č. 331/2003 Z. z. Vo voľbách do Európskeho parlamentu sa uplatňuje v Slovenskej republike pomerný volebný systém. Zákon ustanovil pre voľby do Európskeho parlamentu jeden viacmandátový obvod zahŕňajúci celé územie Slovenskej republiky. Európsky parlament má päťročné volebné obdobie. Slovenská republika má momentálne v Európskom parlamente 14 mandátov. Volebná klauzula pre politické strany a koalície je jednotne stanovená na 5 %. Ústavný zákon č. 323/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov ustanovil právomoc ústavného súdu preskúmať ústavnosť a zákonnosť volieb do Európskeho parlamentu a ustanovil tiež nezlučiteľnosť funkcie poslanca národnou radou s funkciou poslanca Európskeho parlamentu. (Orosz, 2015) Volebná kaucia pre voľby do Európskeho parlamentu je stanovená na 1 700 eur.

Právo voliť zástupcov do Európskeho parlamentu na území Slovenskej republiky má podľa zákona číslo 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov občan Slovenskej republiky, ktorý má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt, a občan iného členského štátu Európskej únie, ktorý má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt. Za poslanca Európskeho parlamentu môže byť zvolený občan Slovenskej republiky, ktorý najneskôr v deň konania volieb dovŕši 21 rokov veku, a má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt a občan iného členského štátu, ktorý najneskôr v deň konania volieb dovŕši 21 rokov veku, nebol zbavený práva byť volený v členskom štáte Európskej únie, ktorého je štátnym občanom, a má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt. Volič má k dispozícii dva prednostné hlasy. Ak voliči odovzdali platný hlas pre politickú stranu alebo koalíciu využili právo prednostného hlasu, dostane najskôr mandát ten z kandidátov, ktorý získal aspoň 3 % prednostných hlasov z celkového počtu platných hlasov odovzdaných pre politickú stranu alebo koalíciu.

Prekážkou aktívneho volebného práva je v zmysle § 6 zákona č. 180/2014 Z. z. zákonom ustanovené obmedzenie osobnej slobody z dôvodov ochrany verejného zdravia, Prekážky pasívneho volebného práva v zmysle § 6 zákona č. 180/2014 Z. z. tvoria a) výkon trestu odňatia slobody, b) právoplatné odsúdenie za úmyselný trestný čin, ak odsúdenie nebolo zahladené, c) pozbavenie spôsobilosti na právne úkony. (Orosz, Majerčák, 2015)

Pri prerozdeľovaní mandátov sa uplatňuje Hagenbach-Bischoffová volebná formula v čiastočne modifikovanej podobe. Mandáty v Európskom parlamente sa pridelujú politickým

stranám a volebným koalíciám, ktoré prekročili 5 %. Mandáty sa pridelujú v zmysle § 94 zákona č. 180/2014 Z. z. Súčet platných hlasov odovzdaných pre postupujúce politické strany alebo koalície postupujúce do ďalšieho sčítania sa vydeli počtom mandátov podľa § 86 ods. 1 zväčšeným o číslo jeden. Číslo, ktoré vyšlo týmto delením, zaokrúhlené na celé číslo je republikovým volebným číslom. Celkový počet platných hlasov, ktorý získala politická strana alebo koalícia, sa delí republikovým volebným číslom a politickej strane alebo koalícii sa pridelí toľko mandátov, koľkokrát je republikové volebné číslo obsiahnuté v súčte platných hlasov, ktoré táto politická strana alebo koalícia získala. Ak neboli pridelené všetky mandáty, tak štátna komisia pridelí tieto mandáty postupne tým politickým stranám alebo koalíciám, ktoré majú najväčší zostatok delenia. Pri rovnosti zostatkov hlasov sa pridelí mandát politickej strane alebo koalícii, ktorá získala väčší počet hlasov. Ak je aj počet hlasov rovnaký, rozhoduje žreb.

5.1 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2004

Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie, ktorý nastal 1. mája 2004 boli naplánované voľby do Európskeho parlamentu na 13. júna. Slovenskej republike bolo v Európskom parlamente vyhradených 14 poslaneckých mandátov. Slovensko sa v európskom spoločenstve uviedlo jednou z najnižších účastí z celej Európskej únie. K urnám prišlo odovzdať svoj hlas iba necelých 17 % voličov. Bol to paradox, pretože dôveryhodnosť a podpora Európskej únie na Slovensku dosahovala v prieskumoch až 80 %, čo bol najvyšší výsledok spomedzi všetkých postkomunistických krajín. Vo volebnej kampani do európskych volieb absentovali diskusné relácie na verejnoprávnej televízii, čo bolo podľa mediálneho analytika Andreja Školkaya zlyhaním manažmentu Slovenskej televízie. Školkay označil tiež kampaň za vágnu s prázdnyimi heslami. Žiadna zo strán nebola schopná dostatočne zmobilizovať svojich voličov. (SITA, 2004)

Formálnym víťazom volieb do Európskeho parlamentu sa stala najsilnejšia vládna strana SDKÚ Mikuláša Dzurindu, ktorá voľby vyhrala o necelých štyristo hlasov pred Mečiarovým HZDS. Na tretej priečke skončil s malým odstupom Smer a štvrté miesto obsadilo Kresťanskodemokratické hnutie. Poradie na prvých štyroch miestach bolo vzácné vyrovnané a strany skončili v rozmedzí jedného percentuálneho bodu. Dvoch zástupcov získala na 5 rokov aj SMK. Za SDKÚ sa europoslancami stali Milan Gaľa, Zita Pleštinská a legendárny hokejista Peter Šťastný. Mandáty za ES-HZDS získali Peter Baco, Irena Belohorská a Sergej Kozlík. Stranu Smer v EP zastupovali Monika Beňová, Miloš Koterec a Vladimír Maňka. Voliči KDH zvolili Jána Hudackého, Miroslava Mikolášika a Annu Záborskú. Dvaja zvolení

zástupcovia SMK boli Edit Bauer a Árpád Duka-Zolyomi. Eurovoľby 2004 boli poslednými voľbami, ktoré nevyhral Smer až do Eurovoľieb 2019. (Vlčej, 2016)

Tabuľka č. 45: Výsledky voľieb do Európskeho parlamentu v roku 2004

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Slovenská demokratická a kresťanská únia (SDKÚ)	119 954	17,09 %	3
Ludová strana – Hnutie za demokratické Slovensko (ĽS – HZDS)	119 582	17,04 %	3
Smer	118 535	16,89 %	3
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	113 655	16,19 %	3
Strana maďarskej koalície (SMK)	92 927	13,24 %	2

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

5.2 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2009

Druhé voľby do Európskeho parlamentu sa konali v roku 2009. Po rozšírení Európskej únie o Rumunsko a Bulharsko bol Slovenskej republike odobraný jeden mandát v Európskom parlamente pre volebné obdobie 2009 – 2014. Volebná účasť sa oproti prvým eurovoľbám zvýšila. Napriek tomu bolo necelých 20 % zúčastnených voličov najnižšou účasťou spomedzi všetkých krajín Európskej únie. Témou kampane európskych voľieb bolo ďalšie smerovanie EÚ. Smer a HZDS zastávali postoj deklaratívnych euroentuziastov podporujúci Lisabonskú zmluvu, avšak s možnosťou zachovania určitých kompetencií v oblasti domácej ekonomiky. Eurooptimistické postoje zastávali v SDKÚ a v SMK. Presadzovali Lisabonskú zmluvu, avšak požadovali zachovanie dostatočného priestoru v domácej politike so silnou transatlantickou orientáciou v zahraničnej politike. Prílišnej unifikácie európskych politík sa obávali v novej strane SaS, ktorí nepodporovali Lisabonskú zmluvu. Zastávali eurorealistické postoje. Umiernení europesimisti boli v KDH. Nepodporovali Lisabonskú zmluvu ani prílišnú eurointegráciu. (Mesežnikov, 2009)

Voľby vyhrala strana Smer, ktorá získala až 5 poslaneckých mandátov, ktoré obsadili Monika Flašíková-Beňová, Boris Zala, Vladimír Maňka, Monika Smolková a Katarína Neveďalová. Na druhej pozícii skončila Slovenská demokratická a kresťanská únia. Oproti predchádzajúcemu volebnému obdobiu prišli o jeden mandát a obsadili dvoch poslancov. Europoslancom sa stal bývalý minister zahraničných vecí Eduard Kukan a post poslanca obhájil Peter Šťastný. Takmer rovnaký výsledok zaznamenala Strana maďarskej koalície, ktorá si udržala dvoch poslancov. Do lavíc v EP opätovne zasadla Edit Bauer, ktorú doplnil Alajos Mészáros. Jedného poslanca stratilo aj KDH, ktoré získalo dvoch europoslancov. Po

druhýkrát sa stali europoslancami Anna Záborská a Miroslav Mikolášik. Zaujímavosťou je, že obaja sa dostali do europarlamentu vďaka prednostnému hlasovaniu, keďže na kandidátnej listine boli na číslach 3 a 4. Za HZDS do europarlamentu opäť nastúpil Sergej Kozlík. Prvýkrát získala mandát v EP aj SNS za ktorú sa stal poslancom Jaroslav Paška. Tesne sa do Európskeho parlamentu nedostala SaS. (ČTK, 2009)

Tabuľka č. 46: Výsledky volieb do Európskeho parlamentu v roku 2004

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Smer – SD	264 722	32,01 %	5
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS)	140 426	16,98 %	2
Strana maďarskej koalície (SMK)	93 750	11,33 %	2
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	89 905	10,87 %	2
Ludová strana – Hnutie za demokratické Slovensko (LS – HZDS)	74 241	8,97 %	1
Slovenská národná strana (SNS)	45 960	5,55 %	1

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

5.3 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2014

V období 2014 – 2019 zostalo Slovenskej republike 13 mandátov v Európskom parlamente. Kampaň k európskym voľbám v roku 2014 bola nevýrazná. Výraznejšiu kampaň robili strany, ktoré sa pohybovali v prieskumoch verejnej mienky okolo prahu zvoliteľnosti. Nezvyčajnú taktiku zvolila do volieb strana Sloboda a Solidarita, za ktorú kandidoval do Európskeho parlamentu jej predseda Richard Sulík. Slovensko sa po voľbách dostalo na titulky európskych denníkov, keď dosiahlo len 13 % volebnú účasť. Jednalo sa o historický rekord spomedzi krajín EÚ. (Stupňan, 2014)

Vo voľbách zvíťazila strana Smer, avšak s nižším ziskom ako sa očakávalo. Smer získal vo voľbách 24 %, čo znamenalo zisk štyroch mandátov v Európskom parlamente. Tie obsadili Monika Flašíková-Beňová, Vladimír Maňka, Boris Zala a Monika Smolková. Na druhej pozícii skončilo KDH, ktoré vďaka stabilnej voličskej základni získalo viac ako 13 % a udržalo si dva mandáty. Tretie volebné obdobie mali právo absolvovať Anna Záborská a Miroslav Mikolášik. Nárok na dva mandáty malo aj SDKÚ-DS. Miesta v EP obsadili Ivan Štefanec a opäť Eduard Kukan. Premiérovo sa do Európskeho parlamentu v svojich prvých eurovoľbách dostalo hnutie OĽaNO za ktoré do európskych lavíc zasadol Branislav Škripek. Jana Žitňanská získala mandát pre hnutie NOVA Daniela Lipšica. Predseda Slobody

a solidarity zmobilizoval voličov SaS a získal mandát v európskom poslaneckom zbore. Do Európskeho parlamentu sa dostali aj obe strany, ktoré zastupujú maďarskú menšinu na Slovensku. Pre SMK bol zisk jedného mandátu najhorším výsledkom v histórii. Zvoleným zástupcom SMK v Európskom parlamente bol Pál Csáky. Za Most-Híd sa do Európskeho parlamentu dostal József Nagy. (SITA, 2014)

Tabuľka č. 47: Výsledky volieb do Európskeho parlamentu v roku 2014

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
Smer – SD	135 089	24,09 %	4
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	74 108	13,21 %	2
Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ-DS)	43 467	7,75 %	2
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽaNO)	41 829	7,46 %	1
NOVA – Konzervatívni demokrati Slovenska – Občianska konzervatívna strana	38 316	6,83 %	1
Sloboda a Solidarita (SaS)	37 376	6,66 %	1
Strana maďarskej koalície (SMK)	36 629	6,53 %	1
Most-Híd	32 708	5,83 %	1

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

5.4 Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019

Volebná kampaň pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019 bola v znamení všeobecnej zhody strán o zvýšenie volebnej účasti. Slovenská republika mala vyhradených 14 miest z ktorých sa 13 obsadí po voľbách a štrnásty zástupca zasadne do EP po Brexite. Na eurovoľby sa najviac pripravovala koalícia strán Progresívne Slovensko a Spolu. Koalícia chcela využiť vzrast preferencií, ktoré im začali stúpať po zvolení Zuzany Čaputovej za prezidentku SR. Smer okrem Moniky Beňovej stavil aj na ďalšieho známeho politika strany Miroslava Číža. V kampani zvýrazňovali dôležitosť suverenity rozhodovania v migračnej politike jednotlivých členských krajín. Na eurovoľby sa výrazne zmobilizovali radikáli z Kotlebovej Ľudovej strany Naše Slovensko. Lídrom kandidátky bol Milan Uhrík, ktorý sa prezentoval ako dvojka strany. (Gabrižová, Geist, Koreň, 2019)

KDH výrazne omladilo kandidátnu listinu, keď už za stranu nekandidovali poslanci, ktorí zastupovali stranu počas prvých troch volebných období Miroslav Mikolášik a Anna Záborská. Dvojku strany nasadila do volieb do Európskeho parlamentu aj SaS, keď sa na čelo

kandidátky postavila podpredsedníčka Národnej rady Lucia Ďuriš-Nicholsonová. Netradičnú kampaň odštartoval pred eurovoľbami líder Obyčajných ľudí Igor Matovič, ktorý sa rozhodol kandidovať do EP s odôvodnením, že ak získa 50 000 prednostných hlasov, tak zostane poslancom NR SR. Nakoniec sa rozhodol v kampani odstúpiť a podporiť Petra Polláka. (TASR, 2019)

Volebná účasť sa oproti voľbám v roku 2014 zvýšila takmer o 10 %. Volieb sa zúčastnilo 22,74 % oprávnených voličov. Po desiatich rokoch vyhrala voľby na Slovensku iná politická strana (v tomto prípade koalícia) ako Smer-SD. Víťazom eurovolieb sa stala koalícia strán Progresívne Slovensko – Spolu. PSS získali 20 %, čo znamenalo 4 mandáty v EP. Dva mandáty získali progresívci a dva získala strana Spolu. Tieto posty obsadili Michal Šimečka, Martin Hojsík, Vladimír Bilčík a Michal Wiezik. Smer – sociálna demokracia získala 3 poslanecké kreslá, ktoré obsadili Monika Beňová, Miroslav Číž a Robert Hajšel. Do EP sa dostali aj zástupcovia Milan Uhrík a Miroslav Radačovský z ĽSNS. Dva mandáty získalo aj KDĽ, ktoré patria Ivanovi Štefancovi a Miriam Lexmann. Za SaS do EP zasadli Lucia Ďuriš-Nicholsonová a Eugen Jurzyca. Prvým rómskym slovenským europoslancom sa stal Peter Pollák z OĽaNO.

Paradoxom volieb bol mandát Miriam Lexmann, ktorá musela čakať na Brexit kým zasadne do EP. Aj napriek tomu, že KDĽ získalo viac percent ako SaS, tak kvôli legislatívne zle definovanému nastaveniu matematickej formule obsadil Eugen Jurzyca druhý post skôr ako zástupkyňa KDĽ. *Volebný zákon bol totižto kvôli brexitu v zrýchlenom legislatívnom konaní novelizovaný a dostalo sa do neho matematicky nesprávne kritérium. Zjednodušil tak voličom poškodzovanie vlastnej strany. V §220a hovorí, že mandát sa odoberie tej strane, ktorá má najmenší zvyšok po delení.* (Kerekes, 2019) Strana ktorá získala viac hlasov musela čakať na mandát. Paradoxom bolo, že KDĽ muselo získať o 374 hlasov menej, aby Miriam Lexmann zasadla do europarlamentu hneď po voľbách. Na tento problém už pred eurovoľbami upozorňoval volebný geograf Daniel Kerekes, ktorý našiel vo volebnom systéme volieb do Európskeho parlamentu viacero chýb. (Kerekes, 2019)

Tabuľka č. 48: Výsledky volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019

Politická strana	Počet hlasov	Percentuálny zisk	Počet mandátov
PS – SPOLU	198 255	20,11 %	4
Smer –SD	154 996	15,72 %	3
Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS)	118 995	12,07 %	2
Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)	95 588	9,69 %	2
Sloboda a Solidarita	94 839	9,62 %	2
Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽaNO)	51 843	5,25 %	1

Zdroj: Vlastné spracovanie dát Štatistického úradu SR

6 Referendum na území SR

Samotná atraktivita inštitútu referenda je špecifická predovšetkým tým, že referendová otázka musí byť položená takým spôsobom, aby sa na ňu dalo odpovedať v jednoduchej forme – áno alebo nie. I keď, nie vždy je odpoveď jednoduchá, nevyhnutnosťou je rozhodnúť sa v prípade aktívnej participácie výlučne pre jednoznačnú odpoveď. Predmetom otázky môžu byť rozličné témy, ktoré odzrkadľujú predmet politického boja, naopak, predmetom referenda nemôžu byť základné práva a slobody, dane, odvody a štátny rozpočet. (Horváth – Machyniak, 2017).

V právnom poriadku Slovenskej republiky je inštitút referenda ukotvený v piatej hlave Ústavy Slovenskej republiky (Piata hlava – Zákonodarná moc, Druhý oddiel, Čl. 93-100). Spôsob akým sa vykonávalo referendum bol ukotvený v zákone č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda. Avšak, tento zákon bol na prelome rokov 2014 – 2015 nahradený zákonom č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov (konkrétne v § 196 - § 215).

Referendum môže byť:

- Obligatórne referendum: potvrdzuje ústavný zákon o vstupe do štátneho zväzku s inými štátmi alebo o vystúpení z tohto zväzku
- Fakultatívne referendum: možnosť vyhlásiť referendum v iných dôležitých otázkach verejného záujmu

Každý občan SR, ktorý má právo voliť do NR SR, má právo sa i zúčastniť na referende. Vyhlasuje ho prezident, ak sa uznesie NR SR, alebo, ak o to petíciou požiada aspoň 350 000 občanov, a to do 30 dní od prijatia petície alebo uznesenia NR SR. Prezident môže ešte pred vyhlásením referenda požiadať Ústavný súd SR o posúdenie, či predmet referenda je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom (30 - dňová lehota na vyhlásenie referenda neplynie). Návrh na uznesenie o vyhlásení referenda môže podať vláda SR alebo poslanci NR SR. Referendum sa vykoná do 90 dní od jeho vyhlásenia prezidentom SR, nemôže sa konať v období kratšom ako 90 dní pred voľbami do NR SR, avšak, môže sa konať v deň volieb do NR SR. Referendum v tej istej veci možno opakovať najskôr po uplynutí troch rokov od jeho vykonania. Návrhy prijaté v referende vyhlási NR SR. Referendum je platné, ak sa na ňom zúčastní nadpolovičná väčšina oprávnených voličov a ak bolo rozhodnutie prijaté nadpolovičnou väčšinou účastníkov referenda. Výsledok referenda môže NR SR zmeniť alebo zrušiť svojím ústavným zákonom po uplynutí troch rokov od jeho účinnosti.

6.1 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 22.10.1994

Po rozdelení Československa bolo toto referendum historicky prvým, vyhlásil ho prezident Michal Kováč. Spája sa predovšetkým s menom Jána Ľuptáka, ktorého strana koncom roku 1993 rozbehla petičnú akciu, jej cieľom bolo získať dostatočný počet podpisov, v kontexte iniciácie referenda. Referendum sa uskutočnilo na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „NR SR“), prijaté na návrh predsedu Združenia robotníkov Slovenska, Jána Ľuptáka. Referendová otázka bola formulovaná nasledovne:

„Súhlasíte, aby sa prijal zákon o preukazovaní finančných prostriedkov, ktoré boli použité pri dražbách a privatizácii?“

Najskôr je potrebné zamyslieť sa nad samotným významom otázky. Privatizácia síce predstavovala jednu z piliernych politických tém v danej dobe, i vzhľadom ku kritike voči tomuto procesu, podieľali sa na nej všetky strany stojace pri moci, do toho rátajúc tie, ktoré za referendum vypovedali v parlamente. Avšak, v kontexte nízkej účasti voličov, zahral svoju významnú rolu i fakt, že referendum bolo historicky prvým, s ktorým slovenskí voliči nemali doposiaľ skúsenosť. Taktiež termín jeho konania bol tesne po voľbách, čo mohlo na občanov pôsobiť, nie príliš pozitívne. Pred samotným konaním referenda bol prijatý zákon č. 221/1994 Zb. o preukazovaní pôvodu finančných prostriedkov pri privatizácii. A práve i táto skutočnosť mohla ovplyvniť nízku účasť voličov.

Vyvolanie referenda, v konečnom dôsledku, možno špecifikovať ako úspech Ľuptákovej strany, vzhľadom ku skutočnosti, že sa dopracovala k poslanceckým mandátom, dosiahla postavenie vládnej strany, čím naplnila svoj prioritný motív, ktorým bolo práve dostať sa do povedomia (Spáč, 2010).

Tabuľka 49: Výsledky referenda (22.10.1994)

Dátum konania	22.10.1994
Téma referenda	Prijatie zákona o preukazovaní pôvodu financií použitých pri dražbách a privatizácii
Celková účasť	19,96 %
Hlasy „ÁNO“	93,60 %
Hlasy „NIE“	3,90 %
Výsledok referenda	Pre nízku účasť neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

6.2 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 23. – 24.5.1997

Druhé slovenské referendum, vyhlásené vtedajším prezidentom Michalom Kováčom, nebolo dôsledkom náhlych udalostí z kratšieho časového obdobia, ale predstavuje dlhšie časové pozadie, ktoré siaha až pred Ľuptákovu iniciatívu. Občania v ňom mali odpovedať na nasledujúce štyri otázky:

1. „Ste za vstup SR do NATO?“
2. „Ste za rozmiestnenie jadrových zbraní na území SR?“
3. „Ste za rozmiestnenie vojenských základní na území SR?“
4. „Súhlasíte, aby prezidenta SR volili občania SR podľa priloženého návrhu ústavného zákona priamo?“

Neistou bola však štvrtá otázka referenda, pre vtedajšiu koalíciu a opozíciu, vzhľadom ku skutočnosti, že mali byť pôvodne dve samostatné referendá. Napokon musel vydať Ústavný súd SR verdikt o spore. 21. mája 1997 rozhodol, že príloha, v ktorej figuruje rozhodnutie prezidenta SR o vyhlásení referenda pri otázke týkajúcej sa priamej voľby hlavy štátu kladie odpor zákonu o postupe vykonávania referenda, i článku 100 ústavy. V ten istý deň dal vytlačiť, minister vnútra Gustáv Krajčí, hlasovacie lístky, na ktorých boli len tri otázky, týkajúce sa bezpečnostnej problematiky. Ústredná komisia pre referendum sa 25. mája 1997 uzniesla, že právoplatné hlasovacie lístky, na ktorých boli všetky štyri otázky, neboli občanom doručené, čo spôsobila, že referendum bolo zmarené. Ústavný súd vydal 6. februára 1998 nový verdikt, na podnet poslanca Ivana Šimka, ktorý deklaroval, že minister Krajčí porušil základné a ústavné práva občanov SR, na základe svojho konania a postupov súvisiacich s referendom (Spáč, 2010).

Tabuľka 50: Výsledky referenda (23. – 24.5.1997)

Dátum konania	23. – 24.5.1997
Téma referenda	Vstup SR do NATO a priama voľba prezidenta (otázka o priamej voľbe prezidenta napokon nebola súčasťou referenda)
Celková účasť	9,53 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 1	39,02 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 2	8,87 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 3	12,71 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 1	46,28 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 2	69,80 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 3	65,79 %
Výsledok referenda	Zmarené

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

6.3 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 25. – 26.9.1998

Tretie referendum na Slovensku bolo iniciované zo strany HZDS, tesne pred voľbami do NR SR. Volebné preferencie signalizovali, že doteraz vládnuca strana bude mať pravdepodobne problém dosiahnuť dostatočný počet hlasov pre účasť vo vláde. V petičnej akcii bolo jej snahou získať čo najväčší počet podpisov, čo sa jej i podarilo, referendum bolo vyhlásené vládou, vzhľadom ku skutočnosti, že SR v tomto čase nemala prezidenta. Občanom bola v referende položená otázka:

„Ste za to, aby Národná rada Slovenskej republiky prijala ústavný zákon, ktorým sa zakáže privatizácia týchto strategických podnikov:

- 1. Západoslovenské energetické závody, š.p., Bratislava,*
- 2. Stredoslovenské energetické závody, š.p., Žilina,*
- 3. Východoslovenské energetické závody, š.p., Košice,*
- 4. Slovenský plynárenský priemysel, š.p., Bratislava,*
- 5. Slovenské elektrárne, a.s., Bratislava,*
- 6. Transpetrol, a.s., Bratislava?“*

V konečnom dôsledku môžeme poznamenať, že i napriek pomerne vysokému počtu voličov (44,25 %), porovnávajúc s predchádzajúcimi referendumami, nestačil tento podiel na to, aby referendum bolo platné. Prevažná väčšina voličov nesúhlasila s privatizáciou strategických podnikov. Konanie referenda bolo v deň volieb, čo bol správny krok pre zvýšenie počtu voličov, avšak, pre toto aktuálne referendum, nepostačujúcim krokom.

Tabuľka 51: Výsledky referenda(25. – 26.9.1998)

Dátum konania	25. – 26.9.1998
Téma referenda	Neprivatizácia strategických podnikov
Celková účasť	44,25 %
Hlasy „ÁNO“	80,48 %
Hlasy „NIE“	14,99 %
Výsledok referenda	Pre nízku účasť neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

6.4 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 11.11.2000

V roku 1998 po voľbách prišlo k viacerým udalostiam, ktoré určitým spôsobom prispeli k ďalšiemu referendu, tentokrát referendum o predčasných voľbách. Prelomovým faktom bolo, že tieto voľby spôsobili zmenu vlády, čo mohlo vzbudiť frustráciu povolebnej opozície.

Taktiež prezidentovo odmietnutie referenda, ktoré iniciovalo HZDS v roku 1999, neprispelo k upokojeniu situácie. Podstatný faktor zohrali reformy, ktoré boli zavedené novou vládou a väčšina obyvateľstva ich nevnímala práve pozitívne. Začiatkom roka 2000 sa rozhodli rozbehnúť, vtedajšie opozičné strany HZDS a SNS, petičnú akciu, účelom bolo vyzbieranie dostatočného množstva podpisov pre iniciáciu referenda, ktorého podstatou mala byť otázka predčasných volieb. Referendová otázka znela:

„Ste za to, aby sa Národná rada Slovenskej republiky uzniesla na ústavnom zákone: Volebné obdobie NR SR zvolenej v roku 1998, sa končí dňom volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, ktoré sa vykonajú do 150 dní odo dňa vyhlásenia výsledkov referenda?“

Za predčasné voľby síce hlasovala väčšina zúčastnených, avšak, účasť voličov predstavovala len 20,03%, čo je opäť veľmi nízky podiel. Cítiť z počtu hlasov nespokojnosť s vtedajšou vládou koalíciou. I keď, otázne je, či v referende boli zastúpení rovnomerne voliči koalície a opozície, alebo skôr predpokladať vyššiu účasť opozičných prívržencov, vzhľadom k tomu, že referendum bolo iniciované práve nimi a opozícia skôr nabádala k účasti v referende a k hlasovaniu za predčasné voľby.

Tabuľka 52: Výsledky referenda(11.11.2000)

Dátum konania	11.11.2000
Téma referenda	Referendum o predčasných voľbách
Celková účasť	20,03 %
Hlasy „ÁNO“	92,74 %
Hlasy „NIE“	4,80 %
Výsledok referenda	Pre nízku účasť neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

6.5 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 16. – 17.5.2003

V tomto referende dostali občania SR možnosť vyjadriť svoj názor k zámeru krajiny vstúpiť do EÚ. Občanom bola položená nasledujúca otázka:

„Súhlasíte s tým, aby sa Slovenská republika stala členským štátom Európskej únie?“

Predmet tohto referenda predstavoval zjednotenie politických strán a hnutí na Slovensku, keďže všetky dôležitejšie strany a hnutia, taktiež i prezident SR podporovali vstup SR do EÚ. Zaujímavé je, že pozitívne hodnotili vstup SR do EÚ i cirkev a médiá. Na občanov bol istým spôsobom vyvíjaný tlak, aby sa referenda zúčastnili. Dokonca, samotné médiá neustále vyzývali občanov, aby sa zúčastnili hlasovania. Slovenská spravodajská televízia TA3, dve

hodiny pred ukončením referenda varovala, že účasť je nedostatočná, za to televízia Markíza vyzývalo priamo v titulkoch na obrazovke, aby sa občania zúčastnili, že je ešte čas. Týmito motivujúcimi neustálymi upozoreniami, i zo strany médií, sa určite prispelo k zvýšeniu účasti voličov, ale na strane druhej, niektorých voličov to mohlo i odradiť (Fiala – Pitrová, 2005). Po referende bolo prekvapujúcim zistením, že referenda sa zúčastnilo príliš malé percento mladých ľudí, i napriek tomu, že predovšetkým o ich budúcnosti sa v referende rozhodovalo.

Toto referendum môžeme považovať za prelomové v dejinách referenda na Slovensku. Po prvýkrát bola splnená podmienka potrebnej účasti na referende a dokázalo sa, že táto forma priamej demokracie je i na Slovensku reálne využiteľná.

Tabuľka 53: Výsledky referenda (16. – 17.5.2003)

Dátum konania	16. – 17.5.2003
Téma referenda	Referendum o vstupe SR do EÚ
Celková účasť	52,15 %
Hlasy „ÁNO“	92,46 %
Hlasy „NIE“	6,20 %
Výsledok referenda	Platné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor.

6.6 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 3.4.2004

Termín, v ktorom sa konalo 6. referendum na území SR sa spájal s termínom prezidentských volieb, predpokladala sa vyššia účasť voličov, vzhľadom na skutočnosť, že sa tento fakt, z referenda v roku 1998, osvedčil. Podobne, ako to bolo pred referendom v roku 2000, tak i teraz hrali významnú úlohu nepopulárne reformy vládnej koalície, ktorej cieľom bolo zaviesť opatrenia v rozličných oblastiach. Opatrenia sa týkali zdravotníctva, školstva, daní, verejného financovania, dôchodkov, či systému sociálneho zabezpečenia. Počas roka prebehlo veľa protestov a nátlakových akcií, avšak, aj napriek všetkým nepríjemnostiam, sa podarilo zrealizovať petičnú akciu, ktorá bola úspešná. Referendum obsahovalo túto konkrétnu otázku:

„Ste za to, aby poslanci prijali ústavný zákon o skrátení III. volebného obdobia NR SR tak, aby sa voľby do NR SR konali v roku 2004?“

Situácia bola veľmi komplikovaná, keďže sa snažili vládne strany mobilizovať voličov k voľbe ich prezidentského kandidáta, avšak, na strane druhej, nechceli, aby sa zúčastnili voliči referenda. Opozícia a Konfederácia odborových zväzov, sa naopak snažila podnecovať

k účasti rovnako na referende, ako i na prezidentských voľbách. Môžeme konštatovať, že v prvom kole prezidentských volieb účasť dosiahla takmer hranicu 48%, žiaľ, účasť na referende bola o čosi nižšia – 35,90%, preto referendum platné nebolo.

Tabuľka 54: Výsledky referenda (3.4.2004)

Dátum konania	3.4.2004
Téma referenda	Referendum o skrátení volebného obdobia
Celková účasť	35,86 %
Hlasy „ÁNO“	86,78 %
Hlasy „NIE“	11,93 %
Výsledok referenda	Pre nízku účasť neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

6.7 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 18.9.2010

Referendum, s tak širokou škálou otázok a s nesúvisiacimi témami, sa doposiaľ na území Slovenska nekonalo. Petícia predstavovala dostatočný počet platných podpisov, a tak prezident vyhlásil referendum 18.9.2010 s nasledovnými šiestimi otázkami:

1. *„Súhlasíte s tým, aby NR SR zákonom zrušila povinnosť fyzických osôb a právnických osôb platiť úhradu za služby verejnosti poskytované Slov. televíziou a Slov. rozhlasom?“*
2. *„Súhlasíte s tým, aby NR SR zákonom rozšírila možnosť prejednať konanie poslanca NR SR ako priestupok na všetky priestupky podľa zákona o priestupkoch?“*
3. *„Súhlasíte s tým, aby NR SR ústavným zákonom znížila počet poslancov NR SR republiky na 100 s účinnosťou od nasledujúceho volebného obdobia?“*
4. *„Súhlasíte s tým, aby NR SR zákonom ustanovila, že orgány verejnej moci môžu obstarávať osobné motorové vozidlá s obstarávacou cenou maximálne 40 tisíc eur?“*
5. *„Súhlasíte s tým, aby NR SR ustanovila možnosť voliť poslancov NR SR a poslancov EP prostredníctvom internetu?“*
6. *„Súhlasíte s tým, aby NR SR zákonom vyňala osoby poverené výkonom verejnej moci z možnosti uplatniť právo na odpoveď podľa tlačového zákona?“*

Vo všeobecnosti môžeme s určitosťou poznamenať, že otázky boli vhodne zvolené, keďže nevzbudili búrlivé politické diskusie, ani slovné súboje. Stanoviská, ktoré zaujali jednotlivé politické strany, neboli veľmi odlišné. Referendum v roku 2010 bolo tretím

referendom konajúcim v tom istom roku ako parlamentné voľby, čo sa preukázalo i na vyššom počte voličov.

Tabuľka 55: Výsledky referenda (18.9.2010)

Dátum konania	18.9.2010
Téma referenda	Referendum týkajúce sa otázok zrušenia koncesionárskych poplatkov, obmedzenia poslaneckej imunity, zníženia počtu poslancov, limitu ceny vládnych vozidiel, volieb cez internet a zmeny tlačového zákona
Celková účasť	22,84 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 1	87,24 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 2	95,40 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 3	92,76 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 4	88,84 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 5	70,46 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 6	74,93 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 1	9,02 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 2	1,73 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 3	3,85 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 4	6,16 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 5	22,22 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 6	13,44 %
Výsledok referenda	Pre nízku účasť neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

6.8 Referendum, ktoré sa uskutočnilo 7.2.2015

Referendum o rodine iniciovala organizácia tretieho sektora - Aliancia za rodinu. Vyhlásil ho A. Kiska a predmetom referenda boli tri otázky v konkrétnom znení:

1. „Súhlasíte s tým, aby sa manželstvom nemohlo nazývať žiadne iné spolužitie osôb okrem zväzku medzi jedným mužom a jednou ženou?“
2. „Súhlasíte s tým, aby párom alebo skupinám osôb rovnakého pohlavia nebolo umožnené osvojenie (adopcia) detí a ich následná výchova?“
3. „Súhlasíte s tým, aby školy nemohli vyžadovať účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania, či eutanázie, ak ich rodičia alebo deti sami nesúhlasia s obsahom vyučovania?“

Je potrebné poznamenať, že referendum o rodine vyvolalo veľké pobúrenie nielen médií. Ozývali sa zástancovia rodiny, i podporovatelia práv sexuálnych menších. Snaha o podporu referenda prišla dokonca i zo strany katolíckych biskupov. Reklama na podporu referenda sa však dostala len do súkromného rádia – konkrétne, Fun rádia.

Tabuľka 56: Výsledky referenda (7.2.2015)

Dátum konania	7.2.2015
Téma referenda	Referendum o rodine
Celková účasť	21,41 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 1	94,50 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 2	92,43 %
Hlasy „ÁNO“ otázka č. 3	90,32 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 1	4,13 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 2	5,54 %
Hlasy „NIE“ otázka č. 3	7,34 %
Výsledok referenda	Pre nízku účasť neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

Tabuľka 57: Stručné zhrnutie referend, ktoré sa uskutočnili na území SR po roku 1989

Dátum konania	Téma referenda	Celková účasť (v %)	Hlasy „áno“ (v %)	Hlasy „nie“ (v %)	Výsledok referenda
22.10.1994	Prijatie zákona o preukazovaní pôvodu financií použitých pri dražbách a privatizácii	19,96	93,60	3,90	neplatné
23. - 24.5. 1997	Vstup do NATO		39,02	46,28	neplatné/ zmarené
	Jadrové zbrane	9,53	8,87	69,80	
25. – 26.9 1998	Vojenské základne		12,71	65,79	neplatné
	Neprivatizácia strategických podnikov	44,25	80,48	14,99	
11.11.2000	Predčasné voľby	20,03	92,74	4,80	neplatné
16. – 17.5. 2003	Vstup SR do EÚ	52,15	92,46	6,20	platné
3.4.2004	Skrátenie volebného obdobia	35,86	86,78	11,93	neplatné
	Zrušenie koncesionárskych poplatkov		87,24	9,02	
	Obmedzenie				

	poslaneckej imunity		95,40	1,73	
18.9.2010	Zníženie počtu poslancov	22,84	92,76	3,85	neplatné
	Limit ceny vládnych vozidiel		88,84	6,16	
	Voľby cez internet		70,46	22,22	
	Zmena tlačového zákona		74,93	13,44	
	Manželstvo výlučne medzi mužom a ženou		94,50	4,13	
	Nemožnosť osvojenia dieťaťa párom rovnakého pohlavia		92,43	5,54	
7.2.2015	Účasť detí na vyučovaní v oblasti sexuálneho správania, či eutanázie, len ak deti a rodičia s tým súhlasia	21,41	90,32	7,34	neplatné

Zdroj: Štatistický úrad SR. Úpravy: autor

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BABOŠ, P. 2018 *Spoločenská zúčtovateľnosť za vlád Roberta Fica* In: Vladimír Krivý (eds): Slovenské voľby 2016: retrospektívne analýzy. Bratislava: IMPRESS. 2018. ISBN 978-80-89897-08-7

BENEDIKOVIČOVÁ, M. 2013, *Fico pre Kotlebu posielal Kaníka preč z povrchu zemskeho, Maňku bráni*. Bratislava: Petit Press. 2013. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/7016432/fico-pre-kotlebu-posielal-kanika-prec-z-povrchu-zemskeho-manku-brani.html>

BENEDIKOVIČOVÁ, M. 2004, *Voľby 2004: Gašparovič doma spal, úspech nečakal*. Bratislava: Petit Press. 2004. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/7122756/volby-2004-gasparovic-doma-spal-uspech-necakal.html>

BRIX, R. – ŠVIKRUHA, M. 2012. *Voľby zástupcov miestnej a regionálnej samosprávy v Čechách a na Slovensku*. Brno : Masarykova univerzita, 2013. - (Acta Universitatis Brunensis, Iuridica ; zv. 442). - ISBN 978-80-210-6319-8, S. 297-309

BÚTORA, M. – KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. *Slovensko 2006: Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2007. ISBN 978-80-88935-96-4.

BÚTOROVÁ, Z. a kol. *Slovenské voľby '10: Šanca na zmenu*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2011. ISBN 978-80-89345-29-8.

BÚTOROVÁ, Z. 2018. *Spoločenská klíma na Slovensku pred voľbami 2016 a po nich*. In: Vladimír Krivý (eds): Slovenské voľby 2016: retrospektívne analýzy. Bratislava: IMPRESS. 2018. ISBN 978-80-89897-08-7

ČIKOVSKÝ, K. 2014, *Prieskum Focus: Kiska ďalej rastie, Fico mierne klesá*. Bratislava: Petit Press. 2004. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/7129923/prieskum-focus-kiska-dalej-rastie-fico-mierne-klesa.html>

ČTK. 2009. *Smer vyhral, mimoparlamentné strany neuspeli*. Bratislava: Denník Sme Petit press. 2009. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/4878625/smer-vyhral-mimoparlamentne-strany-neuspeli.html>

DANČIŠIN, V. *Metódy prerozdelenia mandátov v pomernom volebnom systéme*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2013. 189 s. ISBN 978-80-555-0787-3.

DUGOVIČ, M. 2017, *Danko chce v Nitre jedného kandidáta proti LSNS, pravicu vyzval na spoločný postup, OLaNO odmieta*. Bratislava: N Press. 2017. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/873924/danko-chce-v-nitre-jedneho-kandidata-proti-lsns-pravicu-vyzval-na-spolocny-postup/>

FIALA, P. – PITROVÁ, M. 2003. *Evropská Unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 744 s. ISBN 807-32-501-52.

GABRIŽOVÁ, Z. – GEIST, R. – KOREŇ, M. 2019. *Slovensko a eurovoľby* Bratislava: Euroactiv. 2019. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/wp-content/uploads/sites/8/2019/05/Final-EA-ANALY%CC%81ZA-052019-Programy-politicky%CC%81ch-stra%CC%81n-do-volieb-EP-20191.pdf>

FAJČÍKOVÁ, K. 2017. *Klus, Lunter a Mičev sľúbili memorandum o porozumení*. Bratislava: Petit Press. 2017. Dostupné na internete: <https://mybystrica.sme.sk/c/20533756/klus-lunter-a-micev-slubili-memorandum-o-porozumeni.html>

GEHREROVÁ, R. 2019. *Mikloškov osamelý boj: Pre jedných príliš konzervatívny, pre druhých príliš liberálny*. Bratislava: N Press. 2019. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/1395987/mikloskov-osamely-boj-pre-jednych-prilis-konzervativny-pre-druhych-prilis-liberalny/>

GYARFÁŠOVÁ, O. – KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. *Slovenské voľby '06: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006 ISBN 80-88935-90-3.

GYARFÁŠOVÁ, O. – KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. *Slovenské voľby '07: výsledky, príčiny, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006 ISBN 80-89345-01-4.

HANUS, M. – MAJCHRÁK, J. 2017. *Takto vyzerá hlavný víťaz župných volieb*. Bratislava: Postoj media. 2017. Dostupné na internete: <https://www.postoj.sk/28086/takto-vyzera-hlavny-vitaz-zupnych-volieb>

HARMAN, D. 2019. *Šefčovič nateraz opustil konšpirácie, hovorí o veciach, na ktoré nemá právomoci*. Bratislava: W Press. 2019. Dostupné na internete:

<https://www.tyzden.sk/politika/54213/sefcovic-nateraz-opustil-konspiracie-hovori-o-veciach-na-ktore-nema-pravomoci/>

HORVÁTH, P. 2004. *Volby a volebné systémy*. In Slovenská politologická revue. 2004. Vol. 4, No. 4. ISSN 1335-9096

HORVÁTH, P. 2005. *Volby a volebné systémy*. In Slovenská politologická revue. Iss 4. Vol. 4. 2005. Dostupné na internete < www.revue.kpol.ff.ucm.sk/archiv/2004/4/horvath.pdf >. ISSN 1335-9096

HORVÁTH, P. a kol. 2013. *Kapitoly z politického systému Slovenskej republiky*. Brno : Tribun EU, 2013. 193 s. ISBN 978-80-263-0373-2.

HORVÁTH, P., JUHÁS, P.: *Zavádzanie priamej voľby na Slovensku a jeho dôsledky*. In: Iuridica, Praha: Karolinum, 2012, 173 s., ISSN 0323-0619.

HORVÁTH, P. – MACHYNIAK, J. 2014. *Prezidentské voľby 2014 na Slovensku*. In: Trnava: Slovak Journal of Public Policy and Public Administration. Vol 2. 2014. 150-160 pp. 2014. ISSN 1339-7826

HORVÁTH, P. – MACHYNIAK, J. 2017. *Politologické poznámky k inštitútu referenda v podmienkach Slovenskej republiky*. In: Public Administration and Society. Vol. 2. 2017. 33-47 pp. Dostupné na internete: <http://www.vsas.fvs.upjs.sk/files/vsas_2017_2.pdf#page=33>.

JACKOVÁ, S. 2020. *Volebný systém v Slovenskej republike*. [online]. 2020. [par. 2020-02-10]. Dostupné na internete: <<https://www.ulpianus.sk/blog/volebny-system-v-slovenskej-republike/?print=1>>.

KEREKES, D. *Mostu-Híd nemusí stačiť 5%, aby mal europoslanca. Ak nebude brexit, problém má aj KDH a SaS*. 2019. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/1398008/mostu-hid-nemusi-stacit-5-aby-mal-europoslanca-ak-nemude-brexit-problem-ma-aj-kdh-a-sas/?ref=in>

KEREKES, D. *Obyčajní ľudia sa čiernemu Petrovi vyhli o chlp. Ak by KDH získalo o 371 hlasov menej, Lexmann by šla do Bruselu*. 2019. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/blog/1480847/obycajni-ludia-sa-ciernemu-petrovi-vyhli-o-chlp-ak-by-kdh-ziskalo-o-371-hlasov-menej-lexmann-by-sla-do-bruselu/>

KERN, M. 2020. *Aký bol Pellegrini premiér? V kľúčových momentoch váhal a vyčkával, ako sa to vyvinie*. Bratislava: N Press. 2020. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/1812638/aky-bol-pellegrini-premier-v-klucovyh-momentoch-vahal-a-vyckaval-ako-sa-to-vyvinie/>

KERN, M. - ČAVOJEC, J. 2009, *Za amplióny Radičová neplatí*. Bratislava: Petit press. 2009. Dostupné na internete: <http://volby.sme.sk/c/4375389/za-ampliony-radicova-neplati.html>

KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. *Voľby 2006: analýza volebných programov politických strán a hnutí*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2006. ISBN 80-88935-88-1.

KORDA, E. 2019. *Zuzana Čaputová by Fica na Ústavný súd nepustila*. Bratislava: W Press. 2019. Dostupné na internete: <https://www.tyzden.sk/politika/52994/zuzana-caputova-by-fica-na-ustavy-sud-nepustila/>

KOVÁČ, P. *Rok 2004: Keď sa dvaja bili o palác, tretí zvíťazil*. Bratislava: Denník Sme - Petit press. ISSN 1335-4418.

KOVÁČOVÁ, E. 2018. *Voľby do orgánov samosprávnych krajov 2017. Analýza volebných výsledkov*. In *Politické vedy*. Vol. 21, No. 1, 2018. ISSN 1335 – 2741, pp. 119- 175. Dostupné na internete: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.119-175>

KREMPASKÝ, J. 2013, *Kaník: Hlas Maňkovi nepriamo podporuje extrémizmus* Bratislava: Petit Press. 2013. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/7018392/kanik-hlas-mankovi-nepriamo-podporuje-extremizmus.html>

KRIŠTOFÍK, M. *Volebný systém do Národnej rady SR*. Brno: Stredoevropské politické studie. Číslo 4, Vol. 3. Jeseň 2001 ISSN 1212-7817.

KRIVÝ, V. – MAJO, J. 2018. *Parlamentné voľby 2016 v retrospektíve: komu boli naklonené relevantné prostredia?* In: Vladimír Krivý (eds): *Slovenské voľby 2016: retrospektívne analýzy*. Bratislava: IMPRESS. 2018. ISBN 978-80-89897-08-7

LALUHA, I. *Východiská a cesty k vzniku Slovenskej republiky v roku 1993 (7. Časť)*. Bratislava: Slova ISSN 1336-2984 Dostupné na internete: https://www.noveslovo.sk/c/Vychodiska_a_cesty_k_vzniku_Slovenskej_republiky_v_roku_1993_7_cast

LALUHA, I. *Východiská a cesty k vzniku Slovenskej republiky v roku 1993 (8. Časť)*. Bratislava: Slova ISSN 1336-2984 Dostupné na internete: https://www.noveslovo.sk/c/Vychodiska_a_cesty_k_vzniku_Slovenskej_republiky_v_roku_1993_8_cast

LALUHA, I. *Východiská a cesty k vzniku Slovenskej republiky v roku 1993 (9. Časť)*. Bratislava: Slova ISSN 1336-2984 Dostupné na internete: https://www.noveslovo.sk/c/Vychodiska_a_cesty_k_vzniku_Slovenskej_republiky_v_roku_1993_9_cast

LALUHA, I. *Východiská a cesty k vzniku Slovenskej republiky v roku 1993 (9. Časť)*. Bratislava: Slova ISSN 1336-2984 Dostupné na internete: https://www.noveslovo.sk/c/Vychodiska_a_cesty_k_vzniku_Slovenskej_republiky_v_roku_1993_9_cast

LEŠKA, D. *Formovanie politického systému na Slovensku po roku 1989*. Bratislava: Infopress. ISBN 978-80-89485-04-8.

LINCÉNYI, M.. 2012. *Parlamentné voľby a médiá, 2012*. In: : *Voľby 2012. - Transparentnosť*: Trenčín, 2012. - ISBN 978-80-971197-7-5. - s.138-1471.

LINCÉNYI, M – ČÁRSKY, J. 2019. *Prezidentské voľby 2019 a volebná kampaň*. In: Trnava: FSV UCM. *Publicy 2019*. 38-46 s. ISBN 978-80-572-0016-1

MAĐAROVÁ, Z. – OSTERTÁGOVÁ, A. 2013, *Politika vylúčenia a emócií: Aspekty predvolebnej kampane 2012*. Bratislava: Záujmové združenie žien ASPEKT, 2013. ISBN 978-80-8151-004-5.

MESEŽNIKOV, G. 1998, *Voľby 1998: Analýza volebných programov politických strán a hnutí*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. 1998. ISBN 80-88935-00-8.

MESEŽNIKOV, G. – GYARFÁŠOVÁ, O. 2003, *Slovenské voľby '02: výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2003. ISBN 80-88935-43-1.

MESEŽNIKOV, G. – GYARFÁŠOVÁ, O. 2003, *Slovensko: 10 rokov samostatnosti a rok reforiem*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2003. ISBN 80-88935-59-8.

MESEŽNIKOV, G. – GYARFÁŠOVÁ, O. – KOLLÁR, M. 2009, *Slovensko volí: Európske a prezidentské voľby 2009*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. 2009. ISBN 80-88935-59-8.

MESEŽNIKOV, G. a kol. 2015. *Komunálne voľby 2014: Financovanie kampane vo voľbách primátorov krajských miest SR (výskumná správa)*. Bratislava : Zephiros, a.s., 2015. 183 s. ISBN 978-80-89345-54-0.

MIKUŠ, D. 2018. *Pohľady politických strán na verejnú správu*. Trnava: FSV UCM. 2018. 118 s. ISBN 978-80-8105-962-9

MIKUŠOVIČ, D. – VRAŽDA, D. 2017. *Mičev potvrdil, že sa vzdáva kandidatúry: Podporím Jána Lunteru*. Bratislava: N Press. 2017. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/901822/micev-potvrdil-ze-sa-vzdava-kandidatury-podporim-jana-luntera/>

OROSZ, L. a kol. 2015, *Volebné právo*. Košice: UPJŠ, 2015. 291 s. ISBN 978-80-8125-346-5

OROSZ, L., ŠIMUNIČOVÁ, K. *Prezident v ústavnom systéme Slovenskej republiky*. Bratislava : VEDA, 1998, 140 s. ISBN 80- 224-0546-9

OROSZ, L. – MAJERČÁK, T. (eds) 2015. *Aktuálne problémy volebného práva – Nové volebné zákony*. Košice: UPJŠ. 2015. 270 s. ISBN 978-80-8125-345-8

POSTOJ. 2017. *Opozičné strany sa dohodli na spoločnom postupe do krajských volieb*. Bratislava: Postoj media. 2017 Dostupné na internete: <https://www.postoj.sk/24502/opozicne-strany-sa-dohodli-na-spolocnom-postupe-do-krajskych-volieb>

PRAUS, L. 2018, *Kiska nebude kandidovať za prezidenta, svoj politický zápas nepovažuje za skončený* Bratislava: Denník SME Petit Press. 2014. ISSN 1335-4418. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/20826159/andrej-kiska-prezidentske-volby-2019-oznamenie.html>

PRUŠOVÁ, V. 2009, *Maďarská karta zabrala*. Bratislava: Denník SME Petit Press. 2014. ISSN 1335-4418. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/4380500/madarska-karta-zabrala.html>

PRUŠOVÁ, V. 2019. *Na tieto voľby 50-dňové moratórium na prieskumy neplatí, rozhodol Ústavný súd po podnete prezidentky*. Bratislava: N Press. 2019 Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/1691028/pre-tieto-volby-50-dnove-moratorium-na-prieskumy-neplati-rozhodol-ustavny-sud-po-podnete-prezidentky>

RYBÁŘ, M. – SPÁČ, P. – VODA, P. 2014. *Prezidentské volby na Slovensku v roku 2014*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. ISBN 978-80-7325-359-2.

SITA. 2014. *VOLBY: Mandáty europoslancov si rozdelí osem strán*. Bratislava: Denník SME Petit Press. 2014. ISSN 1335-4418. Dostupné na internete: <https://www.sme.sk/c/7214912/volby-mandaty-europoslancov-si-rozdeli-osem-stran.html>

SITA. 2004. *Prezidentské volby s prevahou vyhral Ivan Gašparovič*. Bratislava: News and MediaHolding. 2004. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/ekonomika/prezidentske-volby-s-prevahou-vyhral-ivan-gasparovic.html>

SITA. 2019. *Prezidentské volby 2019 na Slovensku – kandidáti*. Bratislava: News and MediaHolding. 2004. Dostupné na internete: <https://www.webnoviny.sk/prezidentske-volby-2019-na-slovensku-kandidati-zivotopisy/>

SME. 2009. *INTERAKTÍVNE: Kompletné výsledky prezidentských volieb 2009*. Bratislava: Denník SME Petit Press. 2014. ISSN 1335-4418. <https://domov.sme.sk/c/4359766/interaktivne-kompletne-vysledky-prezidentskych-volieb-2009.html>

SPÁČ, P. 2010. *Priama a zastupiteľská demokracia na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. 278 s. ISBN 978-80-7325-238-0.

STUPŇAN, I. *Analýza Eurovolieb: Na dne?* Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/eurovolby-2014/clanok/318840-analyza-eurovolieb-na-dne/>
Bratislava: PEREX. 2014. ISSN 1335-4050.

ŠARADIN, P. a kol. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Olomouc: Periplum.

ŠKOLKAY, A. *Prezidentské volby na Slovensku. Komunikácia kandidátov v prezidentskej kampani na Slovensku*. Brno: Stredoevropské politické studie. Vol 6 (2-3).

ŠTRAUSS, D. 2012, (eds) *Volby 2012*. Trenčín: Transparentnosť, 2012. ISBN 978-80-971197-7-5.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2020. *Volby do orgánov samosprávy obcí 1990*. [par. 2020-03-15]. Dostupné na: Registratúra Štatistického úradu SR.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2020. *Volby do orgánov samosprávy obcí 1994*. [par. 2020-03-15]. Dostupné na: Registratúra Štatistického úradu SR.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2020. *Volby do orgánov samosprávy obcí 1998*. [par. 2020-03-20]. Dostupné na: Registratúra Štatistického úradu SR.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2020. *Volby do orgánov samosprávy obcí 2006*. [par. 2020-03-21]. Dostupné na: Registratúra Štatistického úradu SR.

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2020. *Volby do orgánov samosprávy obcí 2010*. [par. 2020-03-25]. Dostupné na: Registratúra Štatistického úradu SR.

TASR. 2005, *Len 18-percentná účasť vo voľbách do VÚC*. Bratislava: News and Media Holding. 2019. Dostupné na internete: <https://www.etrend.sk/ekonomika/len-18-percentna-ucast-vo-volbach-do-vuc.html>

TASR. 2014, *Procházka vyzbieral 40-tisíc podpisov, podporil ho aj Bezák*. Bratislava: Denník SME Petit Press. 2014. ISSN 1335-4418. Dostupné na internete: <https://domov.sme.sk/c/7061507/prochazka-vyzbieral-40-tisic-podpisov-podporil-ho-aj-bezak.html>

TASR. 2018. *Vedec Robert Mistrík oznámil kandidatúru na prezidenta*. Bratislava: Postoj media. 2018. Dostupné na internete: <https://www.postoj.sk/33255/vedec-robert-mistrik-oznamil-kandidaturu-na-prezidenta>

TASR. 2018. *Zuzana Čaputová ohlásila kandidatúru na prezidentku*. Bratislava: Mafra Slovakia. 2018. Dostupné na internete: <https://slovensko.hnonline.sk/1753335-zuzana-caputova-ohlasila-kandidaturu-na-prezidentku>

TASR. 2019. *Matovič odstupuje z volieb do Európskeho parlamentu*. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/eurovolby-2019/clanok/512730-matovic-odstupuje-z-volieb-do-europskeho-parlamentu/> PEREX. 2019. ISSN 1335-4050.

TASR. 2019. *Šefčovič potvrdil, že odmieta možnosť adopcie detí homosexuálmi*. Bratislava: TASR. Dostupné na internete: <https://www.teraz.sk/volby-prezidenta-sr-2019/sefcovic-ubezpecil-ze-odmieta-moz/382397-clanok.html>

TÓTH, R. *Politické strany*. Bratislava: Smaragd. 2007. ISBN 80-89063-19-2.

URDA, J. 2008, *Volby 1992: Kandidáti a program*. Bratislava: Petit press. 2008 ISSN 1335-4418.

VAŠEČKA, M. *Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. ISBN 80-93455-17-2.

VLČEJ, J. 2015. *Vývojové a volebné trendy slovenského systému v období 2013 až 2015*. In Vedecký obzor. [online]. 2015. [cit. 2020-04-02]. Dostupné na internete: <http://www.sevs.sk/sites/default/files/images/Dokumenty/2016_01_vedecky_obzor_politicke_201501_web_-_kopia.pdf>.

VLČEJ, J. a kol. 2017 *Ako volia Slováci: Politický vývoj Slovenskej republiky v období 1989 – 2016*. Tribun EU. 978-80-263-1054-9.

VRAŽDA, D. 2017 *Spoločný postup proti Kotlebovi chce zatiaľ len Mičev, zvažuje to aj Klus*. Bratislava: N Press. 2017. Dostupné na internete: <https://dennikn.sk/766031/spolocny-postup-proti-kotlebovi-chce-zatial-len-micev-zvazuje-to-aj-klus/>

Zákony a právne predpisy:

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 2/2016 z 22. marca 2017

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Ústavný zákon č. 79/1990 Zb. o počte poslancov Slovenskej národnej rady, o znení sľubu poslancov Slovenskej národnej rady, členov vlády Slovenskej republiky a poslancov národných výborov a o volebnom období Slovenskej národnej rady

Ústavný zákon č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky

Ústavný zákon č. ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Zb.

Zákon č. 80/1990 Zb. voľbách do Slovenskej národnej rady

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 302/2001 Zb. o samosprávnych krajoch

Zákon č. 303/2001 o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku

Zákon č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu

Zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky

Zákon č. 180/2014 Zb. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 181/2014 Zb. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov

Zákon 181/2014 Z. z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov

Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí

Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

Zákon č. 221/1994 Zb. o preukazovaní pôvodu finančných prostriedkov pri privatizácii

Názov: Vol'by a referendá na území Slovenskej republiky po roku 1989 - 2020

Autori: Mgr. Barbora Blašková
 Mgr. Lukáš Košťal
 Mgr. Matúš Novák

Recenzenti: PhDr. Jakub Bardovič, PhD.
 Mgr. Oskár Tóth

V y d a v a t e ľ: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020

V y d a n i e: prvé

P o č e t s t r á n: 96

Náklad: on-line

ISBN 978-80-572-0061-1